

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Jus Canonicum Practice Explicatum, Seu Decisiones Casuum

Ad Singulos Decretalium Gregorii Papæ IX. Titulos, & ad consuetum
Referendi modum accommodatæ. Opus Novum

Complectens alteram Decretalium medietatem, videlicet nonaginta duos
Titulos, à Titulo XX. libri III. de Feudis usque ad finem

Pichler, Vitus

Ingolstadii, 1734

Liber IV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62204](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62204)

LIBER IV.

Decretalium Gregorij Papæ IX.

TITULUS I.

De Sponsalibus & Matrimonio.

DECISIO CXXIV.

De Sponsalibus ab invita initis cum
Titio, & postmodum hoc consentiente con-
tractis cum Cajo fratre
Titij.

SPECIES FACTI.

Titius deperibat puellā, quam vocamus Bertham, ut solent Jurista. Et hinc illam in patris & consanguineorum congressu sibi desponsare cupiens obtulit Berthæ in signum & arrham 6. aureos, quos illa acceptare recusavit, sibi nuptias cum Titio non placere & verbis & factis sufficienter insinuans. Pater puellæ, qui vehementer optabat consensum dari, & sponsalia perfici, postquam vidit illam nec blanditijs Titij, nec sua cohortatione, precibus quoque mixta, moveri posse, acriter in illam invehctus est, ac paternos deinceps ipsi favores omnes se negaturum, imò durissimè habiturum, nisi consentiat, cum magno iracundiæ æstu palam edixit, quin & exheredationem (quamvis hanc, ignorante tamen filia, facere non potuisset) minitatus. Hoc arête ruptus est Berthæ animus, ut tandem, nihil tamen dicens, 6. aureos, in mensa positos & pro arrha destinatos, accepit. Consanguinei, præsertim pater, & Titius, hoc viso admodum læti accedunt convivium jam antecederent lautè paratum, Berthæ autem tristis affedit, & manantibus subinde lacrymis. Post unum vel al-

terum mensem Titius, à Berthæ se non amari animadvertens, & majori in fratre suū Cajum ferri amore, permisit, ut Berthæ de novo contraheret sponsalia cum Caio, ipse verò datā iterum 6. aureorum arrhā sibi desponsavit aliam puellam, asserens coram Parocho, mit. der Berthæ istis aus / ich hab nichts mehre mit ihr. Interim tamen nec ista sponsalia cum Caio effectum habuerunt, eò quòd Caius aliam postea duxerit de præsentī; Titius tamen necdum est ligatus Matrimonio. Ex quo factosequentes formatae sunt quæstiones, & mihi transmissæ ad explorandum meum sensum. 1. An Berthæ accipiendo 6. aureos censenda sit verè contraxisse sponsalia? 2. an valida non obstantibus minis paternis? 3. An per consensum Titij, nova sponsalia cum Caio permittentis, & sic suo jure cedentis, fuerint soluta? 4. An Berthæ, postquam vidit Cajum alteri ligatum Matrimonio, reviviscat jus antiquum adversus Titium, sibi que ut Matrimonio copuletur, potestulare possit?

✻ (o) ✻

†

Uu

QUÆ-

QUÆSTIO I.

An Bertha accipiendo 6. aureos pro arrha
sepositos verè contraxerit
Sponsalia?

Dixeris, quòd non. 1. quia nec verbulum, quo suum consensum exprimeret, protulit Bertha, sed præcisè tacuit: sed meraciturnitas non denotat consensum, nam *is, qui tacet, non fatetur, sed nec utique negare videtur. c. 44. de R. J. in 6.* adeòque silentium non magis consensum indicat, quàm dissensum, imò neutrum significat, sed abstrahit. 2. nec acceptio aureorum est sufficiens signum consensûs, sed est actio indifferens, & non indicat consensum in futurum Matrimonium, cum accipi potuerint ut donum gratuitum. 3. quia ad vera sponsalia non sufficit acceptare promissionem ab altero sibi factam, sed necessaria quoque est repromissio futuri Matrimonij, cum sponsalia in *l. 1. ff. de nuptiarum, ac sponsalia tanquam præambula imitentur Matrimonium, quod non potest obligare unam duntaxat partem: ergo nec sponsalia: obligarent autem unam tantum par-*

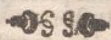
tem, si non daretur repromissio.

Sed his insuper habitis respondendi, verè esse contracta sponsalia, ex hoc fundamento: consensus sponsalitus non solum sufficienter exprimitur per verba, sed etiam per alia signa, & facta, quæ in certis circumstantijs posita satis determinant indifferentiam horum factorum & signorum, atque denotant consensum & repromissionem: sic subarrhatio, seu immissio annuli in digitum & acceptio, licet secundum se sit indiffens, si tamen fiat post tractatum de sponsalibus, vel ad prævium dictum, quòd annulus datur ad futurum Matrimonium, atque die Ehe / in communi æstimatione censetur satis indicare inita sponsalia, consensum & repromissionem. DD. passim ex *l. 7. h. t. §. 1. Paulus ff. rem ratam haberi. gloss. in c. tue 25. h. t.* Atqui Bertha post prævium tractatum de sponsalibus, & probe cognitam causam, propter quam 6. aurei in mensa positi ipsi offerre-

bantur, nempe in ordine ad pandenda sponsalia, eos liberè accipit, & simul onus in se recipit, sub quo oblatus fuerunt, scilicet consentiendi in sponsalia, ac vicissim se obligandi ad futuras nuptias. Et hinc

Rationes in contrarium allatae non urgent, nam silentium & taciturnitas, de se indifferens ad consensum & dissensum exprimendum, sufficienter fuit determinata ad exprimendum consensum, quin & ad repræmissionem Matrimonij, per

factum subsequens vel concomitans, seu per acceptionem aureorum post tractatum de Matrimonio, & causam, propter quam in mensa positi & Berthæ oblatus sunt, probè cognitam; adeoque scivit, se sponsalibus ligari, si aureos acceperet, tanquam oblatos sub hac conditione, & sub annexo onere contrahendi Matrimonium cum Titio.

QUÆSTIO II.

An Sponsalia Berthæ fuerint valida non obstantibus minis paternis.

Plurimi negabunt, eò quòd hæ minæ fuerint graves admodum, præsertim respectivè, seu respectu puellæ teneræ, & quid pater possit, ignorantis, adeoque metu fuit verè gravis, non merè reverentialis, ac simul injustus, cum tam gravia mala minitandi filiæ jus plane non habuerit pater. Jam hoc supposito sic arguunt: sponsalia metu gravi injustè incusso extorta non valent; ergo nec sponsalia

Berthæ fuerunt valida. Antec. probant 1. ex c. 14. h. t. ibi: *Cùm locum non habeat consensus, ubi metus vel coactio intercedit.* 2. ex c. 11. de despons. impub. ubi permittitur puellæ, quæ nolens & invita, & minis parentum, adeoque metu adacta, contraxit sponsalia cum puero, alteri nubere etiam non expectata pubertate pueri: ergo sponsalibus ita extortis non fuit obligata. 3. Matrimonium gravi metu injustè incusso extortum non

Uu 2 va

valet. *l. 14. cit. & l. 15. seq.* ergo nec sponsalia; quia, quidquid de Matrimonio in Jure reperitur statutum, extendi quoque debet ad sponsalia. *l. 15. l. 16. ff. h. t. 4.* Si valerent sponsalia metu extorta, obligarent ad actum nullum, nempe ad Matrimonium, quod ita extortum non valet: sed hoc dici non potest: ergo.

At contrarium mihi semper placuit, & adhuc placet, fors non cum minori Auctorum numero, cum quibus censeo, sponsalia taliter extorta omnino valere, rescindibilia tamen esse per *actionem, vel exceptionem quod metus causa.* Argumentum est negativum ac solidum; partim quia nec Jure Naturali sunt invalida, quò spectato plus non requiritur quam consensus absolute liber; liberum verò consensum non tollit ullus metus, cum coacta voluntas sit voluntas. *l. 21. ff. quod met. caus. & interna voluntas per nullam potentiam externam tolli possit; parrim quia non sufficienter probatur nullitas à Jure Positivo statuta; siquidem*

Ad opposita haud difficilis est Responsio. Ad 1. si coactio absoluta intercederet per vim illatā, qua v.g. porrectio manūs per vim obtenta acciperetur pro consensu, ea quidem tolleret consensum, non quidem internum, sed externum, qui in actibus humanis est necessarius; metus verò nec internum consen-

sum absolute liberum tollit, quia quivis posset non obstante quocunque metu dicere, *nolo*: quamvis metus tollat consensum spontaneum, quia sponte non facimus, quod metu adacti volumus. Ad 2. Illa permissio Pontificis fuit dispensatio, & contractæ obligationis relaxatio, adeoque rescissio sponsalium. Vel, si perinconcensu evinceret, sponsalia fuisse nulla in dicto casu, ideo fuissent nulla, quia ibi puella dicitur fuisse *nolens*, adeoque nullum præstitisse consensum, sine quo nullus contractus valet. Ad 3. *Conc. Antec.* quia Matrimonium per clarostextus à Jure Canonico est irritatum, *N. Conf.* quia de sponsalibus à Jure annullatis nullum habemus textum. Lex autem irritans, utpote odiosa, non debet extendi à casu expresso ad non expressum, præsertim ubi non reperitur eadem ratio in casu non expresso: atqui in sponsalibus non est eadem ratio; cum, licet valeant, multis tamen adhuc modis dissolvi possint, & sic metum in ijs passus vel passa non patitur tam grave præjudicium, quantum in Matrimonio, utpote quod semel validum dissolvi amplius nequit. Quod dicunt *l. 15. & l. 16. cit.* universaliter verum non est, præsertim quando in sponsalibus reperitur disparatio. Ad 4. *diff. Ma.* obligarent ad actum nullum, si obligarent absolute ad Matrimonium metu adactum durante contrahendum, *C. Ma.* si

francum obligent conditionate ad Matrimonium, nimirum metu cessante contrahendum. *N. M.* sicut sponsalia clandestine contracta non obligant ad Matrimonium pariter clandestine contrahendum. Dices: metus, licet interea cessaverit, adhuc tamen influit in Matrimonium, quia propter sponsalia metu extorta contrahitur postea Matrimonium: ergo

adhuc vitatur Matrimonium. *¶. Neg.* quod influat; ubi enim cessavit metus, non amplius existit, quod non existit, non influit, non causat: ergo sublato metu liberrime ac sponte contrahitur Matrimonium.

¶ S S ¶

QUÆSTIO III.

An hæc Sponsalia per consensum Titij, nova cum fratre Caio sponsalia permittentis &c. fuerint soluta?

Videtur omnino. *¶.* quia sponsalia mutuo consensu dissolvi, in confesso est apud omnes: sed hic intervenit mutuos utriusque consensus, nimirum Berthæ, quæ cum Caio contraxit, & simul Titij, qui id permittit. *2.* juri suo renuntiare censetur, qui juri suo facit contrarium. *c. gratum de Offic. deleg. 6. ex ore, de vit. & honest. Cler. l. 2. ff. de minor.* Sed Titius, permittens nova Berthæ Sponsalia cum suo fratre Caio, fecit contrarium juri suo, quod ipsorum est ex Sponsalibus primis,

& adhuc magis per nova Sponsalia, quæ ipsemet contraxit cum alia, idque satis declaravit verbis, *mit der Bertha ißsaus/ ich hab nichts mehr mit ihr.* *3.* qui semel actioni renuntiavit, amplius repetere non potest; nec enim renuntiantibus juri suo datur regressus, ut habet communis: sed Titius per hoc, quod alteri desponsari permiserit Bertham, renuntiavit iux actioni: ergo,

Speciosa quidem hæc sunt, atque tanti roboris, ut rem plane

Uu 3

evia-

evincerent, nisi ex circumstantijs ipsius facti satis constaret, Titium præcisè in gratiam fratris Caij, cui potius, quàm alteri, sponsam tam opulentam & potentem optaverat, cum ipse eam sponte volentem sortiri desperasset pro se, renuntiasset juri suo qualicunq; ac simul in ea persuasione fuisse, Sponsalia cum fratre Caio valuisse, consequenter & Matrimonium Berthæ cum eadem fore validum. In quo fuit deceptus; nam ex Sponsalibus validis oritur impedimentum dirimens Matrimonij, quod vocant *Publicæ honestatis*, inter personas primi gradus, adeoque etiam cum fratre sponsi, nimirum Caio. Quæ causa fuerit, cur Cajus postea aliam duxerit personam. Hoc supposito in oppositam inclino sententiam atque existimo, per factum & verba Titij non fuisse soluta Sponsalia, ut adeò ipse adhuc obligatus maneat Berthæ, priori suæ sponsæ, atque ideo præferendæ ob jus antiquius, quamvis Bertha non teneatur ei nubere, si velit petere rescissionem Sponsalium.

Ratio, cur sic sentiam, est duplex. 1. quia Titius non absolute cessit jure suo, sed sub conditione tacita, si fratri Caio hæc sponsa obtingat, ac de præsentis desponsetur, non cessurus, si scivisset impedimentum: sed dicta conditio non fuit impleta: ergo cessio nunquam absoluta, & sic sine effectu; nam &

nullus est consensus errantis, & ignorantis. l. 8. l. 9. c. de J. & F. J. Sed Titius consensit in desponsationem Berthæ cum Caio fratre ex errore, & ignorantia, inter Bertham & fratrem suum Cajum ex suis cum ea sponsalibus prævijs ortum esse impedimentum dirimens publicæ honestatis: ergo. Neque dicas, non attendi, quid aliquis fecisset facta hypothese scientiæ, sed quid actu fecerit; id enim præcedit quidem, scilicet ubi bonum publicum exigit actum valere, ut si quis ducat pauperem, quam tamen per errorem putat esse divitem, quando solum habitualiter ita est constitutus, ut non faceret, quod per errorem putat aliter se habere: non verò, quando actualiter ita est constitutus, sicut sic fuit constitutus Titius, qui satis manifestè perhibetur, se alteri hanc sponsam nolle cedere, quàm Caio fratri.

Ex quibus vim suam amittunt, quæ in contrarium proposita sunt. *Primum* quidem, quia mutui consensus non fuit verus, sed in errore fundatus, nec absolutus, sed sub conditione, si Matrimonium cum Caio procedat. Respectu Titij patet ex dictis: respectu Berthæ eruitur partim in consequentiam, si enim sponsalitus contractus ex una parte est invalidus, etiam ex altera parte est invalidus, cum sit mutuus & claudicare nequeat; partim quia præsumi non debet de Bertha, quod priorem sponsam statim absolute voluerit

rit dimittere, si secundum ob latens impedimentum ducere non posset, eo quod mutatis circumstantiis placere possit, qui prius displicuit. *Alterum*, quia Titius contrarium suo juri non fecit absolute, ac verè, sed solum conditionate, & per errorem: nemo autem censetur renuntiare juri suo absolute, qui movetur per errorem & ignorantiam sui motivi unici. Et quia verba, *mit der*

Bertha *istis aus &c.* in eodem fundabantur errore, etiam nihil operantur. *Tertium* cadit ex eodem principio; quia Titius non absolute, & verè, renuntiavit actioni suæ, quamvis hæc, si Bertha illam per exceptionem elidere voluisset, inefficax fuisset.

✻ (o) ✻

QUÆSTIO IV.

An Berthæ, postquam vidit Caium alteri ligatum Matrimonio, reviviscat jus antiquum adversus Titium?

Sine ambagibus breviter ex dictis & dico, non quidem reviviscere, cum nunquam fuerit extinctum, sed semper hucusque salvum perdurasse, ut adeo, si nunc Titio velit nubere, fortassis quia nunc prior de ipso concepta persuasio deprehenditur fuisse erronea, vel ne in fama periculum subeat, si, postquam duobus successivè fratribus fidem dedit, neutrum ducat &c. eundem petere in maritum possit. Cum enim, uti

in *quest. 2.* docui, Sponsalia metu & per injuriam extorta valeant, consequenter metum passæ Berthæ jus efficax adversus Titium tribuerint, ipse verò huic juri nunquam valide renuntiaverit, cum Sponsalia nova cum Caio inita ob impedimentum publicæ honestatis, licet ignoratum, invalida fuerint, jus ipsius salvum permanit, ut adeo, si velit, eodem adhuc uti valeat; eò quod nec per factum illud, quo nova Sponsalia contraxit, nec per ulla verba renuntia-

tiationem sui juris declaraverit; & sic liberè dimiserit Titium; quippe non aliter censenda est Sponsalia cum Caio contrahere voluisse, quam sub conditione tacita, si illum possit habere maritum; quæ conditio cum impleri non potuerit, licet ipsa putaverit impleri posse, non censenda est juri suo renunciare voluisse adversus Titium quaesito. Ex hoc capite apparet, quòd Leges non ir-

ritando Sponsalia metu extorta magis consulant metum passis, quam si irritassent; sic enim, si postea contingat gratum ipsis fore Matrimonium, compartem ad illud compellendi facultatem habent, non habent, si Sponsalia essent
invalida.

TITULUS II.

De Desponsatione Impuberum.

DECISIO CXXV.

De puero & puella à parentibus in im-
pubertate desponsatis, à qua tamen desponsatio-
ne puer intra annum post pubertatem
adeptam se resilire decla-
ravit.

IN quadam Republica parentes, ut
in nobilioribus familijs conser-

ventur opes, mire sunt solliciti de
Matrimonijs suorum liberorum,
atque

atque ideo, antequam pubescant, liberos suos Sponsalia de futuro faciunt contrahere, ut sic ligati non convalent suo tempore ad nuptias sibi minus gratas cum personis vel minoris nobilitatis vel minus diviti- bus. Sic pariter Jodocum adoles- centem 13. annorum desponsarunt cum adolescentula 10. annorum Isabella. Consensum quidem uter- que, tam Jodocus quam Isabella, dederat, sed Jodocum brevi post co- ntrivit, nescio qua de causa, & puber- tatem adeptus, scilicet 14. annos æ- tatis egressus, secum firmiter statuit, sicut jam antè mentem mutaverat, Isabellam nullatenus ducere, nullo tamen indicio hujus mutationis & propositi interni dato exteriùs. Id tamen nonnihil subodoratus quidã ex ejus consanguineis, bonusq; ami- cus, rerum intelligens, monuit Jo- docum, ut, si Isabella non placeret, signo externò manifestaret, dum

illa adhuc impubes esset, se à priori- bus Sponsalibus resilire, & porro ijs ligari non velle. Id quod fecit quidem, sed anni dimidiò post adep- tam pubertatem jam elapsò, addens, se pridem in mente id jam statuisse. Reclamârunt parentes Isabellæ, di- citantes, non suffecisse internam animi mutationem, modò autem factam declarationem velut nimis seram à Jure non ampliùs admitti, nec vim habere dissolvendi Spon- salia ab impubere contracta. Qua- rebatur igitur 1. an sufficiat ad re- scindenda Sponsalia in impubertate inita, si quis pubertatem adeptus in mente tantùm ab ijs recedat? 2. an post anni dimidium ab adepta pubertate resiliri adhuc possit?

QUÆSTIO I.

An sola interna, exteriùs non manifestata, revocatio Sponsalium in impubertate con- tractorum sufficiat ad ea dissolvenda?

(R. P. Pichler Decis. T. 2.)

XX

806

Sufficere putabis 1. quia consensus internus, per quem coalescunt Sponsalia, sufficit; ergo etiam dissensus internus, per quem revocantur sponsalia, sufficit. *arg. c. 1. de R. J.* nam consensus internus est anima contractuum. 2. non alia potest esse causa requirendi signum externum, quo manifestetur revocatio, quam quod quis praesumatur adhuc perseverare in priori consensu: sed haec praesumptio est falsa, si quis verè revocet consensum etiam sola mente: ergo quoque falsum est, quod mentalis revocatio non sufficiat. 3. Ideo Jure requirunt, ut pubertatem adeptus reclamet, ne videatur tacite consentire & sponsalia ratificare: sed tacite non consentit, nec ratificat, qui interius dissentit & revocat. 4. Jus Canonicum in *c. 6. h. r.* utitur his verbis, *si reclamaverit, separentur*: sed reclamare quis potest tam mente, quam voce: ergo. Si autem contendatur, ibi sermonem esse de reclamatione & revocatione externa ac sensibili signo manifestata, intelligendum id est de casu, quo fieri debet dissolutio pro foro externo. 5. Siquis durantibus impubertatis annis aliquando tentavit resilire à sponsalibus, datò sui dissensus signo externo, postea vero, cum ad annos pubertatis pervenit, nihil amplius dicit, nec ullum amplius sui dissensus signum edit, censetur esse liberatus à Sponsalibus per solam

revocationem internam, quia illa externa, quam posuit in impubertate, fuit nulla. *c. 7. & 8. h. r.* Sanch. *disp. 51. n. 16. de Matrim. l. 1.* cum Host. & Jo. Andr. ergo sufficit revocatio interna.

Verum hæc neque simpliciter rejicienda neque simpliciter admitenda esse censeo, sed cum Sanch. Dicast. & P. Schmalzgrueber *h. in. 38.* distinguo inter forum externum & internum. Quoad forum externum non sufficere, probatur 1. quia Judex Humanus de internis judicare nequit ex una, nec ex altera parte dari potest obligatio credendi, revocationem internam esse factam, qua alicui adimeretur jus saltem conditionate quaesitum per sponsalia in impubertate contracta: igitur, Judex pro externo judicare debet, Sponsalia dissensu merè interno non esse soluta. 2. ex *Regula Jur. l. x.* ubi sic statuitur: *Omnia rei, per quasunque causas nascitur, per easdem dissolvuntur*: sed Sponsalia impuberum nata sunt non nisi ex consensu interno & externo simul; ergo dissolvuntur à pubertatem adepti non aliter, nisi per consensum (vel potius dissensum & revocationem) internum & externum simul. 3. ex *c. 7. h. r.* ubi ideo requiritur reclamatione annos pubertatis adepti, ut Judex possit ferre sententiam, Sponsalia esse soluta; *si reclamaverit, judicio Ecclesie potuerunt ab invicem separari*: sed ad hoc

hoc non sufficit reclamatio merè interna; ergo.

Quoad forum internum verò sufficere dissensum, & reclamationem vel revocationem internam, ita ut taliter revocans in conscientia securus sit, si postea non ducat, cum qua impubes contraxit Sponsalia, si nempe non jubeatur à Judice, probatur partim negativè, partim positivè; negativè, quia ex nullo Jure sufficienter probatur necessitas revocationis & dissensus externi: positivè, quia SS. Canones consensum impuberum in re tam ardua Sponsalium, quæ trahunt ipsum Matrimonium, noluerunt esse absolute firmum, & completum, adepta pubertate primum complendum & absolute firmandum per perseverantiam in priori consensu voluntariam, eò quòd iudicium & discretio impuberum adhuc valde imperfecta soleat esse: sed consensus prior infirmus non firmatur, & incompletus non completur, saltem pro foro interno, si pubertatem adeptus etiam in sola mente dissentiat, priorem consensum revocet, & sic à Sponsalibus rescilire intendat. Dices. Ad essentialiam pacti, & contractus, requiritur consensus etiam externus, ita ut aliàs non obliget etiam in foro interno, uti DD. communiter supponunt: ergo etiam ad dissolutionem pacti vel contractus essentialiter requiritur dissensus etiam externus signò manifestatus pro foro quo-

que interno, & id quidem generaliter ac in alijs pactis & contractibus procedere, at in contractu Sponsalitiò impuberum aliter sentiendum esse videtur; sicut enim in hoc contractu etiam unus pubertatem adeptus reclamare potest invita parte altera, seu pubere seu adhuc impubere, quod tamen in alijs contractibus nec licitè fit nec validè: ita & pubertatem adeptus solo interno consensu, quem Jura adepta pubertate requirunt velut complementum consensu sponsalitiij efficaciter obligantis, & quasi implementum conditionis, non posito Sponsalia dissolvit pro foro interno, etiam pro externo pronuntianda pro revocatis, si probari dissensus & revocatio possit.

Ad 1. ex oppositis *N. Ant.* homines enim inter se per actus merè internos agere nequeunt, aut jus activum sibi mutuò tradere sine consensu, quem altera pars cognoscat, ut acceptare valeat. *Consequens dist.* ergo sufficit dissensus internus pro foro interno ad dissolvenda Sponsalia impuberum. *C. Conf.* pro externo, *N. Conf.* Ad 2. aio, id procedere, si est sermo de foro externo, non item, si de interno, pro quo valere putem revocationem internam. Ad 3. applica eandem de utroque foro distinctionem. Ad 4. ex hoc ipso textu jam supra inferebam, SS. Canones requirere reclamationem externam solum pro

foro externo, sic tacite insinuantes, pro interno sufficere revocationem internam. Ad 5. *transm. Antec.* eò quòd tempore impubertatis reclamans nulliter, & postea tacens, censetur adepta pubertate adhuc perseverare in priori revocatione exterius manifestata; id quod tamen

alij negant. *dist. Conf.* ergo sufficit revocatio interna pro interno, C. *Conf.* pro externo foro, N. *Conf.*

¶

QUÆSTIO II.

An post anni dimidium ab adepta pubertate resiliiri adhuc possit?

Communis habet sententia cum Sanchez de Sponsal. l. I. d. 51. n. 14. *seq.* statim & illico, postquam completi sunt anni pubertatis, reclamandum esse, ita ut, si differatur, resiliiri amplius nequeat. Ratio est, quòd non statim reclamans tacite priorem consensum confirmare censeatur, & inita ratificare Sponsalia. Sed illud *statim, illico &c.* ita limitare solent, ut sufficiat, si intra triduum reclametur; nam in Jure dicitur *in continenti, illico &c.* aliquid fieri, quod intra triduum proximum fit. l. *fin. C. de Judic. l. fin. C. de error. Advocat.*

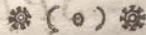
Mihi tamen tanquam Juri non repugnans ex una, ex altera verò

parte æquitati conformior, adeoque tenenda videtur opinio, secundum quam tamdiu superest resiliendi & reclamandi potestas post adeptam pubertatem, quamdiu verbis vel factis non fuerint confirmata vel ratificata Sponsalia ab impubere inita; nec altera pars impletionem Sponsalium petierit. P. Franciscus Schmier de Sponsal. p. 3. c. 2. *sect. 1. n. 61.* Suadetur 1. quia SS. Canones non determinant tempus, intra quod resiliiri debeat, multò minus adhibent particulas moram prohibentes *statim, illico, in continenti &c.* sed solum dicunt, *cum ad annos pubertatis pervenerit: postquam ad annos nubiles pervenerit: cur ergo nos pubertatem*

berem factum ita adstringamus, ut sine mora & statim reclamet, nec ultra triduum differat? Id certe nec Jus dicit, nec æquitas videtur permittere, cum anni pubertatis non statim notabiliter faciant prudentiores Juvenes & circumspetiores, quorum tamen infirmo iudicio indulgere aliquid voluit Jus, & potestatem resiliendi post pubertatem concedere, non tamen determinando tempus. Quamdiu ergo res est integra, h. e. si pubes factus nondum ullo signo ratificavit priora Sponsalia, nec à parte altera præventus ad ea implenda urgetur, rectius me Judice non prohibendus est reclamare, seu dein dimidius seu integer interea fluxerit annus. Suadetur 2. ex eo, quod ignorans, se pubertatem attingisse, vel eam adeptam sibi competere, resiliendi, possit post longioris temporis intervallum, ubi nempe hæc rescierit, adhuc reclamare, uti tenet VVagnereck ad c. 7. h. t. not. 2. & fortassis coeteri quoque Adversarij, cum ignorantia tempus non currat: ergo Jura

& æquitas non ita absolute exigunt & strictè reclamationem sine mora etiam longiore faciendam. Suadetur 3. si statim esset reclamandum, tunc ideo, quia dilatio censeretur esse ratificatio priorum Sponsalium; hanc enim passim assignant DD. sed hæc ratio non est efficax; quia silere tantum non est ratificare, nec taciturnitas est ratificatio; aliàs si liberi, qui fuerunt absentes, dum eorum loco parentes contraxerunt Sponsalia, id postea rescientes tacerent, censerentur Sponsalia ratificare, quod tamen falsum esse docent plurimi cum Sanch. l. 1. de Matrim. d. 23. n. 17. ex c. un. h. t. in 6.

Ratio in contrarium allata planè non satis est firma, ut constat ex meis rationibus decidendi oppositum.

TITULUS III.

De Claudeflina desponfatione.

DECISIO CXXVI.

De Studio Matrimonium contra-
hente coram Parocho invito, & extra
Parochiam fuam existen-
te.

SPECIES FACTI.

Paris in quadam Academia Philosophiæ studio applicatus externas potius mulierum species quàm Naturæ arcana & rerum causas peruestigabat. Hinc Hèlenam, præ cæteris formâ præstantem puellam, deperire potius quàm amare cœpit, clandestinè etiam iuuitis cum ipsa

Sponsalibus, quæ statim quoque ibidem executioni dedissent, nisi & Paris suorum parentum, sanè diuitum, nec procul distitorum, & Hèlena suorum resistentiam timuissent. Ut igitur liberius sua implere possent desideria, Paris pro suo iuuenili ardore & immaturo iudicio futurorum improvido persuasit Hèlenæ

lenæ, ut secum ad aliam remotiorem Universitatem aufugeret, in qua ipse Justiniani placita audire aggressus per aliquod tempus utriusque Juris studio aliquam navabat operam, data occasione Matrimonium cum sua Helena contracturus, ac postmodum rediturus vel ad priorem Academiam vel in patriam. Quia verò & hic invenit obitacula, moræ impatiens omnis denunciationibus copulari Matrimonio statuit. Hanc in rem commoda ipsi visa est hæc occasio: novat, Parochum loci certo die peregrinaturum ad sacram B. V. ædificulam haud procul ab urbe, in aliena tamen parochia existentem, ibique Missam lecturum. Huc igitur ipse cum sua Helena & quibusdam socijs se confert, audit Sacrum, eoque finito, antequam Parochus ab altari recederet, eum sic affatur, plurimum Reverende Domine Paroche, ego presentem Helenam accipio in conjugem, illa verò, ut erat instructa, subjunxit: & ego pariter accipio in conju-

gem meum presentem Paridem. Parochus hæc audiens cohorruit, & protestatus est contra, se nolle esse testem, dictitans, nec esse posse idoneum, quia non commoratur in propria parochia. Jam

Quæritur 1. an Sponsalia clandestina valeant? 2. an Matrimonium culpabiliter omissis denunciationibus? 3. An Paris & Helena fuerint parochiani, ut respectu ipsorum Parochus hujus urbis in ordine ad Matrimonium non clandestinè contrahendum, & ad illud solemnizandum, fuerit legitimus. 4. an ex eo, quod parochus sit invitus, & protestetur contra officium testis. 5. & quod sit extra parochiam constitutus, non reddatur Matrimonium clandestinum, consequenter invalidum.

QUÆSTIO I.

An valeant Sponsalia Clandestina?

Qua-

Quamvis aliqui apud Sanchez *l. 1. de Matrim. d. 12. n. 6.* dicantur negasse 1. propter *l. 16. ff. de Sponsal.* ubi habetur prohibitis nuptiis etiam prohiberi Sponsalia; consequenter, ubi quis redditur à Jure inhabilis ad Matrimonium, etiam ad Sponsalia inhabilitatus esse censetur: atqui Tridentinum reddidit inhabiles fideles ad clandestinè contrahendum Matrimonium: ergo & ad Sponsalia clandestinè, nimirum sine Parocho & testibus, contrahenda. 2. De Jure Civili requiritur saltem consensus parentum ad valorem Sponsalium. *l. 7. §. 1. ff. eod.* Imò, quia Matrimonium sine consensu parentum contrahitur illicitè, Sponsalia sine consensu parentum, & eatenus clandestina, valere nequeunt, cum aliàs daretur obligatio ad illicitum.

Sed communis & certa est sententia, ad valorem Sponsalium non requiri præsentiam parochi & testium, adeoque clandestinè inita valere, eò quòd nec Jure Naturali sint irritata, ut clarum est, nec Jure Positivo Ecclesiastico, quod solum in ordine ad regulanda Sponsalia, non Jus Civile, attendendum est. Neque satis & universaliter probatur necessitas consensus parentum.

Ad *l. 16. cit.* aïo, eam utpote à Legislatore Civili, cui nulla in Matrimonium, utpote in nova Lege

Sacramentum, consequenter & in Sponsalia quoad valorem regulanda est potestas, profectam non esse attendendam: deinde juxta communem, etiam A catholicorum cum Brunem, ad *d. l. n. 2.* intelligenda est illa lex de casu, quo eadem & Sponsalium & Matrimonij est ratio: sed hic non est eadem ratio Sponsalium, utpote quæ, licet valeant, variè tamen adhuc dissolvi possunt, non item Matrimonium semel validè contractum: nec ex Sponsalibus clandestinis illa gravia incommoda in Republicam proveniunt, quæ ex Matrimonio clandestino. Tridentinum præcisè de Matrimonio clandestino in sua lege irritante loquitur. *Trid. s. 24. c. 1. de Ref. Matrim.* ergo ad Sponsalia clandestinè contrahenda neminem reddidit inhabilem; partim quia lex irritans est odiosa, & ideo ad Sponsalia non extendenda: partim quia in Sponsalibus est dispar ratio. *Ad l. 7. cit.* ubi requiritur ad volentem consensus parentum, iterum dico, ipsi nullam esse vim apud Catholicos, apud quos certum est nihil potestatis competere Laicis in ordine ad statuenda impedimenta Matrimonij & Sponsalium. Jus Sacrum verò non irritat Sponsalia sine consensu parentum inita, imò satis apertè pro validis habet, dum in *Trid. l. cit.* etiam ipsum Matrimonium, ut eò major sit libertas in electione status, quæ pugnat etiam

in Sponsalibus, validum esse sine consensu parentum clarè decidit. Idque confirmat universalis praxis. Sponsalia sine consensu parentum inita non obligant ad Matrimonium pariter sine consensu parentum (nisi parentes hunc injustè negarent) contrahendum, sicut sine parrocho & testibus inita non obligant ad taliter quoque contrahendum Matrimonium. Id fateor, quòd, si parentes omnino justam Matrimo-

nijs liberorum se opponendi causam haberent, & quidem constanter, ita ut nulla sit spes impetrandi consensum, Sponsalia forent invalida, quia Matrimonium semper illicitum est, quàm diu parentes vivunt :

sed hoc per accidens

est.

¶ 530

QUÆSTIO II.

An Matrimonium denuntiationibus malitiosè ommissis in initum valeat ?

¶ Si Menochius vol. I. conf. 69. n. 69. seqq. cum gl. Holt. & Felino valorem adimat 1. proprio 64. de R. J. in 6. ibi: que contra jus sunt, debent utique pro insectis haberi. cui l. non dubium 5. C. de Legib. concordat. 2. propter Tridentinum, quod s. 24. c. 1. de Res. Matrim. non aliter tribuit potestatem Parochis assistendi Matrimonij per verba, quibus denuntiationibus factis, si nullum legitimum opponatur impedimentum, ad celebrationem Matrimonij in facie Ecclesiæ procedatur. Notetur quoque (R. P. Pichler Decis. I, 2.)

Ablativus absolute positus (denuntiationibus factis) qui importat conditionem sine qua non. l. 109. ff. de condit. & demonstr. conditio autem importat formam. l. 44. l. 55. ff. eod. sed non observatâ formâ vitatur & nullus est actus. l. 1. in fin. ff. de insp. Vent. ergo ommissis denuntiationibus contractum Matrimonium juxta Trid. est clandestinum & nullum.

At verò rursus certa & communis est sententia in oppositum ; quia nec Jus Naturale aut Divinum,

Y y

¶

ut clarum est, nec Jus Ecclesiasticum exigit ad valorem Matrimonij prævias denuntiationes; non antiquum, ut patet ex *c. fin. h. t.* non novum in Tridentino, quod quidem *Id. cit.* graviter præcepit illas præmitti Matrimonio, nisi Episcopus dispenset, clausulam tamen irritantem non adiecit, sicut tamen adiecit, ubi agit de Matrimonio sine præsentia Parochi & testiu contracto. Accedit notoria & universalis Ecclesie praxis Matrimonia sine denuntiationibus pro validis habentis.

Textus in *c. 64. & J. 5. cit.* intelligendi sunt de ijs, quæ fiunt contra Jus irritans seu contra legem irritantem, non verò de ijs, quæ fiunt

præcisè contra Jus & legem prohibentem aut præcipientem. Tridentinum non quidem dedit potestatem Parochis assistendi Matrimonij, præcisè tamen prohibendo, uti fecit Concil. Lateran. cujus vestigijs quoad denuntiationes insistere voluit Tridentinū, non irritando assistentiam sine denuntiationibus præstitam. Unde ille *ablatius absolute positus* solum indicat conditionem, sine qua non licitè assistitur Matrimonij, non verò talem, sine qua non validè; item denotat solum formam accidentalem, non substantialem.

QUÆSTIO III.

An Parochus hujus urbis respectu Paridis & Helenæ fuerit proprius, & sic habilis ad solemnizandum Matrimonium.

Negant Petr. de Ledesma, Henricus *l. II. de Matrim. c. 3. n. 3.* Segura & alij apud Sanch. *de Matrim. l. 3. d. 23. n. 11.* quibus favet Rota in *decis. noviss. 643. n. 2. & 3. vol. 1.* Rationem dant quia habi-

tantes alicubi animò redeundi ad domicilium proprium, et si diutius ibi habitent, sunt tamen & manent hospites ac peregrini. *l. 1. §. 9. f. de his, qui essud. arqui hospites & peregrini non possunt validè Matrimo-*

monium contrahere coram parochio illius parochiæ, in qua sunt vel peregrini, ut communiter docent Theologi & Canonistæ, excepto Basilio Pontio *de Matr. l. 5. c. 15. §. 1.* qui putat, parochum loci esse proprium respectu peregrinorum, ibi nullum habitationis domicilium habentium, in ordine ad eorum Matrimonij assistendum; id quod communiter ab alijs rejicitur; licet enim talis parochus possit peregrinis ministrare Confessionis & Eucharistiæ Sacramenta, non tamen inde infertur, quod etiam valeat assistere eorum Matrimonij; quia illud habetur ex privilegio vel delegatione Pontificis in favorem peregrinorum, istud reprobatum à Tridentino, nec ei ullum suffragatur privilegium. 2. In *c. 3. de Sepult. in 6.* ut aliquis sit vel maneat parochianus alicuius loci, & sic habeat jus sepulturæ, vel maxime attendit Pontifex, an quis moretur in alio loco cum animo retinendi prius domicilium, & ad hoc redeundi: ergo etiam, qui moratur in loco, licet diutius, cum animo tamen abeundi & redeundi ad prius domicilium, non fit parochianus in ordine ad ibi contrahendum Matrimonium. 3. qui egreditur ad villam ruris colendi gratiâ, aut fructus colligendi, aut se recreandi, non efficitur parochianus villæ, uti decisum à Rota refert Riccius *decis. 244.* quia talis non proprie ibi

commoratur & habitat. per *l. 1. §. 9. cit.* ergo nec ille, qui Studiorum causâ, aut famulatûs ergo, solum ad tempus se confert in locum cum animo revertendi, efficitur parochianus.

Verum rursus in contrarium stat communis & mihi fere certa sententia cum Sanch. *n. 12. Præpos. in 3. part. q. 4. de Matrim. clandest. sub. 9. n. 58.* Diana *p. 11. tr. 3. resol. 34.* Gutierrez, Palao, Gonzal. *in c. fin. h. t. n. 8.* ubi id decisum esse ait à S. Congreg. Cardin. Trident. Interpretum: si nimirum, uti revera factum est, Paris ad hanc alteram Universitatem accessit cum animo ibi per notabile tempus vacandi Juridico studio, scilicet vel per majorem vel magnam anni partem; ratio petitur ex utroque Jure, quia per actualem commorationem in loco cæptam cum animo per notabile tempus ibi commorandi (licet forte postea mutata mente brevi inde iterum discedatur) acquiritur *quasi-domicilium* habitationis, & ex peregrino fit incola, ita ut ibi in Judicio conveniri possit. *l. 19. §. 2. ff. de Judic. l. 2. c. ubi de criminib.* & aliquis efficitur parochianus, ita ut in Paschate Eucharistiæ, & in Agone Extremam unctionem à parochio loci petere ac suscipere possit ac debeat. *c. fin. de Paroch. Innoc. de Butr. Jo. Andr. & Anchor. in c. 12. de Paroch. & Remiss.* quid nî ergo ad assistentiam Matrimoniale ab eodem petere

tere valeat, cum id nullibi sit prohibitum? Suffragatur rursus recepta praxis & consuetudo, vi cuius videmus, Studiosos in Academijs, mercenarios famulos &c. qui solum habent quasi-domicilium, a Parochis locorum Matrimonio copulari.

Ad Rationem 1. in contrarium 2. *Neg. maj.* quamvis enim verum domicilium & strictè tale non sit ibi sortitus Paris, ad quod figendum requiritur præter habitationem actualiter ceptam animus perpetuo manendi in tali loco, acquisivit tamen quasi-domicilium per hoc, quod accesserit ad hanc Universitatem cum animo per notabile tempus manendi & studiis vacandi, uti solent Studiosi, qui iuxta omnes nanciscuntur quasi-domicilium, subjiciuntur legibus, fiunt incolæ, & non sunt hospites vel peregrini, qui sine animo per

notabile tempus manendi accedunt aliquem locum, licet forte per accidens & præter intentionem posita diu aut per integrum annum ibi hæreant. Ad 2. ibi Pontifex loquitur de habitatione in loco ex causa colendi turis, & recreationis, sine animo per notabilem anni partem ibi permanendi, sed cum intentione mox revertendi ad proprium domicilium: qui sic exiit in loco, utique parochianus non efficitur: bene tamen, qui accedit locum cum animo per notabile tempus ibi subsistendi, & hoc pacto sortitur quasi-domicilium. Ad 3. *N. Conf. & paritatem.* Ratio negandi patet ex primis dictis, quia prior nullum, posteriores autem non quidem veram, ad quod redire fors cogitant, sortuntur, tamen quasi-domicilium.

Q U Æ S T I O. III.

An ex eo, quod Parochus sit inuitus, & protestetur, sequatur, quod non nolle esse testem, Matrimonium reddatur clandestinum?

SUspicis forte reddi clandestinum 1. Quia à Trident. Parochus requiritur tanquam testis: sed

si protestetur contra hoc, & nolle esse testis, testis non est, nec validum fert testimonium, quia actus non

non operantur ultra intentionem agentium, ut habet commune brocardicum. 2. Quia non attenditur, quod fit casualiter & incidenter. *l. 4. ff. de reb. cred. & qui casualiter adit, adesse seu præsens negotio esse non censetur. Arg. l. 78. §. fin. ff. de Legat. III.* Sed in hac facti contingencia Parochus fuit præsens casualiter, ac prorsus incidenter, & contra intentionem parochi Paris & Helena se mutuo attentarunt in conjuges accipere. 3. Quia, ut Matrimonium legitime probetur, & non sit clandestinum, testes debent formaliter adhiberi, ut habent declarationes Cardd. apud Boslium & Pontium: sed non adhibentur formaliter, nisi prius sint rogati ad ferendum testimonium: ergo testes Matrimoniales, ac præcipue Parochus, debent esse rogati, & non invitati. *Confirmatur: in Testamentis testes debent esse rogati, & non invitati, aliàs sunt invalida, tanquam debita solemnitate substantiâ destituta. l. 21. C. de Testam.* ergo etiam in Matrimoniis, cum sit eadem ratio, nempe exigentiæ boni publici, ut nimirum Ecclesiæ quàm certissima fieri possit fides de contractis Matrimoniis.

His autem nequicquam obstantibus tenenda est negativa cum Sanch. *l. 2. d. 39. n. 9.* & communi forte omnium. Ratio 1. petitur ex Tridentino, quod *s. 24. c. 1. de rej. matrim.* ad solemnizandum

Matrimonium præcisè requirit præsentiam Parochi, & testium duorum vel trium absque ulla alia conditione aut qualitate; modò nempe parochus loci, vel ejus substitutus, sit præsens ita contractui Matrimoniali, ut intelligat, quid agatur. Unde Ratio 2. Parochus non est minister Sacramenti Matrimonii, sed solum testis, qualitate Parochi instructus: sed in teste per se & de Jure non requiritur consensus, vel intentio agendi testem, sed tantum talis præsentia, dum geritur aliquod negotium, ut intelligat, quid agatur. *l. 209. ff. de P. s.* Atqui ita fuit præsens Parochus noster negotio & contractui Matrimoniali, quem inierunt Paris & Helena, ut probè intelligeret, quid ageretur: ergo.

Ad 1. ex oppositis *N. Min.* Actus non operantur ultra intentionem agentium in iis negotiis, in quibus requiritur de Jure Naturali vel Positivo consensus & intentio agentium: at verò, ubi consensus & intentio agentis nullo Jure requiritur, uti in teste, qui utique invitissimus, vel dolo inductus, potest aliquid intelligere, & quid geratur, percipere, ac proinde eo testimonium ferre, operatur testimonium ultra vel etiam contra intentionem ferentis testimonium. *Scire enim, non etiam velle is debet (qui testis est, & esse debet) nam & invito eo rectè fit, quod visum est, diser-*

tis

tis verbis ait *l. 209. cit.* Ad 2. Non attenditur, quod fit casualiter & incidenter, respectu eorum, qui casualiter & præter vel contra intentionem aliquid faciunt, vel fit aliunde, esto; attenditur tamen respectu illius, qui, quod respectu ipsius fit casualiter vel incidenter, debet esse testis; quia etiam casualiter præsentis possunt satis intelligere, quid agatur, vel actum sit. Dein illæ duæ leges, si ritè inspiciantur, nihil faciunt ad rem, & sunt extra rhombum. Ad 3. *N. min.* nam Tridentinum nec verbulò indicat, testes Matrimoniales debere esse rogatos, & declarationes aliæ *Cardd.* apud *Reiffenstuel b. r. n. 108. in fin.* dicunt, Parochum esse *adhibitum*, utique formaliter & sufficienter, *etiamsi ex alia causa vocatus sit, vel invitus & compulsus adsit.* Et per has declarationes explicantur

illæ, quas afferunt *Boslius & Pontius*, quæ insuper ex eo etiam vim non habent, quòd non essent comprehensivæ, sed extensivæ Tridentini ultra illius verba, si requirerent testes vel Parochum prius rogatos. Ad *Confirmationem N. Couf.* quia de Testamentis est in Jure clare expressum, quòd testes debeant esse rogati: de Matrimonio nihil reperitur expressum: Jura autem irritantia testimonium sunt odiosa, consequenter non extendenda à casu expresso ad non expressum, à Testamento ad Matrimonia, præsertim cum ratio & intentio Jurium quoad Testamenta & Matrimonia quoad hoc sit dispar ac diversa ut consideranti patebit.

✱ ○ ✱

QUÆSTIO V.

An ex eo, quòd Parochus fuerit extra suam parochiam, dum coram eo Paris & Helena contraherent, Matrimonium reddatur clandestinum & nulum?

AF-

Afirmant Navar. Conf. 52. ad tit. de sponsal. item Conf. 4. & 14. ad tit. de despons. Impub. Basil. Pontius l. 5. de Matrim. c. 6. n. 4. ex duplici capite. 1. quòd jurisdictio Parochi se non extendat ultra fines suæ parochiæ. per c. *fin de constit. in 6. 2. quòd, si extra suam parochiam sui parochiani Matrimonio posset assistere, etiam deberet posse extra illam sponsis benedictionem nuptialem impertiri absque facultate Parochi illius loci, ubi fit assistentia; sed hoc non potest Parochus extra fines suæ parochiæ; ergo nec illud.*

Verùm tam levia hæc sunt, ut sine ulla hæsitacione amplectar negativam cum communissima aliorum. Ratio fundamentalis sumitur ex Tridentino, quod plus non requirit, quàm Parochum proprium saltem unius ex contrahentibus Matrimonium, nec facit ullam mentionem loci, in quo incitur Matrimonium, an intra vel extra fines parochiæ Parochi proprii: quod ergo lex & littera non cantat, nec nos contare debemus, ut habet communis axioma apud Juristas. *Confirmatur*: Parochus validè suos Parochianos absolvit à peccatis extra fines suæ parochiæ, imò & diocesis: ergo à fortiori etiam validè assistit, seu voluntariè seu coactè & invitus, suorum parochianorum Matrimonij extra suam parochiam, etiam sine licentia Parochi loci; quia in-

partiri absolutionem à peccatis est actus jurisdictionis saltem voluntariæ, non verò assistere Matrimonij.

Primum Adversæ Partis argumentum malè supponit, assistentiam Matrimoniale esse actum jurisdictionis; certum enim est, non esse actum jurisdictionis contentiosæ, de quo intelligendum est *c. fin. cit.* si autem foret actus jurisdictionis voluntariæ, etiam extra territorium & propriam parochiam exerceri valide posset. *l. 2. ff. de off. Pro Conf.* sicut dari potest absolutio Sacramentalis. Dein assistentia Matrimonialis nec est actus jurisdictionis voluntariæ, sed solum actus testis qualificati, nempe qualitate parochiali præditi. Perez *de Matrim. disp. 40. sect. 2. n. 7.* alijque passim. Alterum argumentum ideo non stringit, partim quia ex eo, quòd sine licentia Parochi loci non possit benedicere nuptias, non sequitur, nec assistere illum posse Matrimonio, quia non datur necessaria connexio inter assistentiam & benedictionem nuptialem, partim quia etiam benedictio sine consensu parochi loci data foret valida, consequenter à fortiori & assistentia. Id concedo cum Pirhing *h. t. n. 16.* & alijs, quòd Parochus proprius solennitè ac voluntariè assistens in aliena parochia Matrimonij suorum parochianorum, aut benedicens spon-

li-

licentia Parochi loci agat illicitè, & peccet probabiliter graviter; actus tamen foret validus. Interim nos- ter Parochus nec solemner, nec voluntariè adstitit sui parochiani Pa- ridis Matrimonio, nec sponsis bene- dixit, adeoque nec ulla ratione pec-

cavit, quamvis gravissimè peccaverit Paris cum Helena, & gravibus pe- nis se fecerit obno- xium.

✻ (o) ✻

TITULUS IV.

De Sponfa duorum.

DECISIO CXXVII.

De Sponso duarum, neutram ta- men volente in Uxorem ac- cipere,

SPECIES FACTI.

LUdovicus post absoluta in- genti honore Studia paren- tum ope & opibus ad pin- guem & honorificam spar-

tam promotus totum se dederat amoribus, ac inter tot selectas no- bilitate & forma præstantes puellas quas sua affabilitate haud parum in

in sui æstimationem æquè ac amore traxerat, difficilem sibi optionem fecerat, quam in conjugem eligeret. Post longiorē deliberationem præ cæteris placuit Petronilla, cui proin fide m dedit per sponsalia. Verum quia plures identidem invisebat, intra limites tamen, quantum sciebatur, modestiæ, ac vicissim plures ipsi inhiabant, accidit, ut pro juvenili inconstantia etiam Amaliæ nova promissione Matrimonii se obstringere attentaret. Hujus perfidiæ, ut vocabatur, certior reddita Petronilla tepide primùm, mox omnino non amplius amavit Ludovicum, & quia simul cœlesti lumine ac Spiritus S. impulsu terrena omnia despicere, seque sanctiori Sponso in Religioso Ordine in perpetuum consecrare statuit, nuntium remissit Sponsalibus cum Ludovico initis, applaudente Amalia, quæ prioris vinculi non ignara jam totum sibi videbatur possidere Ludovicum, cum sua nunc sponsalia dissolutis

prioribus omni impedimento carent. Urget proin Ludovicum, ut ea impleret, & secum pararet nuptias. Sed hunc reperit in amore tepidum, varia excusantem, qui demum, nescio an motu proprio, an suasu alieno, aut parentum consilio Amaliæ in faciem dixit, se nec teneri nec velle illam habere conjugem, sed tertiam à se electam jam esse. Amalia hoc dicto perterrita & vix non in furorem versa omnes vires & Advocatorum operam adhibuit, ut Ludovicum ad se ducendam vel moveret vel compelleret. Et cum alia omnia in casum abire videret, ad Consistorium rem detulit, ut Judex Ecclesiasticus sua auctoritate & competentibus remediis Ludovicum cogeret, ut datæ fidei satisficeret. Unde exarsit & agitata est

Q U Æ S T I O.

An Ludovicus vi secundorum Sponsalium, postquam prima fuerunt dissoluta, teneatur ducere Amaliam?

(R. P. Pichler Decis. T. 2.)

Z z

Haud

HAud modicam favorabilis sententia à Consistorio obtinenda: sponsum faciunt Amalia sequentia. 1. Sponsalia secunda fuerunt conditionata, nimirum sub hac tacita conditione, si prior sponsa moriatur, vel renuntiet sponsalibus, ingrediatur Religionem &c. eo enim modo censendus est se obligasse Ludovico Amaliae, sponsae secundae, quo modo valide potuit: sed sub dicta conditione potuit valide se obligare: ergo. 2. Si sponsalia secunda dicantur non inita sub dicta conditione, dicendum est, ea illicitè & cum peccato gravi celebrata fuisse à Ludovico, utpote intendente absolute jus dare Amaliae contra jus jam prius Petronillae datum: sed peccatum nec est asserendum, nec praesumendum, si res sine peccato fieri potuit, uti potuit sub dicta tacita conditione sponsalia promissio altera. 3. Secunda sponsalia fuerunt quoad tempus illimitate inita: ergo sunt valida & obligatoria pro tempore, quo priora sponsalia vel per cessionem prioris sponsae, vel per ingressum Religionis &c. fuerint dissoluta, licet non valuerint vel obligaverint pro tempore, quo durabant priora sponsalia. 4. Siquis post prima sponsalia ducat de praesenti alteram, per hoc Matrimonium probabilius non penitus tollitur obligatio sponsalium priorum de futuro, sed solum suspenditur, quamdiu vivit sponsa de pra-

fenti ducta: ergo etiam dici potest, quod obligatio per fidem secundae sponsae datam suspendatur ad tempus, & urgeat post mortem vel cessionem prioris sponsae, velut sublatò impedimentò. 5. Quando irritatur aliquis actus propter praedictum tertii, non censetur esse irritatus absolute, sed obligat pro eventu, quo cessat alterius praedictum: sic, si quis contrahat cum pupillo, minore, Ecclesia, omiſſis solennitatibus, contractus est quidem irritus, quatenus praedictat pupillo, minori, Ecclesia, non tamen est irritus ex parte contrahentis, sed ipsum obligat, quando contractus non amplius cedit in illorum praedictum, sed in utilitatem. *pr. Inst. de Auth. tutor.* Sic, licet Professio Religiosa, quam quis emittit, inſcia vel invita uxore, & sic in ejus praedictum, non valeat ut Professio, & quatenus praedictat uxori, valet tamen ex parte Professionem emittentis in vim voti simplicis castitatis, quatenus tempore ipse petere debitum prohibetur, licet reddere uxori petenti teneatur, quia sic cessat praedictum uxoris. *6. 3. de Convers. Conjug.* Atqui sponsalia secunda irritantur propter praedictum prioris sponsae: ergo non sunt absolute irrita, sed obligant contrahentem pro eventu, quo cessat prioris sponsae praedictum: sed quando prior sponsa cedit jure suo, ingreditur Religionem &c. cessat

eius præiudicium: ergo. Atque propter hæc rationum momenta, minime contemnenda, obligant in nostro casu Ludovicum sponsæ secundæ Covarruv. 4. *Dei ret.* 1. part. rap. 4. §. tom. 101. Rebellus. l. 4. q. 8. *sect.* 8. *concl.* 4. in f. R. P. Franc. Schmier; ac novissime R. P. Placidus Böckn *in select. additional. lib.* 4. tit. 4. q. 2. *obm.* od. *sponsa. quod.*

Histamen non obstantibus ego propendeo in partem contrariam, & si membrum Confistorii essem, votum meum pro Ludovico dare non dubitarem, ipsum penitus deobligando à secundis sponsalibus, ita ut nec post cessionem prioris sponsæ Petronillæ tenëatur ducere sponsam secundam Amaliam, secutus hac in re Sanchezium. l. 1. d. 50. n. 6. Pontium l. 12. de Matrim. c. 14. n. 2. Perezium; P. Wiestner. h. t. n. 19. 20. & P. Antoninum Heislinger *in Resp. mor. in causis. sponsal. & Matrimonial.* p. 1. casu 6. §. 5. n. 27. *non.*

Probatur hæc mea opinio. Sponsalia secunda (nisi expressè adijciatur conditio) verius & merito censentur iuta absolute, & absque dicta conditione, si prior sponsa cesset suo iure: vel, si sponsalia priora fuerint dissoluta; cum ista conditio secundis sponsalibus nec insit per se, nec ex dispositione Juris; neutrum enim sufficienter probatur; imò iura promissiones, quibus non adijciatur conditio, habent pro absolute, easque regulari volunt secun-

dum tempus præsens. per l. 83. §. 5. l. 137. §. 4. ff. de V. O. ergo sponsalia secunda Ludovici cum Amalia fuerunt absolute nulla, cum jus uni jam datum dari alteri nequeat, nec obligatio dari absolute ad illicitum, & quæ impleri nequit pro tempore, quo inciperet stringere, sine præiudicio alterius. Atqui, quod absolute nullum est, nullum producit effectum, adeoque nec obligationem conditionalem. 2. Generalis est regula in utroque Jure, quod successu temporis non convalescat, aut vires accipiat, quod ab initio non subsistit. l. 29. ff. de 18. in 6. de R. J. non firmatur tractu temporis, quod de Jure ab initio non subsistit. c. 18. cit. Sic Matrimonium secundum, quod quis init cum alia, adhuc vivente uxore, non firmatur, sed manet absolute invalidum, licet postea solvatur primum per obitum conjugis prius ductæ: sic promissio beneficii non vacantis non incipit valere & obligare, licet postea beneficium per cessionem vel obitum beneficiarii contigerit vacare: sic Professio Religiosa ante ætatem legitimam emissa non convalescit sine novo consensu, licet postea ætas adveniat, & sic impedimentum sublatum sit; atqui Sponsalia secunda cum Amalia ab initio non subsistunt; ergo. 3. Si maritus sine consensu uxoris Professionem fecit Religiosam nulliter, vi hujus suæ Professionis non est obli-

Z z 2 ga.

gatus ad statum Religiosum post mortem suæ uxoris. c. 3. §. 12. de *Convers. Conjug.* si quis post editum votum castitatis contrahat sponsalia cum Caja, non tenetur hanc ducere, licet postea obtineat dispensationem in voto; ergo nec obligatur ducere secundam sponsam vi secundorum sponsalium, licet contingat priora dissolvi per mortem sponsæ primæ, vel per cessionem, aut ingressum illius in Religionem. 4. Promissio facta de re, quæ tempore promissionis physicè erat impossibilis, non obligat in eventum, quo res sit possibilis: ergo nec obligabit promissio de re, quæ tempore promissionis moraliter est impossibilis, uti Matrimonium jam alteriprius promissum, licet postea evadat moraliter possibilis.

Ad opposita sic *¶*. Ad 1. *Neg.* quòd sponsalia secunda fuerint dicto modo conditionata, quia id ex nullo Jure probatur, imò esse ac fuisse absoluta, etiam evincitur ex hoc, quòd alias, si sponsalia secunda haberent dictam conditionem tacitè imbibitam, ea forent omnino semper licita, & conditionatè valida; licitum enim utique est, & conditionatè validum, promittere Matrimonium secundæ sub conditione honesta, qualis utique est hæc, si prior sponsa cesserit suo jure, vel, si aliunde priora sponsalia fuerint dissoluta. Atqui hujusmodi sponsalia secunda,

quibus non specialiter dicta conditio adjicitur, non faciliè à quoquam, etiam ex Adversariis, pro licitis & conditionatè validis statim initio, dum fiunt, habentur. Certè ipse P. Böckn Adversarius in *tract. de sponsal. tit. 4. n. 1.* expressè docet, sponsalia posteriora esse iniqua, non valere; ergo non censentur inita sub conditione præfata. Eo modo se obligasse censendus est Ludovicus Amalia, sponsæ secundæ, quo modo verba sonant: sed verba sonant promissionem & obligationem absolutam, quæ absolute fuit nulla. Potuisset quidem se obligare sub dicta conditione, sed non voluit, quia nullo modo expressit, nec præsumitur in mente sub conditione præfata voluisse se obligare. Pro retorsione possunt servire exempla superius allata, de contrahente secundum Matrimonium vivente priori conjugate: de promittente Beneficium nondum vacans; & de emitente Professionem ante legitimam ætatem &c. Ad 2. *C. Ma. N. Min.* vel potius *sponsæ*, quod peccatum Ludovici in hoc casu præsumatur; ubi enim aperte aliquid fit vel promittitur contra jus alterius jam quæsitum, cessat præsumptio Juris exclusiva peccati, cum nulla habeat locum præsumptio, ubi aperte constat de opposito. Fortè nullus DD. pro licitis habet Sponsalia secunda, nisi expressè addatur conditio, quæ salvet jus alteri jam

jam quæſitum. Ad 3. hoc ipſo, quod illimitate quoad tempus fuerint inita Sponſalia ſecunda, fuerunt abſolute illicita, & invalida pro omni tempore ac abſolute, quia, quod ab initio non ſubſiſtit, tractu temporis non conualeſcit. Reſpecte te ad allegata exempla de contrahente ſecundum Matrimonium, Profeſſionem faciente ante debitam ætatem &c. Ad 4. *Conſ. Ant. N. Conſ. & pari.* diſparitas eſt manifeſta; quia ſponſalia prima ſtatim initio habuerunt valorem, quem ſolum ſuſpendere, non penitus tollere, potuit Matrimonium poſtea cum alia contractum; e contra Sponſalia ſecunda de futuro ab initio fuerunt invalida, & nullum jus tribuerunt, nec tractu temporis conualeſcere potuerunt. Ad 5. *Major* non eſt abſolute vera. & *Min.* abſolute eſt falſa. *Ma.* quidem, quia nec ullus Juris textus, nec ulla ratio probat, *generaliter* actum, qui irritatur propter præjudicium tertii, obligare pro eventu futuro, quo ceſſat præjudicium, ut patet in Matrimonio ſecundo, promiſſione Beneficii non-

dum vacantis &c. de quibus ſupra. In allatis inſtantiis de contractu cum pupillo &c. & in emitente Profeſſionem invalidam, vim voti ſimplicis habentem ex parte nulliter profeſſi, exſtat ſpecialis diſpoſitio Juris, recedens à Jure Communi, & generali regula, nullas actui invalido vires tribuente ex lapſu temporis, etiam quando ceſſat præjudicium. *Min.* autem eſt abſolute falſa; non enim tam propter præjudicium ſponſæ prioris Sponſalia ſecunda ſunt nulla (cùm multa in alterius præjudicium valide gerantur) quàm propter ligamen, quo perſonæ, quæ per priora Sponſalia jam eſt adſtricta alteri, adimitur jus & poteſtas tam de Jure Naturali quàm Poſitivo ſeruiſus alteri adſtringendi.

De Legatis ſub con-

M
Zz
TL

TITULUS V.

De Conditionibus Appositis in De-
sponsatione, vel in alijs Contracti-
bus.

DECISIO CXXVIII.

De Legatis sub conditione Religionis
Catholicæ amplectendæ, & ineundi Matri-
monij, relictis.

SPECIES FACTI

Margarita Vidua Nobilis & dives, Matrona ar-
denter Catholica, ac
pietati summopere de-
dita, cum haud procul à morte ob-
tatem & fractam valetudinem se
habesse sentiret, in suo Testamento
singulariter meminit cujusdam egre-
gij Juvenis, sui cognati quoad lan-
guinem, sed quoad Religionem dis-
crepantis, Samuelis nomine, quia
Sectam Lutheranam à parentibus
hau-

hausit. Hunc ut ad veram & Orthodoxam Ecclesiam fortiter pelliceret & efficaciter, legavit ipsi tria prædia pingua: facile 25000. florenorum valorem attingentia, at sub conditione, si Religionem Catholicam intra annum ab obitu suo amplecteretur. Dein ancillæ Dorotheæ, per multos años fideliter sibi famulanti, præsertim in infirmitatibus suis magnâ patientiâ opitulanti atq; ideo plurimùm dilectæ, in remunerationem legavit 600. florenos; eidem extrahendos eo tempore, quo Ma-

trimonium contraxerit, vel Monasterium ingressa fuerit. Jam duo in quaestionem veniunt. 1. An conditio amplectendæ Religionis Catholicæ subsistat, ita ut, si Samuel eam non amplectatur, amittat legatum? 2. an Dorothea suum consequi possit legatum, etsi nunquam Matrimonium vel Religionem ineat?

✽ (o) ✽

QUÆSTIO I.

An conditio amplectendæ Religionis Catholicæ subsistat, ita ut Legatum amittat Samuel legatarius, si dictam conditionem non impleat amplectendo Fidem Catholicam?

Rationes dubitandi.

Conditionem hanc non subsistere, sed pro non adiecta, & pro non implenda à Legatario, ita ut nihilominus consequatur Lega-

rum, habendam esse plerique Scriptores A catholicis contendunt cum Petr. Syring. Martin. Rumelin. Nicolao Myler, Carpzov. *Illustr. decif.*

sa.

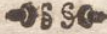
Saxon. dec. 89. Bruneman. ad l. 15. ff. de Condit. Instit. Phil. Knipschild de Fideicommiss. famil. illustr. c. 6. n. 407. & seqq. multis. Se fundant in Legibus, quæ conditionem turpem (& impossibilem, qualis etiam turpis esse censetur) in ultimis voluntatibus habent pro non adiecta, ita ut hæreditas, fideicommissum, legatum censeatur purè relictum, ac debeat, et si conditio non impleatur. Textus aperti in §. 10. *Instit. de hered. instit. §. fin. Instit. de Legat. l. 112. §. 3. ff. de Legat. l. 1. 9. 14. 15. 20. ff. de conit. instit. l. 3. 6. 20. ff. de condit. & demonst.* Sed conditio mutandæ Religionis, sive *Samuel Legatarius Catholicam Religionem amplectatur, Legato adiecta censetur esse turpis & inhonestæ* ergo.

Min. probant 1. quia turpe & peccaminosum, & contra conscientiam est Religionem, quam quis semel agnitam pro vera publicè professus diu jam est, spe lucri temporalis & legati defultoria levitate rursus abnegare, ac aliam diversam recipere, pro falsa habitam. 2. licet diversa Religio, Pontificia & Lutherana, in Imperio Romano permixta sit Legibus publicis, & sic turpe non sit esse Catholicum, vel Lutheranum, turpe tamen est, Religionem mutare spe lucri, pecuniæ, & commodi mundani, scilicet propter pinque legatum. 3. huiusmodi conditio mutandæ Religionis appositæ Legato involvit Simo-

*niam, eò quòd Religione, qua nihil sanctius, ære & pretio temporali estimabilem faciat, & legatarij assensum, & professionem alterius Religionis auro & temporalibus bonis extorquere studeat: ergo est conditio turpis. 4. Religio non est in bonis & commercio hominum, utpote res sacra, & sic publici ac Divini Juris. l. 1. §. 1. c. de sum. Trinis, sed nullus privatus, vel Testator, circa res sacras & publici Juris, cuilibet liberum usum concedentis, uti Leges Imperij indulgent cuilibet libertatem profitendi Religionem, quam voluerit, & in conscientia approbaverit extorcat, aliquid disponere, & per adiectas conditiones libertatem auferre vel minuere potest. per §. 1. *Instit. de Legat. l. 30. ff. de Legat. l. 1.* Si tamen hoc attentet, conditio est turpis & contra Leges. 5. In Jure reprobatum tanquam turpis conditio, & pro non adiecta habetur, si Testator sub conditione exigat juramentum ab hærede vel legatario. *l. 8. pr. de condit. insti.* ne nimirum spe lucri perjurium committatur, & contemnatur Religio: ergo etiam habenda erit pro conditioe turpi, qua exigitur mutatio Religionis semel agnitæ ut veræ, partim quia turpis est totam Religionem deserere, quam unico actu perjurij virtutem Religionis lædere, partim quia Religionis Catholicæ professio fit cum juramento. 6. Turpis est conditio, quæ inducit ad hæ-*

dendam propriam existimationem, famam, & verecundiam. l. 15. ff. eod. sed mutatio Religionis intuitu legati profani valde lædit existimationem, famam, & verecundiam mutantis, quia talis vel deserit Religionem, quam habet pro vera, vel ostendit, quòd hucusque Religioni falsæ per hypocrisim adhæserit, adeoque propriam turpitudinem fatetur vel perfidiam. 7. In Jure rejicitur ab institutione & legato hæc conditio, si *Scia arbitrata Titij nuptiis. l. 72. §. 4. ff. de condit. & demonstr.* ergo & hæc est rejicienda, si Religionem mutaverit, & Catholicam amplexus fuerit Samuel; quia à Matrimonio carnali bonum est

argumentum ad spirituale, ut notat Nicol. Everhard. in *Loco à Matr. carn. 76. §.* denique: si hæc conditio non est turpis, si legatarius Religionem Catholicam amplexus fuerit, tunc nec ista erit turpis, si legatarius Lutheranam amplexus fuerit; led hanc pro turpi habent ipsi quoque Pontificij; ergo & illam pro turpi habere debent; præsertim cum æquè turpe sit spe lucri à falsa ad veram transire Religionem, quam à vera ad falsam.

Rationes decidendi.

Verùm hæc nullatenus tanti sunt momenti, ut cordatum ac indifferenter, rerumque peritum Jaristam quemcunque movere, in transversum agere, atque conditionem legatario positam à testatore, si Religionem Catholicam amplexus fuerit, habeat hoc legatum, pro turpi, invalida, non adjecta, ita ut legatum ipsi debeatur, licet Catholicus non fiat, habere debeat vel possit. Certè nullus verè Catholicus & rerum intelligens, sive Doctor sive Magistratus, ita sentire aut judicare poterit. Hanc igitur conditionem (R. P. Fichler Decis. T. 2.)

tionem (idem est de modo idem spectante, ultimæ voluntati adjecto) omnino subsistere, & implendam esse, ut obtineatur Legatum,

Prob. 1. Quilibet testator ultimæ suæ voluntati conditiones & modos pro arbitrato suo adicere potest, modò sint conditiones honestæ, & possibiles de facto & de Jure, ita ut ijs non impletis & observatis hæres vel legatarius nullum acquirat jus ad hæreditatem vel legatum. Ita plerique omnes ex l. 55. ff. de condit. & demonstr. l. 10. l. 135. §. 3. ff. de

de V. Ob. l. 1. C. de SS. Eccl. l. 10. C. de pact. cum quilibet rei suæ moderator sit & arbiter. l. 21. C. Mand. Sed conditio, si legatarius fidem & Religionem Catholicam amplexus fuerit, est honesta, & possibilis non solum defacto, ut clarum est, sed etiam de Jure, cum non sit contra Leges & bonos mores, nec etiam libertati Religionis præjudicans; honestum enim utique est propositio vel promissio præmio aliquem allicere ad rem honestam, sanctam, & necessariam ad salutem, uti est vera Religio, nempe Catholica, quæ ob antiquitatem non solum est in possessione veritatis, sed etiam præsumptionem pro se habet fortissimam, quamdiu non evidenter convincitur falsitatis, quod hucusque necdum factum est, nec fieri unquam poterit; cum Christi Ecclesia, quæ semel est & fuit vera, necessario semper debeat esse vera, cum sit indefectibilis, & supra petram ædificata, contra quam nec portæ inferi prævalebunt. Neque impossibilis hæc est conditio de Jure, seu repugnans Legibus & bonis moribus; nam Catholica Religio non solum nunquam fuit prohibita aut improbata per Leges Imperij, nec permessa tantum & tolerata, ut Confessio Augustana, seu Lutheranismus, & postea Calvinismus, sed approbata non solum publicis omnium Christianorum Imperatorum Legibus, verum etiam à Recentioribus per Recessus Imperij, uti à

Maximil. I. Carolo V. &c. post Schisma Lutherorum exortum confirmata in suo esse & antiquissima possessione. Nec repugnat libertati Religionis, quia legatario omnino liberum manet Religionem Catholicam amplecti, aut eam repudiata dimittere legatum; sicut si alicui fundus Testamentò relinquatur sub conditione aut modo, ne ædes altius tollat, non cogitur, sed ipsi liberum manet vel ædes non altius ædificare & sic legatum admittere, vel altius ædificare dimisso legatò.

Prob. 2. Hæc conditio, sub qua quis Titio legat centum, si Mariam ducat uxorem, est honesta, non turpis, non remittenda, non rejicienda, sed omnino adimplenda, si Titius velit habere legatum, licet forte jam alteri promississet Matrimonium, quod per accidens est. l. Titio 71. §. 3. ff. de condit. & demonstr. quamvis enim Matrimonium cogi non possit, cum sit liberum. l. 21. l. 28. ff. de Rit. Nups. nec amor conjugalis pretio conciliari debeat. l. 3. pr. ff. de donat. int. vir. & ux. hæc tamen non faciunt conditionem inhonestam & impossibilem in causa Matrimonij. l. 71. §. 1. cit. & licitum est sub lucri non capiendi timore aliquem ad Matrimonium allicere, ut ait Barthol. & alij ad l. cit. ergo etiam hæc conditio, si Religionem Catholicam amplexus fuerit Samuel, non propterea redditur inhonesta aut impossibilis, quod Religio sit

libera; & pretio comparari aut vendi nequeat, cum à Matrimonio carnali ad spirituale, seu ad Religionem, ubi Christus est sponsus & Ecclesia sponsa, frequens & bonum sit argumentum. *c. quoniam S. porro ut lit. non contest. c. fin. de translat. Episc. Nicol. Euerhard. loc. cit.*

Ne quis autem ex his inferat, pari jure & modo valere conditionem à Lutheranò testatore adjectam suæ ultimæ voluntati, in qua relinquit alicui legatum sub conditione (vel modo) *Si Confessionem Augustanam amplectatur*; hunc scire oportet, nequaquam æquali jure Sectam & Confessionem Lutheranam gaudere cum Catholica Religione, & latam esse disparitatem inter Catholicos & Confessionistas; imprimis enim Catholici ex antiquissima & immemoriali possessione jus acquisitum habent Fidei & Religionis suæ, pridem publicis Imperii Legibus approbatæ, pristino ac proprio jure suo utuntur. Contra Confessionistas (postea & Calvinistas) se noviter intruserunt, nullum jus, nisi præcisè detinendo & usurpando, obtinent, sectam & dogmata profitentur in Imperio damnata & reprobata tum antiquis Imperatorum Legibus. *l. 1. seqq. C. de Sum. Trinit. l. 2. 3. seqq. C. de hereticis, qui hæretici l. 2. cit.* dicuntur esse illi homines, qui à judicio Catholice Religionis & *transiisse deviant*, tum à Maximiliano I, in Epistola ex Con-

ventu Augustano data ad Leonem X. anno 1518. & à Carolo V. in Comitibus Wormatiz anno 1521. Spiritu 1529. Augustæ 1530. Et hinc ob violentiam, & metum gravioris mali, ex dira necessitate hæc novella Religio in Imperio præcisè tolerata in inito scedere anno 1555. & permissa, sicut alia mala, quæ evitari nequeunt, nunquam verò approbata est. Dico, præcisè toleratam esse in Imperio Confessionem Augustanam & Sectam Lutheranam, non in hoc sensu, quasi liberum sit revocare & toleratam ablegare, cum absolute & sine temporis limitatione per Pacem Religiosam, ut vocant, dicto anno 1555. civitate donata sit, sed in hoc sensu, quod nunquam fuerit positivè approbata, quæ prius diserte erat Legibus Imperii damnata & reprobata tanquam Secta falsa: ex quo consequens est, quod Confessionistæ nullum verum jus doctrinæ suæ prædicandæ, multò minus Ecclesiarum Catholicis ereptarum, consecuti sint, sed meram detentionem, jurato scedere firmatam, ac juris adhuc Catholicis competentis meram suspensionem, ut loquitur liber, qui inscribitur *Pacis Compositio, c. 6. q. 31. n. 6. 7.* Dein falsitas Sectæ Lutheranæ haud difficulter à quolibet dignoscitur, v. g. ex novitate sua, varietate & inconstantia pro diversitate locorum & temporum, ex perveritate summa ac turpitudine Au-

Aaa

Storis,

toris, Martini Lutheri, apostata, perfidi, Deo & hominibus fidem datam violantis, Monialem sacrilegè sub specie Matrimonii corruptentis, & sic secundum Leges Civiles capitale supplicium promeriti, ex contradictionibus in doctrina, ex absurdis & ad scelera inducentibus dogmatis, jam olim ab antiqua Ecclesia damnatis in antiquis hæsiarchis &c. quæ omnia vel obiter consideranti incurrunt statim in oculos: e contra veritas Religionis Catholicæ, olim in nostram Germaniam introductæ, pariter facile fit manifesta ex omnibus veræ Ec-

clesiæ notis, & vel ex eo liquet, quòd in nulla re possit conyinci erroris, aut in aliquo dogmate ab antiqua Ecclesia defecisse, atque ideo manet in possessione veritatis, ac habet præsumptionem pro se. Proin mirum non est, si dicatur hæc conditio, si fidem Catholicam amplexus fuerit, esse honesta, & e contra hæc, si Confessionem Augustanam amplexus fuerit, esse turpis.

Enervantur Rationes du- bitandi,

Imprimis absolute ac rotunde *Negatur minor argumenti*, quòd conditio mutandæ Religionis in Catholicam, vel amplectendæ Religionis Catholicæ, sit inhonesta vel turpis aut de iure impossibilis.

Ad I. probat. *Min.* dico, non in consensu poni conditionem in legato, ut Confessionista contra conscientiam pecuniæ & legati causâ Catholicam Religionem suscipiat, eam habens pro falsa, & necdum satis agnoscens veritatem Catholicæ Religionis, quæ conditio turpis omnino foret, & habenda pro non

adjecta. Verùm nemo tam infanus est inter Catholicos, qui hoc velit, sed adjicitur conditio in hoc sensu, ut legatarius tali legato assentiar ad investigandum & diligentius inquirendum in doctrinam & veritatem Fidei Catholicæ, ejusque motivis credibilitatis evidentibus rite apprehensis deponat errorem, Fidemque Catholicam, quam prius abhorrebat, jam agnitam ut veram sponte amplectatur; licet hoc pacto lucrum temporale fuerit ipsi occasio majoris indaginis, & securitatis conversionis, non finis principalis &

& morivum: cuiusmodi utique sunt licitè & honestè. Sic nemo damnat Principem vel Dominum Catholicum, qui filiam suam promittit se daturam in conjugem Lutheranam, si velit amplecti Catholicam fidem; talis enim utique non intendit, ut Lutheranus præcisè spe Matrimonij amplectatur Fidem Catholicam, quamdiu non agnoverit esse veram, sed ut spe Matrimonij inductus sinat sibi Fidei Catholicæ argumenta ac notas veritatis explicari, vel ut ipse diligenter inquirat, ac postmodum Divino lumine illustratus & à Deo motus assentiatur; talis utique non contra conscientiam dictamen, & propter uxorem dicendus est mutare Religionem, sed ex alio motivo, occasione uxoris sibi promissa cognito.

Ad 2. prob. ferè est eadem Responso, quia legans non intendit mutationem Religionis temerè faciendam, vel propter legatum vel lucrù temporale, sed propter motiva & notas veritatis Catholicæ occasione legati facti melius & ritè cognitæ. Dein turpe quidem politice non est (per accidens nempe, propter defectum debitæ informationis) esse Lutheranum, re ipsa tamen turpe est: sed quamdiu non agnoscitur ista turpitudine, non peccatur formaliter: conditio autem Legato apposta eò tendit, ut agnoscatur turpitudine, & tollatur.

Ad 3. Nullatenus intervenit

Simoniam, quia nullatenus intenditur susceptio Religionis Catholicæ propter legatum tanquam lucrù temporale, & tanquam pretium, sed propter motiva credibilitatis, occasione legati facti indaganda, quod est invitamentum ad diligentem indaginem. Utrique Deus non commisit Simoniam, quando populo Judaico in SS. litteris toties promisit bona temporalia, abundantiam frumenti & vini &c. si ambulet in mandatis suis, & custodiat vias Domini. An non ipsi Lutherani, ut liberorum suorum studium in doctrina Christiana, vel in fundendis precibus &c. magis accendant, ipsis promittunt munuscula & præmia temporalia absque omni merù Simonia? An quis reum agat Simonia, qui scorto promittit, vel legat mille sub conditione, si Veneris turpe commercium deseruerit, ac deinceps castè vixerit? Talia exempla, tanquàm à Simoniaca labe immunia, invenire est plura in SS. Canonibus, uti *can. 53. caus. 23. q. 4. c. 12. de Restit. spolias. c. fin. de Testam. c. 31. de V. S.* Demum & hoc advertit, Simoniam non committi, ubi non intervenit pactum vel contractus onerosus de dando temporali pro spirituali, aut vicissim, ut apud omnes est certum: sed Legatum, cui annexa est dicta conditio, non est actus onerosus, sed gratuitus & meræ liberalitatis, relinquendo libertatem legatario, an

conditionē implere velit vel non. Invitatur legatarius per medium naturale & temporale, ut faciat, quod facere teneretur aliunde, non obligatur à legante, ut faciat, vel se convertat propter temporale tanquam pretium, vel compensationem suæ conversionis.

Ad 4. *C. Ms. N. Min.* vel *dist.* nihil potest privatus disponere circa res sacras & publici Juris, quod Divinum vel Publicum prohibet. *C. Min.* quod non prohibet. *N. Min.* Religionis veræ & agnitæ susceptionem in conditionem deducere nulla Lex Divina vel Humana prohibet. Esto, quod Religio, res sacra, & virtutum opera non sint in commercio humano, ut ea v. g. liceat vendere, vel alicui prohibere &c. suadere tamen & invitare etiam per medium temporale ad exercitium piorum operum, susceptionem Religionis veræ &c. non est prohibitum vel turpe, præsertim cum per hujusmodi invitamenta non tollatur libertas Religionis, quam legatarius amplecti & sic obtinere legatum, vel non amplecti, & sic dimittere legatum omnino liberè potest; quamvis nequeat obtinere Legatum, & tamen non amplecti Religionem Catholicam, quia sine hac legans noluit legatum relinquere. Cape exemplum: Campus Martius, & locus Religiosus, non sunt in commercio humano, ut alicui possint legari: nihil tamen prohibet legatum alicui

relinquere sub conditione, aut modo, ut aliquid faciat in Campo Martio, vel loco Religioso, v. g. monumentum extruat.

Ad 5. In *l. iii.* conditio juramenti ab hærede vel legatario præstandi non tam rejicitur à Prætorè propter periculum perjurij facile committendi intuitu lucri temporalis, quam propter defectum judicij, seu iustæ causæ ad jurandum requisitæ, dum nempe juramentum imponitur de adimplenda à legatario conditione absque sufficienti causa, quod videbatur Prætori temerarium & in contemptum Religionis cessurum, cum non opus sit juramento ad implendam conditionem impellente, eò quod satis urgeat carentia Legati, si conditio non impleatur. Rejicitur itaque juramentum hoc non tam in gratiam gravati conditione, quam ex reverentia Religionis, ut explicat Petrus Schulzen in *Dissert. jurid. de condit. Jurisjur. ad l. 3. ff. de condit. insti. tit. c. 1. 34. 35.* Si autem exigitur conditio Religionis Catholicæ amplectendæ, etiam sub juramento (quod tamen non ex mente testatoris, sed aliunde præstandum est) postquam satis est cognita ejus veritas, nihil temere & sine iusta causa exigatur atque contra reverentiam Religionis, ac insuper exigatur in gratiam gravati dicta conditione.

Ad 6. *N. Min.* Imprimis enim esto, quod transiens à Lutherana ad

Catholicam Religionem apud ſuos, de Religione male perſuaſos, qui & ipſi, vel ſaltem eorum Majores, perfide & non ſine infamia ab avita Religione ad novellam à turpiſſimo apoſtata introductam deſecerunt, aliquam notam levitatis incurrat, & ſic aliquid patiatur in fama; famam tamen & honorem econtra auget apud Catholicos, æquiores rerum æſtimatores. Deinde peritati & exultationi viri nihil deccedit, imò maxime conveniens eſt, errorem agnitum in re tam ardua deponere, & meliora jam edoctrum ingenue profiteri & ſequi. Id quod bene agnoverunt tot Principes & Magnates, qui deſertò Lutheraniſmò ad Catholicam Sacra redierunt contempto vano incurrendæ apud ſuos nota metu, uti non admodum pridem gemini Electores Saxoniz, pater & filius, quorum poſterior primura nuper gubernaculum glorioſe ſuſcepit. Denique talis non intuitu legati ſeu propter legatum amplectitur Religionem Catholicam, per quod ipſum invitavit legatus, ſed propter altiora motiva, ad quæ melius penetranda illius intuitu ſe applicavit: ut adeò dicere poſſit cum Chanaanæis ad mulierem ſic loquentibus in Evangelio: jam non propter tuum ſermonem credimus, ſed ipſi vidimus & audivimus &c.

Ad 7. N. Conf. & parit. non enim in noſtro caſu ſimilis, & hæc eſt poſta conditio, ſi Samuel Religio-

nem Catholicam arbitrata Titij amplectatur, ſed hæc conditio, ſi Samuel Religionem Catholicam amplexus fuerit, quæ longè alia eſt, & ſimilis huic, quæ à Jure in l. 71. §. Titio centū ſſ. de condi. & demonſtr. approbatur tanquã honeſta, non remittenda vel reiſcienda, ſed implenda, ſi Scia Titio nupſerit, non obſtante, quòd etiam per hanc libertas Matrimonij aliquo modo reſtringatur. Et ſic procedit argumentum à Matrimonio carnali ad ſpirituale.

Ad 8. N. Ma. & paritatem. Religio Catholica nunquam fuit damnata & improbata per Leges Imperatorum publicas: Lutherana autem doctrina, & Confellio Auguſtana Cæſarum Legibus damnata & improbata eſt, quæ damnatio & reprobatio nunquam ampliùs fuit revocata aut retractata. Abſit, ut dicamus, Cæſares Catholicos doctrinam, quam ut erroneam & falſam noviter introductam agnoverunt & damnarunt, poſtea revocato decretò ſuò ab erroribus & falſitate liberâſſe; eſto, quòd poſtea neceſſitate compulſi tolerârunt ad evitanda majora mala, ut ſubinde oportet facere. Duo erant in Edictis Cæſarum, Maximiliani I. & Caroli V. improbatio doctrinæ, & proſcriptio ac pœna, prius illud ad veritatis deciſionem vel agnitionem ſpectat, quæ nunquam retractabitur, imò nec retractari poteſt ab Imperatoribus, cum ipſi in hac re teneantur,

tur, & profiteantur se sequi Apostolicæ seu Pontificiæ Sedis sententiam; posterius autem aboleri potuit, & abolutum fuit ex causa necessitatis. Ex quo facile vides, quod latissima sit disparitas inter istas duas condiciones, si Religionem Catholicam amplexus fuerit Titius, lego ipsi 20. millia. & si Sectam Lutheranam amplexus fuerit Titius, lego ipsi 20. millia; prior enim est de re honesta, nullis Legibus improbata, altera est turpis, ab Imperij Legibus improbata. Si Confessionista seu Lutheranus rejectis novitatibus ad avitam Religionem Catholicam, à temporibus Apostolorum & ipsius Christi perdurationem, transit, amplectitur id, quod Communi Jure Casareo semper in Imperio concessum, ac nemini unquam prohibitum, atque facit sponte, ad quod de Jure & aliunde tenetur: si autem Catholicus relicta Religione avita & anti-

quissima transfret ad novitates Lutheranismi, amplectetur id, quod publicis Legibus reprobatum & prohibitum est, ac faceret, quod de Jure & aliunde tenetur omniere. Desinant igitur Lutherani cum Catholicis hac in re paritatem vel comparisonem instituire. Si in suis Judicijs negarent legati extraditionem, quod alicui Catholico relictum est sub conditione, si Confessionem Augustanam amplexus fuerit, is autem hanc conditionem non imple- ret, procederent viâ facti & per violentiam, non viâ Juris secundum Justitiam. Aliud dicendum, ut vidimus, de legato sub conditione Religionis Catholicæ amplectendæ relicto.

QUÆSTIO II.

An Dorothea suum consequi possit legatum, et si nunquam contrahat Matrimonium, vel ingrediatur Religionem?

Non

Non debet Dorotheæ legatum 600. florenorum, si nec nubat nec intret Religionem, suadetur 1. quia hoc legatum videtur esse legatum dotis, eò quòd testatrix disertam fecerit mentionem Matrimonij, & Religionis ingrediendæ, atque inde mota, ut provideat Dorotheæ de aliqua dote; cum Matrimonium tam spirituale quam carnale exigat dotem, & non facile seu ad hoc seu ad illud recipiatur non dotata; atqui legatum dotis secundum communem & veriolem sententiã habetur pro conditionali. Mantica de conseq. ult. vol. lib. 11. tit. 21. n. 7. seqq. alique passim. Si autem legato adijciatur conditio honesta, qualis est, si legataria nubat, vel ingrediatur Religionem, ut nemo facile diffitebitur, ea est implenda, aliàs amittitur legatum. l. 55. §. 1. ff. de condit. & demonstr. l. 71. §. 1. ff. de condit. & demonstr. l. 10. l. 135. §. 3. ff. de V. O. ergo amittitur, & non debetur. Dorotheæ hoc legatum, si nec nubat, nec proficatur Religionem. 2. Non aliud videtur habuisse motivum testatrix legandi Dorotheæ 600. florenos, dum expressit eos dandos esse tempore, quo contrahet Matrimonium, vel Religionem ingrediatur, quam hanc conditionem, si & quando Matrimonium contrahet, vel Religionem ingrediatur, aliàs non dandos, si neutrum feret, cur enim aliàs expressisset hoc tem-

pus? ergo hoc Legatum est sub conditione relictum, & quidem honesta, adeoque necessariò implenda.

Ego econtra non dubito asserere, hoc legatum Dorotheæ deberi, & transmissibile esse ad ejus hæredes, licet nunquam nubat, vel Religionem profiteatur. Ratio fundamentalis est, quòd legatum purum, absolutum, sine conditione aut modo relictum, absolute debetur & statim, non expectato ullius conditionis eventu, per l. Titio centum §. Titio genero. & l. in conditionibus §. 1. ff. de condit. & demonstr. sed Legatum Dorotheæ est purum & absolutum, ut colligitur tum inde, quòd legans nullam conditionem ei apposuerit, sed solum tempus solutionis designaverit supposito, quòd, uti credebatur legans, Matrimonium vel statum Religiosum elegerit, nec hunc tamen nec illud præscribendo, aut in conditionem deducendo; tum etiam ex positivis conjecturis, ex quibus sæpissime debet ac solet inferri notescere mens testatorum, ut communiter advertunt Doctores, & de hac re integum tomum scripsit Cardin. Mantica. Cujusmodi conjecturæ ad rem præsentem faciunt sequentes.

1. Quando ex circumstantijs redditur verosimile, quòd testator, nuptijs etiam non contractis, eandem quantitatem fuisset legaturus.

Bbb l. Ti.

l. Titio cit. Cravetta Conf. 101. n. 2. Menoch. conf. 251. n. 34. 36. atqui in presenti legato id plane redditur verosimile; tum quia testatrix geminam exprimit causam, scilicet specialis dilectionis seu affectionis, ac insuper meritorum Dorotheæ erga se, quæ utraque subsistit etiam seclulis nuptijs & ingressu Religionis, nam ex affectione potissimum conjectura voluntatis capienda est. l. si servus §. fin. ff. de Legat. l. Socin. senior conf. 26. n. 4. vol. 4. Socin. junior Conf. 126. n. 7. 8. vol. 1. Item in ultimis voluntatibus maxime etiam ponderatur ratio Meritorum. l. nec adiecit ff. pro socio. Unde

2. conjectura sumitur ex obligatione, quam titulo gratitudinis sibi incumbere novit, & etiam expressit testatrix: sed si legatum sit ab obligato, illud non est conditionale, sed purum. Card. Tusch. *lit. L. concl. 102. 2. 17. cum aliis. Et hinc juxta omnes, si pater faciat filiæ legatum dotis, si vel quando nupserit, & aliam legitimam eidem non dedit, illud habetur pro puro & absolute debito. Mantica l. 11. m. 23. n. 12. siquidem legata remuneratoria cum fundentur in conditione de præterito, nunquam sunt proprie conditionalia.*

3. si conditio, vel dies Matrimonij adijcitur non substantiæ legati, sed solutioni & præstationi; uti

hic factum per verba, eidem extrahendos eo tempore, quo Matrimonium contraxerit, vel Monasterium ingressa fuerit, legatum est purum, & debitum, licet Legataria non nubat. Bald. Conf. 285. n. 4. l. 3. Tusch. *concl. 101. n. 12. Socin. senior conf. 92. n. 8. l. 1. Menoch. Conf. 251. n. 52. seq.*

4. Hoc legatum, utpote pauperi relictum, videtur esse Pium, & pro alimentis potius, quam pro dote, nisi in quantum hæc servit ad statum, ubi alimenta sperantur: sed legatum Pium ob specialem Juris favorem pro puro potius quam pro conditionali habendum est, & explicandum in favorem Legatarie. per *l. 4. ff. de adm. leg. l. 1. ff. soluto Matrim. Mantica l. 11. m. 22. n. 17.*

Rationes in contrarium allatae non stringunt. Non prima, quia negatur hoc legatum esse legatum dotis, partim quia testatrix nullam fecit expressam mentionem dotis, partim quia aliam causam finalem & principalem expressit, eum legaverit, nempe specialem dilectionem ob singularia erga se merita Dorotheæ, quam, quia credebatur vel supponebatur nuptiarum carnaliter vel spiritualiter juvare voluit pro illo nuptiarum tempore, quod non expressit ea mente, quod alias legare noluerit, sed absolute voluit illius me-
rita

rita ex ſpeciali affectione remunerari, ſive deim nupſerit ſive non: ſi tamen animum, ut ipſa credebat, ad nuptias profanas vel ſacras adiecerit, legatum extradi voluit primùm tempore nuptiarum, quas per accidens ſecundariò ſpectavit, & ad ſummum habuit pro cauſa impulſiva, merita verò & horum remunerationem ſpectavit per ſe & principaliter, ac habuit pro cauſa finali & principali. Legatum autem eſt purum, & debetur ſtatim, quando cauſa finali jam exiſtit, licet cauſa impulſiva ceſſet. Angelus *conf.* 124. apud & cum Card. Tuſch. *lit. l. Concl.* 102. n. 63. vel quando nuptiæ ſunt tantùm iocatio Legati, & per accidens eorum fit mentio. Tuſch. n. 41. Bald. *Conf.* 237. n. 4. 5. Igitur hoc legatum non fuit dotis, ſed remuneratorium: & licet eſſet legatum dotis, non foret condi-

tionale, uti probavi ſuprà. *Secunda* ratio non ſtringit, ut patet ex primùm dictis, cum alia cauſa finali & principalis legandi, nempe ſpecialis affectio ob ſingularia merita, in Teſtamento reperiatur expreſſa: tempus præſtandi legatum per accidens ſolum, & ex ſuppoſito, quòd Dorothea nubere velit, ut putabat teſtatrix, fuit adjectum. Neque teſtatrix adhibuit particulam ſi, quæ conditionem denotat, nec particulam quando addidit ſubſtantię legati, ſed ſolum ſolutioni, quod conditionem non importat.

¶ ¶

¶ ¶

Bbb 2

Tl-

TITULUS VI.

Qui Clerici vel Voventes Matrimo-
nium contrahere possunt.

DECISIO CXXIX.

De Juvene carnis vitio nimium quan-
tum dedito, votum castitatis perpetuæ emittente,
ac postea ad Matrimonium
aspirante.

AMandus Juvenis egregio-
rum quidem talentorum,
sed vitio carnis a puero
immersus, eique singulis
ferè diebus una alterave vice suc-
cumbens, serio emendationem an-
helabat: quare ut petulanti carni
frœnum inijceret, suumque propo-
situm firmiter redderet ad evitan-
dam æternam perniciem nemine

consulto, optima tamen mente,
votum castitatis perpetuæ edidit.
Profuit quidem aliquamdiu hoc re-
medium, sed intra breve tempus
ob plurium annorum habitum &
inveteratam consuetudinem incidit
rursus non solum in antiquas gra-
vissimas tentationes, verum etiam
in tot peccata, jam duplicata prop-
ter votum, in quot antè prolapsus
fue-

fuerat. Unde, cum perpenderet, se vix unquam, & ne vix quidem, ex hoc luto emerfurum, nisi commune remediū concupiscentiæ, Matrimonium nempe, elegerit, de emendatione constanti ac salute sua propè desperans statuit Matrimonium contrahere, quod sibi adeò necessarium videbatur. Ne autem in re ancipiti impingeret votique Religionem læderet, clam & sub sola virum, quem credebat esse pe-

ritum, prudentem, & probum, duo interrogavit. 1. an votum castitatis à tam fragili ac in Venerem adeò propenso emissum valcat? 2. an hoc votum sit reservatum Pontifici, ita ut ab inferiori dispensationem sperare nequeat?

✻ (o) ✻

QUÆSTIO I.

An votum castitatis ab Amando adeò fragili ac in Venerem propenso emissum valuerit?

Amando patrocinantur, votum hoc pro invalido habentes, multi nec exigua notæ Doctores, uti Quintanadvennas *Singular.* 11, 9. *Sing.* 12. Bonac. 10. 2. d. 4. q. 2. p. 1. n. 21, 26. Trullench. Ledelma, Martin, de S. Josepho, Leander apud Diana p. 10, 11. *resolut.* 47. & alij apud Gobat *11. n. 271.* & apud Moya in *Sel. qq. 10. 1. 11. 2. q. 1. §. 1.* item apud Sim. Karchne, in *dissert. de actib. hum. dissert. 1. art. 2. §. 18.* qui tres, nempe Gobat,

Moya, Karchne, uti & P. Burghaber *cent. 1. cas. 66.* hanc sententiam pro verè probabili agnoscunt, licet alteram communiorem & probabiliorem esse censeant. Nec destituntur bonis Rationibus, quarum 1. est. Votum ex essentia sua debet esse de meliore bono, ut tenent omnes cum S. Thoma: sed votum Amandi in his circumstantijs editum non est de meliori bono, cum ipsi longè melius sit Matrimonium, quàm status cœlebs & obligati o ad
Bbb 3 con-

continentiam, cui toties in tanta fragilitate contravenit expositus propinquo periculo vel etiam proximo innumera peccata luxuriæ, & itante voto etiam sacrilegii perpetrandi: ergo hoc votum non est validum: imò, etsi permitteretur esse validum, tamen Amandus, cum Matrimonium melius sibi esse ac salubrius videat, propria auctoritate votum commutare, ac ad Matrimonium transire poterit. 2. Votum ineundi Matrimonium ab illo editum, qui ob stimulos carnis est in perpetuo periculo graviter labendi, valet & est de meliori bono, ut docet Sanch. l. 1. de Matrim. d. 4. n. 7. Cajet. Bellarm. Navar. Henr. Molin. Azor. Suar. Laym. & alii plurimi tum apud Sanch. tum apud Moya n. 10. ergo votum castitatis à tam fragili emissum non valet, nec est de meliori bono; cum impossibile sit, ut duo opposita simul sint de meliori bono. 3. Non valet votum castitatis, vel potius cessat obligare, si valuit, quod quis in adolescentia emisit, dum nondum magnas ac difficiles carnis tentationes expertus est, postea vero ita agitur stimulis carnis, ut passim succumbat, ut iterum tenent plurimi cum Bonac. & Ledes. eò quod omnis promissio, consequenter & votum, habeat conditionem imbitam, nisi circumstantiæ ita mutantur, ut res promissa desinat esse de meliori bono, aut tanta se

prodat successu temporis difficultat, ut, si fuisset cognita tempore promissionis vel voti facti, promissio vel votum non fuisset factum: ergo nec valet votum, nec obligare incipit, ubi tempore voti editi jam adsunt illæ circumstantiæ & difficultates, ut res promissa non sit de meliori bono ob periculum innumera peccata prolabendi manifestum; quod enim facit, ut obligatio voti cesset, facere quoque potest, ut nunquam incipiat, imò hoc magis, quia in priori casu obligatio jam erat in quasi-possessione, non autem in posteriori. 4. Votum de re moraliter impossibile, vel cuius observatio moraliter est impossibilis, non est validum, quia votum est lex privata, adeoque exigat objectum moraliter possibile, sicut lex publica; nemo enim potest ad impossibile obligari. 6. de R. J. in 6. sed observatio voti tam fragili & in Venerem tam propenso, ut identidem labatur, moraliter est impossibilis; nam teste Gobat. n. 11. Titul. Exper. n. 27. moraliter impossibile censetur illud, quod observari aut fieri nequit viribus naturalibus nisi difficillimè, vel cum viribus supernaturalibus ordinariis, nisi nempe Deus det auxilia prorsus extraordinaria & singularia, quæ tamen nec Amandus sperare potest, nec Deus dare tenetur.

Quamvis autem hæc talia esse non diffitear, ut tam ab auctoritate quam

quàm ex rationibus intrinsecis verè fiat ac sit probabile, votum ab Amando emissum non valuisse, dixi tamen Amando, me sentire cum opposita sententia, quæ sicut est sine controversia communior, uti nec Adversarii negant. Imò Palao m. 3. r. 15. d. 1. pu. 8. n. 14. eam velut indubitam apud DD. supponit, licet ego hanc certitudinem non deprehenderim. Ita quoque est probabilior & tutior; id quod rogatus consilium attendere debet, permittit interim libertate interroganti, utrum malit sequi probabiliora & tutiora suadentem, quam aliorum opinionem verè & practice probabilem. Probavi 1. sic: quancumque constat, aliquem actum, contractum &c. esse factum, tandiu pro ejus valore præsumitur, quamdiu nullitas non fuerit probata: sed ab Amando, suæ fragilitatis conscio, edirum esse votum castitatis constat, & est in confesso: ergo præsumitur pro ejus valore, & habetur votum pro valido, quamdiu nullitas non fuerit probata: atqui per argumenta paulò ante adducta nondum fuit satis probata nullitas, ut videbimus: ergo. 2. Pro valore talis voti stat praxis & sensus Ecclesiæ, atque DD. communis; nam Ecclesiæ solet in hujusmodi votis dispensare, vel potius ea commutare, & quidem in opera alia satis difficilia, ut patet ex formulis dispensationum Curie Romanæ apud Mar-

cum Paulum Leonem in Praxi ad litteras majoris Penitentiarii: ergo Ecclesiæ censet, hujusmodi vota esse valida: nec credo, ait Sanch. qui l. 7. de Matrim. d. 11. n. 9. & in l. 4. in De cal. c. 8. n. 9. hanc tradit sententiam, virum aliquem doctum ac pium avsum fuisse hunc ab obligatione sui voti eximere, quia communiter in voventium potestate est tentationes & pericula proxima devitare, vitando occasiones & otium, exercendo se in jejuniis & orationibus &c. quod si facere nolint, sibi, non rei difficultati, impurent. Jam

3. ad objecta. Ad 1. *N. Min.* imprimis enim certum est, quòd absolute ac in se melius sit castitatem servare, quò tendit votum, quàm non servare, & quòd perfectior sit status cœlibatûs, quàm matrimonialis: quin & respectu voventis melior est castitas, quàm res illi opposita, vel castitatis impeditiva, ut est Matrimonium, præsertim ubi castitas est votò promissa; partim quia, si adhibeat alia remedia, à Matrimonio distincta, maxime sollicitas ad Deum preces, corporis mortificationes, debitam sensuum custodiam &c. non solum evitabit frequentiores lapsus, sed etiam ingens meritum & incomparabiliter majus colliget apud Deum servando castitatem, quàm ineundo Matrimonium; Deus enim facienti, quod est in se, non denegat gratiam, & facit etiam cum tentatione pro-

ventum, ut loquitur Apostolus, adeoque tali in Venerem adeo proclivi Matrimonium non est melius absolute, sed solum sub conditione & suppositione, quod aliis mediis, orationis, poenitentiae &c. uti nolit: partim quia vovens duplici modo considerari potest 1. ut est persona singularis, in qua consideratione forsan ipsi melior ac salubrior esse posset status Matrimonii quam continentiae. 2. ut est pars communitatis Ecclesiae, & prout bonum vel malum Ecclesiae etiam bonum & malum est ipse, & in hac consideratione voventi, sicut Ecclesiae, melior est status continentiae, quamdiu Superior cum ipso non dispensaverit in voto, quia Ecclesiae ex huiusmodi continentia & operibus valde meritoriis magna utilitas, & ingens ornamentum accedit, atque Deo major gloria: & ex aduerso, si voventi propria auctoritate permissum esset ob frequentia carnis peccata commutare votum, eoque sublato ad nuptias transire, multa mala & scandala in Ecclesia facile oriri possent, quae ad quemlibet, velut ad Ecclesiae membrum, etiam redundarent; nam depravata cupiditas plurimos falleret, ut putarent, se non posse, quod nolunt, eisque iustam adesse causam convolandi ad nuptias persuaderet. Ex eo, quod voventi, ut est persona singularis, magis expediat forte Matrimonium, non inferitur, post

editum votum sibi licitum esse Matrimonium sine dispensatione; sicut ex eo, quod voluntaria seminis effusio, quam vocant pollutionem, cedere possit in alicuius privati bonum, v. g. ad sanitatem corporis, non sequitur ei licitum esse; eod quod toti communitati humanae ingentia ex tali voluntaria effusione semel permessa sequerentur mala, ac statum aperiretur ostium incontinentiae, mollésque & in hanc turpitudinem proclives facile sibi persuaderent, adesse iustam causam seminis effundendi.

Ad 2. *Dist. Ant.* *Votum incendi Matrimonium* à valde propenso in peccata carnis editum valet sub conditione & hypothese, quod vovens nolit adhibere alia media ad continenter vivendum, v. g. orationes ferventes, debitas cautelas, mortificationis opera &c. ad quae non tenetur, qui castitatem non vovit. *C. Antea.* valet absolute & simpliciter. *N. Ant.* si enim velit (qui castitatem jam vovit, uti noster Amandus, et iam tenetur) alia media ad vivendum caste in coelibatu sufficientia adhibere, votum incendi Matrimonium non valet, quia non est de meliori bono in hac hypothese, sed impeditivum melioris boni & perfectioris, Deoque gratioris status, nempe coelibatus & continentiae. Igitur utrumque, tam Matrimonium quam coelibatus, in homine tam fragili potest esse de meliori

ori bono, illud ex hypothesi, quod
vovens nolit adhibere alia media
quam Matrimonium ad vitanda
peccata, iste autem per se & absolute
: dein respectu illius, qui jam
edidit votum castitatis, status continen-
tiae & coelibatus unice est de
meliori bono, quia vi voti tenetur
(nisi obtineat dispensationem) ad-
hibere alia media à Matrimonio dis-
tincta ad observandam continen-
tiam, quæ secundum se, & etiam
respectu hujus voventis, quatenus
est membrum Ecclesiae & Christia-
nitatis, est melior quam Matri-
monium. Et hinc Confessarius,
si interrogetur à tam proclivi in
Venerem, solum tunc potest pru-
denter suadere Matrimonium,
quando ex una parte interrogans
non habet votum castitatis, ex al-
tera verò non vult preces & alia
opportuna remedia servandi continen-
tiam adhibere: si verò Con-
fessarius in eo, qui vovit jam casti-
tatem, clare advertat, quod non
sit adhibiturus preces & similia re-
media, interrogantem non pro-
nuntiet liberum à voto, sed suade-
at ut dispensationem petat. Cæ-
terum valet quoque votum Matri-
monii, quod per accidens respectu
alicujus est sub præcepto, ut si per
Matrimonium possit procurari vel
stabiliri pax inter Christianos
Principes, aut mala publica averti,
item si quis darà Matrimonii fide
puellam corrumpit vel imprægnavit
(*R. P. Pichler Decis. T. 2.*)

&c. quia observatio præcepti utiq;
melior est, quam executio consi-
lii.

Ad 3. N. *Antec.* quia votum
liberè in adolescentia, ubi tamen
jam adfuit plenus rationis usus, e-
ditum est in possessione, &, licet
esset dubium, an vovens, si præ-
vidisset tantas difficultates, votum
edidisset, item an propterea non
cessaverit obligatio voti, tamen
pro voto standum esset, quia me-
lior est conditio possidentis, nem-
pe Dei, cui per votum jam est jus
quæsitum. Neque per hoc, quod
supervenerint graves tentationes,
observatio voti facta est moraliter
impossibilis, aut non de meliori
bono, uti dictum de eo, qui actua-
liter tentationes expertus tamen
vovit castitatem. Dein promissio-
nes hominibus factæ non cessant
nec obligare desinunt propter quas-
cunque mutatas notabiliter circum-
stantias, & supervenientes difficul-
tates, quæ si fuissent prævisæ, po-
tuissent detertere à promittendo,
sed debent esse tales difficultates,
quæ à promittente superari neque-
unt, & quemvis cordatum com-
muniter censetur absterrituræ fuisse
à promittendo: ergo nec voti
obligatio desinit propter graves dif-
ficultates supervenientes, uti sunt
graves tentationes carnis, præser-
tim cum hæ aliquo modo possint
ac soleant prævideri, ac insuper ali-
is mediis, uti est servens oratio,
fuga

C c c

fuga

fuga otij &c. superari adjuvante Dei gratia, quæ non deficit, & spe futuri præmij animante. Difficultas notabilis superveniens non tam se tenet ex parte rei promissæ, quam ex prava voventis inclinatione, vim sibi aliquam inferre non volentis. Denique hoc argumentum probaret, etiam Matrimonium non amplius ligare, si notabilis difficultas, prius non prævisa, superveniat; v. g. perpetua infirmitas aut impotentia conjugis, fuga vel pessima vita mariti &c. Item cessare votum Castitatis, à Religioso, vel à Subdiacono emissum, si postea gravissimis pulsantur tentationibus, quod nemo Catholicus dixerit.

Ad 4. quod rursus probaret nimum, nempe non obligare votum Castitatis à Religioso vel Subdiacono valde in Venerem propensio emissum, vel si graves tentationes superveniant; item Matrimo-

nij vinculum cessare propter difficultatem valde gravem supervenientem. Dein *N. Min.* vel *diff.* moraliter est impossibilis, si vovens nolit adhibere alia remedia naturalia, & supernaturalia, ad continentiam servandam proficua & necessaria. *C. Min.* si ea velit serio adhibere, sicuti ad id tenetur post votum, nisi impetret dispensationem. *N. Min.* Deus certo dabit gratias congruas, si sollicitè & constanter implorebitur, si debite cautelæ adhibeantur &c. ita ut successu temporis observatio continentie non solum possibilis & facilis, sed etiam suavis & jucunda efficiatur. Experti sunt plures. Experiatur & Amandus. Verum is animò concidit, & dispensationem in suo voto anhelat.

Quare sit

✽ (o) ✽

QUÆSTIO II.

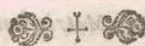
An hoc votum Amandi sit reservatum Pontifici, ita ut ab inferiori dispensari vel commutari nequeat?

Re-

Respondi breviter, non esse reservatum, ex hoc præcipue fundamento: nullum votum, de cuius valore habetur morale dubium, siue Juris siue facti, siue positivum siue negativum, censetur esse reservatum. Suar. 10. 2. de Relig. 17. de Votis l. 6. c. 26. n. 6. Sanch. Moya & alii communissime, eò quòd reservatio sit odiosa, consequenter restringenda ad vota, quæ sunt certa. Et ad quid serviat reservatio voti, si dubia sit & negari possit ejus existentia? Sed votum Amandi in his circumstantiis editum non est certum, sed dubii valoris, quia valorem negant graves DD. ex argumentis gravibus & verè probabilibus, ita ut probabilitas tam extrinseca quàm intrinseca hujus sententiæ, valorem negantis, negari non possit. *Confirmatur.* Peccata dubia non cadunt sub reservationem, ita ut inferior ab ijs absolvi nequeat: ergo nec vota dubia, seu dubij valoris, cadunt sub reservationem, ita ut inferior in ijs dispensare nequeat. Extendit se Responsio hæc etiam ad votum castitatis certò validum ab initio, cujus tamen perseverantia redditur dubia propter supervenientes gravissimas tentationes priùs non prævisas, quia sententia, quæ hujusmodi votum simplex castitatis cessare, & non amplius obligare post mutatas tam notabiliter circumstantias docet, est pariter verè probabilis (quamvis ego non teneam) consequenter perseverantia

voti redditur dubia, & obligatio illius definit esse certa.

Sed penes quem est potestas dispensandi in hoc voto? 3. 1. penes Episcopum proprium voventis quoad utrumque forum, in & externum. c. 1. c. 7. de Voto. Extrav. 5. de pœnit. int. comm. 3. 2. pro foro interno etiam Religiosi Mendicantes, quibus sui Superiores hanc potestatem non restringunt, vi suorum privilegiorum ab Innoc. VIII. Eugen. IV. Martino V. Paulo III. Gregor. XIII. ipsis concessorum, vi quorum hi Regulares possunt dispensare aut commutare omnia vota, quæ potest Episcopus jure ordinario. Notandum tamen, quòd nec Episcopus, nec Religiosi Mendicantes, vel aliter privilegiati dispensare debeant simpliciter & sine adjecta commutatione in alia opera pia, saltem minora & faciliora, v. g. in unum vel alterum *Pater & ave* singulis diebus, & in unam simul vel alteram Confessionem singulis annis faciendam &c. partim quia Curia Romana id observat in suis dispensationibus, partim quia fortassis causa non est sufficiens ad meram dispensationem, qua tollitur votum absque substitutione alterius pij operis; & hinc, quò minor apparet causa dispensandi, eò majus substituatur aliud opus meritorium. Causa justa dispensandi vel commutandi in nostro casu ab omnibus agnoscitur esse periculum labendi in gravia & multa peccata incontinentiæ & sacrilegij. Ccc 2 TI.

TITULUS VII.

De eo, qui duxit, quam polluit per
Adulterium.

DECISIO CXXX.

De impedimento Criminis per errorem
vel ignorantiam evitabili in con-
scientia,

SPECIES FACTI

CAia impudicè versata cum
Titio uxorato adulterium
commisit promissò sibi
Matrimonio in eventum,
quo uxor Titij moreretur, at sine
arrha, annulo, manuum mutua por-

rectione, & juramento, Moritur
subin uxor Titij, qui promissionis
suz memor petit Cajam in uxorem,
quæ ipsi perlibenter nupsisset, nisi
interea vel in concoine vel alias au-
divisset, per adulterium accedente
pro-

promissione Matrimonij in even-
tum, quo pars altera moritur, induci
impedimentum dirimens. Anxia
proin & sollicita adit Confessarium
ac interrogat, utrum licite ac va-
lide Titio viduo possit nubere,
quod ardentè desiderat. Se non
incurrisse hoc impedimentum sibi
videri asserbat, quòd judicaverit,
simplicem Matrimonij promissio-
nem, sine arrha, annulo, porre-
ctione manuum, vel juramento
adfecto factam, non valere, nec vim
sponsalium habere, ac insuper
quòd laboraverit ignorantia Juris
hoc impedimentum statuentis in
adulterium, Tria itaque à Con-
fessario, antequam det responsum,
consideranda & examinanda sunt.
1. An error, quo putabat Caja vim
sponsalium non habere promissio-
nem simplicem Matrimonij, ex-

cuset Cajam ab incurfione impedi-
menti Criminis. 2. An ignorantia
Juris. 3. An sententia, quæ
dicit ignorantiam hanc Juris excu-
sare, sit practicè probabilis, ita ut
eam in praxi liceat sequi. Ego au-
tem, quia secundum punctum sa-
tis superque examinavi in meo *Can-*
didato Juris-Prudentiæ Sacræ, ac in Com-
pendio, ubi abunde mihi probasse
videor, speculativè saltem ac in
theoria probabilem esse opinionem,
quæ dicit, ab ignorante non incur-
ri impedimentum Criminis, hac
quæstione supersedeo, & solum
primam ac ultimam deduco,
& decido.

QUÆSTIO I.

*An Caja per errorem, quo iuxta Speciem
facti circa promissionem simplicem Matri-
monij laboravit, incurfionem Impedi-
menti Criminis evitaverit?*

Certum quidem & expediti Juris est, Cajam & Titium per Adulterium sub data mutuò futuri Matrimonii fide, licet promissio fuerit tantùm simplex, contraxisse inter se impedimentum dirimens Criminis (nisi nempe error, vel ignorantia, Cajæ ipsos excusaverit) propter claros textus in *can. re-latum caus. 31. q. 1. c. veniens 7. & 6. fin. b. 1.* Quòd dictus error, quo Caja existimabat, promissionem simplicem sine arrha, annulo, mutua manuum porrectione non habere vim sponsalium per se & in personis alias habilibus, non liberaverit à contracto impedimento Criminis, ex his redditur verosimile.

1. Hæc promissio à Caja & Titio facta sibi mutuò de ineundo Matrimonio post obitum conjugis, etsi fuerit simplex & nullo vestita adminiculo, fuit vera promissio Matrimonii verbis manifestata: ergo fuit talis, qualem requirunt SS. Canones ad incurrendum impedimentum Criminis; quia SS. Canones nullum ex prædictis adminiculis, arrhæ &c. exigunt. 2. Hæc promissio facta est eo modo, quo solet fieri ab iis, qui se verè intendunt obligare: ergo. 3. Hæc promissio nuda, si facta mutuò fuisset à viro soluto scæminæ pariter solutæ, habuisset vim Sponsalium, & Judex Ecclesiasticus scæminam, licet eodem, quo Caja, laborasset

errore, compulisset ad eam implendam, si recusasset implere: ergo nec dictus error obstat, quò minus promissio Cajæ & Titii per se habuerit vim Sponsalium, & ideo suffecerit ad inducendum impedimentum. 4. Si enim error ille obstaret, vel maxime obstaret ideo, quia promissio, cum præfato errore facta, est nulla; & nullam per se potens producere obligationem: sed hæc ratio est nulla, nec facit, ut propterea non incurrat impedimentum Criminis; quia non obstante, quòd promissio Matrimonii vivente adhuc conjugè facta per se & aliunde sit nulla, nec pariat obligationem, præsertim si Matrimonium promittatur de præsentibus, tamen per eam inducitur impedimentum criminis: ergo. 5. Qui per errorem putat, quòd alteri nihil debeat, solvit illi tamen 10. aureos, tollit obligationem solvendi 10. aureos, quos revera debuit: ergo etiam, qui per errorem putat, se sua promissione non ligari, tamen ligatur, si revera promissioni sit annexum vinculum, ut in nostro casu vinculum impedimenti dirimentis est annexum tali promissioni simplici. 6. Qui per errorem judicaret, simplici promissioni Matrimonii in eventum mortis conjugis, ac secluso adulterio, esse annexum impedimentum dirimens, istud non contraheret, & error nihil faceret: ergo & vicissim con-

contrahitur impedimentum dirimens per promissionem de se ac de jure sufficientem ad illud inducendum, licet una pars promittentium per errorem judicaret, promissionem non esse veram & ad inducendam sponsalia de se sufficientem, consequenter impedimenti non inducivam, & error nihil facit. 7. Ad contrahendum impedimentum criminis juxta Sanch. & Palao de Sponsal. d. 4. pu. 12. n. 11. sufficit promissio ficta, si fictio ex signis externis colligi nequeat, quorum opinionem vocat probabilem P. Wiestner h. t. n. 8. ergo etiam sufficit promissio, quam unus promittentium putat non inducere obligationem, quia se habet instar promissionis fictæ.

Verum his omnibus ego nihil motus in contrariam ab eo sententiam, & Cajam ab incursione impedimenti dirimentis liberam pronuntio, consequenter & Titium respectu Cajæ. Fundamentum peto, uti debet, ex SS. Canonibus, & sic argumentor; SS. Canones nomine promissionis Matrimonii, quæ inducat impedimentum criminis, vel sub data fide, quæ verba adhibent. *penult. & c. ult. h. t.* intelligunt promissionem veram, h. e. factam animo se obligandi, præsertim in hac materia pœnali, ubi statuunt impedimentum dirimens in pœnam delicti: sed Caja non fecit promissionem veram, h.

e. cum animo se obligandi, nec factam sibi à Titio acceptavit & agnovit ut veram seu obligantem: ergo Caja non fecit promissionem, quæ inducat impedimentum criminis. *Min.* solum indiget declaratione; nam Caja per errorem credidit, promissionem verbalem nudam Matrimonii, nec vestitam juramento, porrectione manuum, traditione arrhæ &c. nihil operari, non obligare, non habere vim sponsalium, consequenter ex hoc errore procedens non intendit se obligare, nec potuit intendere, quia errans sicut nullus est consensus. *l. 8. l. 9. c. de J. & F. J.* ita nulla obligatio, cum consensus internus sit anima promissionis, & hæc anima sit mater obligationis. Igitur probatur *maj.* argumenti: verba debent sumi in propria significatione. *text. in c. 7. de Sponsal. & c. 6. de V. S.* ibique DD. & pro eo, quod communiter ab hominibus intelligitur per verba: sed *promissio, data fides*, in propria significatione, & communiter ab hominibus sumitur pro vera, consensum & animum se obligandi habente conjunctum. Id quod adhuc magis procedit in pœnalibus, in quibus strictè attendi debent verba, & restrictè, non extendi ad impropriam significationem. *c. odia. 15. de R. I. in 6.* Sed hic versamur in materia pœnali, quia omnes fatentur, impedimentum Criminis per modum pœnæ statutum esse, & saltem

tem secundario habere pœnæ rationem; alii autem, cum quibus & ego sentio, principaliter pœnam esse concludunt.

Confirmatur 1. SS. Canones, dum ad incurrendum impedimentum criminis præter promissionem Matrimonii requirunt adulterium, per hoc juxta omnes intelligunt verum, propriè dictum, formale, & consummatum adulterium, non præcisè apparens, vel attentatum duntaxat, quia versamur in materia pœnali: ergo etiam per promissionem intelligunt veram, propriè dictam, & formalem per se sufficientem ad producendam obligationem, non præcisè apparentem, verbalem, & materiale.

Confirmatur 2. Jus Canonicum nomine promissionis & fidei datæ in hac materia intelligit & exigit talem promissionem, quæ ex se sit sufficiens ad inducenda Sponsalia, ubi personæ sunt habiles: sed promissio sine animo se obligandi, qualis est, quæ procedit ex erronea persuasione, quòd nuda promissio Matrimonii non sit apta producere obligationem, non est talis promissio, quæ de se sufficiens sit ad inducenda sponsalia inter personas habiles, ut clarum est; nam actus non operantur ultra intentionem agentium, l. 19. ff. de reb. cred. & arg. l. 1. ff. de sponsal. Probatum autem maj. Jus Canonicum in 6. ult. cit. dicit, eum, qui data fide promisit aliam se ducturum

vivente propria conjuge, nec tamen illam hac superstite carnaliter cognovit, graviter quidem deliquisse, Matrimonium tamen postea cum illa alia contractum non esse dirimendum: sed non graviter deliquisset, nisi promissio fuisset talis, quæ ex se sit sufficiens ad inducenda Sponsalia, & cum animo se obligandi facta; per hunc enim animum gravis injuria censetur facta fuisse conjugi adhuc viventi.

Rationes in oppositum allatae non urgent multum. Ad 1. Neg. Ant. vera enim promissio non est, licet verbis manifestata, quæ sit cum errore promittentis, eam pro nulla habentis, adeoque animo se obligandi fuit delituta: sed ad summum fuit promissio apparens, & in meris verbis consistens. Ad 2. Dist. Ant. facta est eo modo apparenter & extrinsecè. C. Ant. verè & cum interno consensu. Neg. Ant. & Conf. Ad 3. rursus dist. Ant. habuisset vim sponsalium apparenter & pro foro externo, in quo præsumitur animus & consensus interius, verbis promissionem sonantibus conformis. C. Ant. verè & pro foro interno, in quo non præsumptio, sed veritas attenditur. N. Ant. & Conf. Unde etiam, si Cæja in foro externo non probaverit suum errorem, præsumetur verè & cum animo se obligandi promississe, & impedimentum Criminis contraxisse, adeoque pro foro ex-

terno eam error non excusabit; quamquam re ipsa non contraxerit impedimentum. Ad 4. *N. Min.* Promissio Matrimonii de presenti, vel ineundi cum alia, dum adhuc vivit prior conjunx, est quidem nulla propter impedimentum ligaminis, promissio tamen Matrimonii cum alia ineundi in eventum, quo prior conjunx moriatur, & sic sub conditione mortis eventuræ facta, nondum probata est esse nulla: dein etsi & hæc probaretur esse nulla vel ex dispositione Juris, vel ratione impedimenti ligaminis, vel ex alio titulo & causa extrinseca, non tamen esset paritas cum promissione, quæ per se & ex prædicatis intrinsecis propter defectum animi & consensu interni est nulla, uti fuit promissio Cajæ errore involvens: ad contrahendum autem impedimentum Criminis requiritur promissio, quæ ex se & ex prædicatis intrinsecis valida, atque sufficiens est ad sponsalia, ut patet ex probationibus meæ Resolutionis: licet promissio ex aliquo extrinseco capite invalida non obstat incurfioni impedimenti. Ad 5. transmissio *Ant.* *N. Conf.* vel potius ejus suppositum, quod impedimenti dirimentis vinculum sit annexum promissioni simpliciter, quæ per errorem à promittente putatur esse nulla, quia de-

ficit animus se obligandi. Ad 6. *C. Ant.* nam nullus per errorem suum potest constituere vel inducere impedimentum dirimens, quia hoc est altioris potestatis, nimirum legislativæ. At *N. Conf.* quia per errorem excusari aliquem ab incurfione impedimenti, præsertim per modum pœnæ statuti, nihil impedit, ubi nempe non adsunt ea, quæ ab ipso Jure requiruntur, uti in hoc casu, ubi deest promissio vera, de se & ex prædicatis intrinsecis valida, ac sufficiens ad sponsalia. Ad 7. Transeat *Ant.* in principiis P. Palao, qui supponit, impedimentum criminis principaliter à Jure constitutum esse ad tollendam occasionem Adulteriorum & Conjugicidiorum; quam occasionem æquè præbet complici promissio ficta, ubi fictio non cognoscitur, ac promissio vera & seria. In meis autem principiis, qui defendo, impedimentum Criminis principaliter constitutum esse in pœnam adulterorum & conjugidarum (vid. meus *Candidatus*, vel *Compendium h. t.*) negatur *Ant.* & suppositum illius.

¶

QUÆSTIO II.

*An Opinio, quæ ab incurfione impedimen-
ti Criminis excufat ignorantem (erran-
tem) fuo delicto annexum effe à Jure
Impedimentum fit, practicè pro-
babilis ?*

AJo breviter, practicè etiam effe probabilem, ita ut tunc poffit in foro conscientie redigi in praxim, quin prius peratur dispensatio ad licitè & validè contrahendum Matrimonium cum complice poffit obitum conjugis. Ratio efft, quia nihil efft, quod hanc praxim reddat illicitam; cum generaliter omnis opinio theoreticè verè ac Theologicè probabilis juxta principia Probabiliffimi deduci ad praxim poffit, nifi aliquid obftet.

Obftet, inquit, vel maxime prohibitio Ecclefie, nimirum damnata ab Innocentio XI. hæc propofitio: *Non efft illicitum in Sacramento conferendis fequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiore, nifi id veter lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi.* Atqui Matrimonium efft unum ex feptem Sacramentis, & quando agitur de

impedimento dirimente illius (quale efft impedimentum Criminis) agitur de valore Sacramenti Matrimonii: ergo in cafu, in quo agitur & dubitatur de incurfione impedimenti Criminis, non efft licitum in praxi fequi opinionem theoreticè ac verè probabilem relicta tutiore: fed noftra opinio, ab ignorante non incurri impedimentum Criminis, tantum efft probabilis, & contraria opinio (quod nempe impedimentum Criminis incurratur etiam ab ignorante, illud à Jure annexum effe fuo delicto &c.) efft tutior, quia magis excludit periculum frustrandì & invalide miniftrandi Sacramentum Matrimonii: ergo. *R. Negatur Subfumptum*, quod nempe noftra opinio, quæ quidem ex principiis directis & intrinfeis tantum efft probabilis, maneat mere probabilis adhibitis aliis principiis ex

trinfecis vel reflexis; his enim attentis in ordine ad praxim evadit certa, & valor Matrimonij certus, saltem si impedimentum dirimens, de quo probabile est, illud non dari, sit Juris Humani & Ecclesiastici, uti impedimentum Criminis. Sed unde hæc certitudo? *v.* ex approbatione Ecclesiæ, quam probo ex triplici capite.

1. Consuetudo Ecclesiæ habet, ut celebrentur Matrimonia sub opinione Juris verè probabili de carentia & absentia impedimenti, non obstante, quòd opinio de existentia impedimenti sit etiam probabilis & tutior; antiquissimum enim est & frequentissimum in Ecclesiâ oriri lites super existentia impedimenti, consequenter super valore Matrimonij, ad quas dirimendas acceduntur Judices Ecclesiastici, qui sæpiissime decernunt pro valore Matrimonij, tam contrahendi quàm jam contracti: sic decidunt, Matrimonium semel in facie Ecclesiæ contractum, sed nulliter ob impedimentum occultum, detectò postea & solutio per dispensationem impedimentò, valide ac licitè posse innovari & per novum consensum restaurari sine presentia iterata parochi & testium: sic decidunt & sæpius dictum est, etiam à Rota Romana, quòd in necessitate & extra Baptisimum solennem levans infantem non contrahat impedimentum cognationis spiritualis: sic decidunt, Matrimo-

nium valere initum sub conditione, vel modo, servandi perpetuam castitatem; sub conditione de futuro; initum ab hæreticis clandestinè, vel cum alio impedimento Juris Ecclesiastici; initum coram Parocho extra propriam parochiam existente &c. licet opinio adstruens impedimentum, & negans valorem, sit secundum se tutior, & contraria opinio, quam sequuntur, tantum probabilis, non certa: sic etiam ipsi Pontifices dispensare solent in Matrimonio Rato, & sic sequi sententiam probabilem relicta tutiore. Atque consuetudo Ecclesiæ, accedens alicui opinioni verè probabili, eam reddit omnino certam ac tutam, non minus, ac si lex Ecclesiæ adungeretur opinioni probabili, præcipiens talem opinionem practicari, vel saltem declarans tutò observari in praxi posse; nam consuetudo est verè lex, nempe non scripta, optima legum dubiarum intrepres. *c. cum dilectus de consuet.* & vim habens abrogandi leges humanas, sicut certas. *c. cum tanto de consuet.* ita & dubias aut probabiles de impedimentis dirimentibus: ergo opinio negans impedimentum Matrimonij in ordine ad praxim evadit cert., & valor Matrimonij certus. Confirmatur: videmus viros sapientes, circa valorem Matrimonij interrogatos, consilium dare juxta opiniones receptas & verè probabiles: ergo communis est sensus, consuetudini Ecclesiæ conformis,
Ddd 1 apud

apud doctos, licitum esse sequi opiniones verè probabiles circa valorem Matrimonij.

2. Exstat declaratio Summi Pontificis, approbantis usum & praxim sententiæ probabilis relicta tutiore, ubi agitur de valore Matrimonij, seu de existentia impedimenti dirimentis: sed declaratio Pontificis talem usum approbantis reddit sententiam de licito usu certam: ergo. *Ma.* constat ex Decreto Urbani VIII. qui à Joanne de Lugo, postea Cardinali, interrogatus circa Matrimonia Indorum Neophytorum, an nimirum polygamia assueti post conversionem suam adstringerentur ad eam solam retinendam, quam primò duxerant in conjugem, an aliam possent eligere ex postea ductis, quia ita contrahere solebant, ut Doctores dubitarent, an Matrimonium cum prima fuerit validum, respondit in hunc modum, *ut, ubi Doctorum sententiæ utrimque probabiles intercederent, sequerentur opiniones pro conditione locorum ac hominum Barbaris favorabiliores, & fierent doctis hominibus sentiendi libertatem.* Ita refert P. Nicol. del Techo in *Historia Baraquariæ l. 10. c. 15.* Cùm igitur sententiæ probabiles, Barbaris favorabiliores, sint secundum se minùs tutæ, & tamen Pontifex secundum eas in praxi licitè procedi posse declarat, ex

declaratione (sicut ex consuetudine Ecclesiæ) sententia docens licitū esse opiniones probabiles relicta secundum se tutiore, ubi agitur de valore Matrimonij, redditur certa, & certò tuta.

3. Causa Matrimonij est favorabilis ex dispositione Ecclesiæ, *fin. de sent. & rejud. DD. passim: sed materia favorabilis latissimam admittit interpretationem, atque ampliationem, c. 15. de R. 9. in 6. ergo & causa Matrimonialis: ergo patitur etiam extensionem ad casus dubios, ut clarum est; nam ad casus certos etiam extenditur materia odiosa. Ergo, quando concurrunt variæ opiniones circa Matrimonij valorem, consequenter dubitatur de valore, juxta mentem Ecclesiæ pronuntiarì potest secundum illam opinionem verè probabilem, quæ favet Matrimonio, non solum jam contracto, ut plerique fatentur, & sic nostram sententiam reipsa agnoscunt, sed etiam contrahendo, quia & hoc est favorabile, & favores ampliandi. *c. 15. cit.* Ergo iterum ex mente SS. Canonum, adeoque Pontificum & Ecclesiæ, opinio probabilis favens Matrimonio, & negans dari impedimentum dirimens, quoad praxim redditur certa & tuta.*

TITULUS VIII.

De Conjugio Leprosorum.

DECISIO CXXXI.

Deignoranter ducente foeminam lue
Gallica infectam.

SPECIES FACTI,

Sixtus caeco amore captus im-
providè in conjugem acci-
piebat Gertrudem elegantis
tis quidem formæ, sed pro-
stitutz pudicitiz foeminam. Post
nuptias autem reperit Gertrudem
Lue Gallica laborantem, & ideo
horrore ingenti correptus reliquit
intactam, moxque adiit Jurispe-

ritum consilij causâ, asserens sibi
impossibile esse tali personæ tam
turpi & contagioso morbo infectæ
cohabitare partim propter natura-
lem & insuperabilem horrorem, par-
tim propter periculum infectionis
non leve, atque petit, ut in Con-
sistorio pro se Advocatum agat
ad Matrimonium hoc, quia nondum
Ddd 3 est

est consummatum, pro nullo declarandum. Jurisperitus causam Sixti defendendam suscepit, prius tamen moniti, non admodum magnam victoriæ spem sibi affulgere, se tamen, si velit Sixtus, facturum,

quantum posset. Mota igitur est & introdu-
ta

***

QUÆSTIO.

*An Matrimonium nondum consummatum
dissolvi vel irritum declarari possit prop-
ter luem Gallicam, qua labo-
rat conjunx, viro id igno-
rante ducta?*

CAusidicus, ut evinceret in Con-
sistorio, speciosè & contentio-
sè adduxit hæc argumenta.
1. dixit: propter lepram, prius ab
altera parte ignoratam, & post nup-
tias primùm cognitam, dissolvi-
tur Matrimonium Ratum: ergo
etiam propter luem Gallicam, & si-
miles morbos contagiosos, & hor-
rorem parientes, propter paritatem
rationis, uti DD. communiter cum
Viviano in *c. fin. h. t.* & Barbof. *ibid.*
n. 3. hos morbos, ac in specie Gali-
licum, æquiparant lepræ in hac ma-
teria. *Anteq.* probavit ex *d. c. fin.*

ubi Urbanus III. ad quæstionem,
an casu, quo Sponsorum unus lepram
incurrat, alter ad consummandam
maritalem copulam compelli debeat, re-
spondit, ad eam accipiendam cogi non de-
bere, cum nondum inter eos Matrimonium
fuerit consummatum: ergo Matrimo-
nium præcisè Ratum non stringit
eum, qui ignoranter duxit lepræ la-
borantem: ergo est dissolvendum
Episcopali auctoritate. 2. institit
ex *can. 18. caus. 32. q. 7.* ubi Papa
de quodam viro, qui duxit scemi-
nam infirmitate tali laborantem, ut
non valuerit debitum reddere, ita
re-

rescripsit: bonum esse, si sic permaneres, ut abstinentia vacares; sed quia hoc magnum est, ille, qui se non poterit continere, nubat magis, non tamen subsidij opem subtrahas ab illa, quam infirmitas praepedit: sed lues Gallica non minus est tanta infirmitas, ut moraliter impossibile sit Sixto debitum redere: ergo. 3. fecit paritatem cum ingenuo, qui duxit ancillam ignoranter, quod Matrimonium tanquam nullum declarari debet, nisi sequatur rati habitio post adeptam notitiam. per c. 2. §. c. fin. de conjug. §. 1777. ergo etiam pro nullo reputari debet, quod sanus cum aegra, tam turpem & simul contagiosum morbum habente, ignoranter contractum est, quia, sicut conditio servilis est qualitas personae potens merito impedire consensum in talem personam, ita & morbus tantum creans horrorem & simul infectionis periculum merito habetur pro qualitate personae, quae merito impedire consensum in eam possit. 4. aiebat: Sponsalia cum persona ita male affecta ignoranter inita non stringunt, nisi ratificentur: ergo nec Matrimonium Ratum; quia pugnat eadem ratio; nam verisimile non est, quod aliquis, sicut Matrimonium promittere, ita & adhuc magis illud contrahere voluerit cum tali persona. Certè si Sixtus scivisset hunc morbum, non duxisset.

His minimè moti Iudices Con-

sistoriales pronuntiârunt pro valore Matrimonij, adeoque penes se non esse illud declarare nullum, addentes, neque dispensare in Matrimonio Rato validè contracto se posse; & quidem rectè sapienterque cum unanimi DD. sententia; quia nullibi in Jure Sacro reperitur, lepram vel aliam lue[m], utur turpem & contagiosam, licet eâ laboret una pars jam tempore Matrimonij contracti, idque ignoretur à parte sana, esse impedimentum dirimens Matrimonij, vel vim habere dissolvendi Matrimonium Ratum, aut Episcopo datam esse in eo dispensandi facultatem.

Causidicus, qui hunc exitum satis praeviderat, facile acquiescet, & suorum argumentorum solutionem, quam ego nunc ipsi dabo, capiet. In 1. textu aperte est sermo non de Matrimonio Rato, sed de Sponsalibus de futuro; nec aliud evincitur ex verbo consummandam, & consummatum, quod Pontifex adhibuit, quia, ut responsio congruat interrogationi, quae consiltebat in hoc, utrum, si post Sponsalia NB. de futuro, NB. antequam à viro mulier tractetur (adeoque ante nuptias) alter eorum leprae morbum incurras, alius ad consummandam copulam maritalem compelli debeat? tò consummandam & consummatum accipi debent non de consummatione strictè tali, quae fit per copulam carnalem, sed de latius sumpta, quae fit per consensum de praesenti

fenti præstitum, quo Matrimonium essentialiter consummatur, & completur in suo esse: id quod ipse Pontifex insinuat, dum ait, ad eam NB. accipiendam cogi non debere. In 2. textu vel Pontifex dispensavit in Matrimonio Rato propter infirmitatem, à redditione debiti impediens, quod Pontifex facere potest (etiam probabiliter in hoc nostro casu) ut explicant aliqui cum Barbofa: vel sermo fuit de muliere arætitudinis, à viro insuperabilis, & gritudinem habente, propter quam velut impedimentum impotentia saltem respectiva Matrimonium fuit nullum, ut exponunt alii cum Tholo, & Gonzal, sed lues Gallica, lepra &c. non inducunt impedimentum impotentia, vel aliud dirimens. In 3. argumento negatur *conf. & paritas*; quia conditio servilis, ab ingenuo ignorata, à Canonibus pro impedimento dirimente est declarata, non verò morbus ullus quantumcunque turpis aut contagiosus: nec paritas rationis, etsi daretur, facit, ut lex odiosa, statuens impedimentum dirimens, extendatur ad casum in Jure non expressum. Id concedo, quòd

Sixtus durante hoc morbo & periculo infectionis aut horrore non teneatur Gertrudi reddere debitum, adeoque possit separationem quoad thorum facere, cum non censeatur, à Gertrude deceptus, se obligasse cum tanto periculo & horrore. In 4. iterum rotundè negatur paritas, quia Sponsalia de futuro sunt solubilia ex justa causa, qualis utique est lues Gallica existens, & ignorata, vel superveniens Sponsalibus: contra Matrimonium Ratum ex natura sua est insolubile, ac sola Professione Religiosa dissolvi potest. c. 2. 6. 7. de convers. conjug. &, ut habet probabilior, dispensatione Summi Pontificis. Non attenditur, quid fecisset Sixtus facta hypothese scientia, sed quid actu fecerit; aliàs plurima Matrimonia, quæ communiter habentur pro validis, dici deberent invalida; quia sæpissime non fuissent contracta, si compatis defectus, vel naturales vel morales, paupertas &c. fuissent cogniti.

* (o) *

TITULUS IX.

De Conjugio Servorum.

DECISIO CXXXII.

De Matrimonio, quod foemina contraxit ignoranter cum mancipio.

SPECIES FACTI.

Lucia saepius familiariter conversata cum VVenceslao Bohemo, qui aliquo tempore militem, ante paucos annos famulum apud unum ex Magnatibus agebat, successivè eundem ardentius amare coepit, imò capta amore petijt in conjugem, & obtinuit. Post semestre à nuptijs elapsum venerunt litteræ
(R. P. Pichler Decis. T. 2.)

ex Bohemia, in quibus VVenceslaj Dominus, cujus erat servus originarius (cujusmodi saepe vocantur *homines proprij*, vel *Mancipia*, *Leibaigene*) & clam aufugerat, eundem revocabat domum, ut ibi præstaret debita servitia, vel competenti pretio dato manumissionem ac libertatè redimeret. Lucia his intellectis se deceptam videns cogitare coepit
Ecc
pit

pij de dissolutione Matrimonij, quod, quia male inter ipsos conveniebat, pridem abhorruit, rata sufficientem adesse causam dissolutionis, Sibi autem soli fidere non ausa interrogavit aliquem sibi notum Clericum, qui nuper Jurisprudentiæ studuit non sine laude, an suum Matrimonium, quod infcia conditionis Wenceslai contraxerat cum servo seu mancipio, subsisteret. Iste consiliarius rem non ex fundo penetrans reposuit, Matrimonium,

quod à persona libera cum persona servilis conditionis ignoranter contrahitur, invalidum esse secundum Jura. Hoc responso læta Lucia à Wenceslao aufugit libertatem sibi gratulans. Sed melius nunc discutienda est

QUÆSTIO.

An Matrimonium Luciae & Wenceslai valeat?

NEgat glossa in *caus.* 29. q. 2. & Paludan. in 4 *dist.* 36. q. 1. art. 2. n. 13. ex ratione, eò quòd in servis adscriptitijs, (qui nempe suis dominis in ordine ad fundum colendum adeò adstricti sunt, ut sine eorum voluntate ac manumissione à cultura fundi recedere nequeant, censenturque pars fundi, & fructus possessionum tenentur omnes dominis reddere præter sumptus & victum suum) uti & in originarijs, qui nempe nati sunt ex adscriptitijs, atque adhuc magis in hominibus proprijs, qui adhuc durioris

sunt conditionis, quàm illi, plerique effectus servitutis propriæ inveniuntur, qui videntur nimis recedere difficile Matrimonium cum tali homine proprio, adscriptitio, aut originario, consequenter tollere consentium in ignorante hanc conditionem compartis.

Verùm aliter sentire nos cogit non solum communis ceterorum omnium DD. consensus, sed etiam recepta praxis, ac ratio manifestata; quia Jura, dum conditionem servilem, à parte ingenua seu libera ignoratam tempore contra-

etiam, pro impedimento dirimente statuerunt, intelligenda sunt in sensu proprio, seu de servis & ancillis strictè dictis, qui nempe alieno dominio ita subiiciuntur, ut instar rerum nostri patrimonij possideri, vendi, & alienari possint, ac à Jure pro nullis, & quasi pro pecude habentur; id enim colligitur ex *can. 4. & 5. caus. 29. q. 2. ex c. 2. & fm. b. 1.* & inde, quòd leges odiosæ, uti sint irritantes, præsertim Matrimonium, quod alias in Jure inter causas favorabiles reputatur, strictè sunt accipiendæ atque in sensu proprio, consequenter non extendendæ ad servos improprie dictos, quales sunt adscriptitij, originarij, homines proprij, qui revera sunt homines liberi, per *l. 13. C. de agric. & censit. c. 2. de Jur. Juris*; & omnes Christiani ex generali consuetudine in reverentiam Christiani nominis, & libertatis, in quam nos Christus asseruit, habentur pro liberis sublata inter illos servitute strictè dicta: ergo servi adscriptitij, originarij, & homines proprij non sunt condi-

tionis servilis, quæ sit impedimentum dirimens Matrimonij.

Auctoritas glossæ & Paludani penitus enervatur tam communi aliorum omnium sensu, quàm recepta praxi, & allata ratione. Paritas rationis inter servos propriè tales, & adscriptitios, planè non est, quia isti, quàmvis quoad facultates & quasdam obligationes sint aliquo modo similes servis, quoad alios tamen effectus sunt dissimiles, & absolutè liberi homines: imò, licèt daretur paritas vel etiam identitas rationis inter utrosque, tamen propterea lex odiosa, conditionem servilem pro impedimento Matrimonij statuens, ad servos improprie dictos extendenda non foret. per *c.*

15. de R. J. in. 6.

¶

Ecc 2

TI-

TITULUS X.

De Natis ex libero ventre.

DECISIO CXXXIII.

De filio ex patre Christiano, at ex matre Turcissa captiva, nato.

SPECIES FACTI.

IN penultimo bello Turcico, post liberatam ab obsidione ad extremum deducta feliciter Viennam, plurimi Turcæ utriusque sexûs capti in varias Germaniæ partes, maximè in Bavariam, ad augendum triumphum gloriosissimi Victoris Maximiliani Emmanuelis Electoris Bavariæ, abducti sunt. Contigit autem, ut miles

Christianus per fornicationem filium ex tali Turcissa gigneret, quem mater, licet ipsa in infidelitate adhuc persisteret, baptizari permittere debuit: quod tum proliomen fuerit inditum, ignoro, interim placet eam vocare Ismaëlem. Iste Ismaël fuit Christiane educatus, & opificio addiscendo applicatus, quod postea per aliquos annos lauda-

dabiliter exercuit. Cum aliquando cum aliis ejusdem & diversæ artis socijs in hospitio liberalius indulgeret genio, potu incalescens, ut sit apud ejusmodi homines, in jurgia prolapsus est cum alio, à quo per contemptum appellatus est servus, ein Slav, ein Leigeigner: quo dictorio velut gravi injuria exa-

cerbatus ad verbera se accinxit, sed ab aliis retractus postero die competentem apud legitimum Judicem sibi pro illata contumelia satisfactionem petijt.

✽ (o) ✽

QUÆSTIO.

An Ismaël sit, ac proin sine injuria appellari potuerit servus?

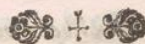
Videri fors alicui posset, quòd sic; nam certum est in Jure, quòd natus ex ancilla, seu serva propriè dicta, si mater nec tempore conceptionis nec tempore nativitate prolis, nec tempore intermedio fuit libera, licet pater sit ingenuus seu liber, sit conditionis servilis, cum in hoc puncto partus sequatur ventrem juxta receptum brocardicum. *pr. Instit. de ingenuis, l. 5. §. 2. ff. de statu hom. c. fin. de serv. non ordin.* Sed Ismaël natus est ex matre ancilla, quæ nec tempore conceptæ nec tempore natæ prolis, nec intermedio fuit liberæ conditionis; nam infideles à Christianis in bello justo capti verè & propriè servi & ancillæ sunt Christianorum

jure Talionis, quamdiu capti in infidelitate perseverant.

Verùm iste discursus probat quidem, Ismaëlem natum esse servum, seu conditione servili affectum, misimè tamen probat, eundem adhuc servum esse, & talem sine injuria appellari posse; quamprimum enim baptisma suscepit, & sic Christianus effectus, libertatem est consecutus abolitâ omni servitutis notâ, ut docet omnium sententia, & universalis praxis, fundata in honore & memoria libertatis filiorum Dei, qua Christus omnes, quibus per Sacramentum baptismi applicantur merita ipsius, ac aperitus janua in Ecclesiam DEI, in distincõe donavit.

Ecc 3

TI.

TITULUS XI.

De Cognatione Spirituali.

DECISIO CXXIV.

De parvulo ad munus Patrini adhibito in collatione Baptismi.

SPECIES FACTI.

Civi perquam honesto & diviti nata fuit filia, cui pater in Baptismo dari voluit nomen Elisabeth, pro patrino autem, ut majorem cum ipso, quam pensabat, amicitiam fundaret, habere voluit concivem magnæ auctoritatis virum in illa urbe: verum quia is erat absens, in-

stitit apud ejus conjugem, ut concederet filio Alberto, qui Rudimentis Latinæ linguæ operam dabat, fere 10. annorum puero, facultatem loco patris absentis (non tamen nomine parentis & tanquam procurator, sed proprio nomine) filiam suam teneret in Baptismo; quod & factum. Albertus virilem ætatem ad-

adeptus adiecit animū ad ducendum
in conjugem Elisabetham, & cum op-
poneretur ipsi impedimentum cog-
nationis spiritualis, quam ex tentio-
ne Elisabethæ, cum baptizaretur,
contraxisset cum illa velut pater
spiritualis, respondit, se non con-
traxisse hanc cognationem, eò

quòd tunc non satis intellexerit,
quid ageret, & de ista cognatio-
ne nihil sibi inciderit,
nihil sciverit,

QUÆSTIO.

*An inter Albertum & Elisabetham
detur vinculum Cognationis spiritua-
lis ?*

Liberos ab hoc vinculo pronun-
tatis ex his causis. 1. ad hoc,
ut contrahatur cognatio spiri-
tualis, requiritur plenus usus ratio-
nis, ita ut jam detur libertas mora-
lis, h. e. capacitas ad peccandum
mortaliter. Abbas *inc. 4. de Baptis-
mo, n. 3.* Pirhing *h. t. n. 34.* Gobat
Thesol. Exper. tr. 2. n. 555. & tr. 9. n.
173. quia pater suscipit in se ob-
ligationem instruendi filiam
suam in fide, & quasi fideliubet pro
hac instructione, quæ requirunt
plenum usum rationis; sed Albertus
puer 9. annorum, & agens deci-
mum, nondum videtur habuisse
plenum usum rationis illo tempore,
partim quia ipse dicit, se tunc non

satis intellexisse, quid ageret, par-
tim quia Gobat *n. 173. cit.* in Germa-
nia ait non procedere illam Regu-
lam Juristarum & multorum Theo-
logorum, quòd scilicet in dubio
præsumatur quis statim expletò sep-
tennid esse doli capax: ubi autem
dubius est plenus usus rationis, du-
bium quoque foret vinculum cog-
nationis spiritualis, & hoc ipso ne-
gandum, quia in dubio standum est
pro libertate ab omni vinculo, cum
Jura sint prouiora ad absolvendum,
quàm ligandum. 2. requiritur in-
tentio subeundi munus patrini.
Sanch. *l. 7. de Matrim. d. 58. n. 4.*
Conink & alii passim, quia suscep-
tio vel tentio baptizandi secundum
te

se est indifferens, & nihil conducit ad generationem spiritualem sine dicta intentione, qua determinetur illa actio externa, sicut sine intentione baptizandi non perficitur generatio spiritualis, nec spiritualis oritur cognatio. Sed intentionem subeundi munus patris non habuit Albertus, quia non intellexit, in quo consistat; nihil enim voluit nisi cognitum, ut habet recepta inter doctos regula.

3. Albertus ignoravit, ex suo actu oriri vinculum cognationis spiritualis, obstant contrahendo Matrimonio, cum asserat, sibi de ea nihil incidisse, nihil scivisse: sed ignorantia non debet injici vinculum, quod liberam voluntatem requirit vel supponit, & hinc, si quis penitus ignoraret, quid ageret tenendo baptizandum, utique non ligaretur vinculo cognationis spiritualis. *Confirmatur*: ignorantia facti, qua scilicet quis putat & intendit tenere filium Titii, revera autem tenet filium Caii, facit, ut neque cum isto contrahat cognationem spiritualem, ut cum Abb. Alex. de Nevo, & aliis docet Sanch. l. 7. de Matrim. d. 58. n. 7. quia ad contrahendam hanc cognationem requiritur intentio & animus, propter cuius defectum uxor, quæ per errorem levavit filium mariti sui, eam non contrahit. c. 2. h. r. ergo etiam ignorantia Juris, quod nempe cognatio spiritualis à Jure sit

annexa huic actui, facit, ut ea non contrahatur.

His tamen insuper habitis censeo, verosimilius esse, Albertum contraxisse cognationem spiritualem cum Elisabetha, ita ut sine prævia dispensatione Romæ petenda nequeat huic Matrimonio copulari. Ratio est, quia ex una parte videtur Albertus tum satis jam fuisse doli capax, tantoque rationis usu præditus, ut habuerit libertatem moralem, atque in illa ætate potuerit peccare mortaliter, vel facere votum validum: ex altera verò credibile non est, quod hoc munus subierit sine prævia aliqua instructione & informatione de eo, quod esset facturus, nempe quod susceptio proles ex baptismo sit ceremonia sacra, pia, conferens aliquid ad baptismum, instituta ab Ecclesia &c. uti tales solent instrui, sicut adulteros, qui rudes sunt. Proin nihil deficit, quò minus verè fieret patris, consequenter cõmpater spiritualis respectu Elisabethæ, ut adhuc magis patescet ex responsis ad objectiones; siquidem

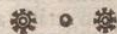
Ad 1. s. Quamvis Albertus in illa ætate necdum habuerit plenum & perfectum rationis usum, uti puberes & majorenes, sed adhuc infirmum, obscurum, & ignorantis obnoxium, habuisse tamen credendus est sufficientem, ita ut capax fuerit peccandi mortaliter. Et

Et licet in Germania nostra soleant tardius pueri & puellæ ad maturum iudicium pervenire, & ex ætate septenniõ communiter & ordinariè non possint præsumi doli esse capaces, ipse tamen Gobat, qui non male ita sentit, lo. cit. addit, etiam in Germania puellas octennes, & pueros novennes, qualis fuit noster Albertus, jam vicinus decimo ætatis anno, doli esse capaces, ut possint peccare mortaliter. Si verum esset, quod asserit Albertus, tum se non intellexisse, quid ageret, h. e. si omnino & penitus ignorasset, quid ageret, sine dubio non contraxisset cognationem spiritualem, quia illam actionem prorsus materialiter & non modo humano exercuisset; verum id credendum non esse, sed potius contrarium existimo præsumendum, cum ordinariè soleant ejusmodi rudes præviè instrui & informari de eo, quod ipsis agendum est. Ad 2. *Dist. ma.* requiritur intentio obeundi munus patrini vel explicita & formalis, vel implicita & virtualis. *G. Maj.* semper explicita & formalis. *N. Maj.* Reipsa, implicite, & virtualiter intendendus est voluisse agere, ad quod agendum fuit invitatus, & instructus: sed illud erat obire munus patrini: ergo. Quamvis explicite non intellexerit omnia, in quibus consistit munus patrini, & sic illud subire non voluerit ex-
(*R. P. Fiebler Decis. T. 2.*)

PLICITÈ; tamen reipsa intellexit, quod teneat infantem, & suscipiat ex Baptismo, in quo vel maxime consistit munus patrini, & implicitè voluit facere, ad quod faciendum fuit invitatus, instructus, & applicatus. Ad 3. *N. Min. vel Dist.* ignoranti non debet injici vinculum, quod dependet à libera agentis aliquid voluntate. *G. Min.* quod dependet ex Juris dispositione & ex voluntate Ecclesiæ, vinculum vel inhabilitatem aliquam annectentis certæ actioni. *N. Min.* Sic ex Sponsalibus validis oritur vinculum & impedimentum publicæ honestatis, ex copula carnali illicita impedimentum & vinculum affinitatis &c. licet sponsalia contrahens, vel fornicans ignoret, suæ actioni annexum esse à Jure vinculum & inhabilitatem ad Matrimonium cum certis personis. Non igitur fuit necesse, ut quidquam sciverit de contrahenda cognatione spirituali; imò exercens munus patrini, licet expressè protestaretur, se nullo modo velle contrahere cognationem spiritualem, tamen eam contraheret, quia non dependet ab ipsius voluntate aut potestate cognationem spiritualem separare prohibito à sua functione, utpote annexam auctoritate Ecclesiæ, Sanch. *d. disp. 58. n. 4. cit.* Ad Confirmationem transmissio *Antec.* nisi nimirum levans baptizandum ita esset constitutus, ut non eligat determinatam
F f f per-

personam, sed intendat levare
præsentem, quæcunque illa sit. P.
Schmalzgrueber *h. t. n. 90. P. excipi-
tur. Neg. Conf. & parit.* quia Jus &
Ecclesia independenter à volunta-
te levantis annexit functioni huic
seu levationi cognationem spiritua-
lem, seu impedimentum cogna-
tionis, sicut impedimentum pu-
blicæ honestatis, affinitatis, Or-
dinis &c. Sponsalibus, copulæ car-
nali, Ordinis sacri susceptioni, li-
cèt talem actionem ponens ignoret

hoc Jus: e contra, ubi est ignoran-
tia facti, impedimentum cogna-
tionis dependet à voluntate patris,
qui, si nolit hanc determinatam
personam levare, formaliter eam
non levat, & sic excludere
potest cognationem
spiritualem.

TITULUS XII.

De Cognatione Legali.

DECISIO CXXXV.

De liberis, quorum parentes fecerunt

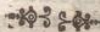
Unionem prolium, Matrimonium contra-
here volentibus.

SPE.

SPECIES FACTI.

NOVI ante aliquot annos viduum prædivitem sex liberorum parentem, item viduam non minus opulentam, nec paucioribus liberis ex alio Matrimonio præditam. Ambo erant civica & ferè paræ conditionis, atque fors ideo, cum ambo adhuc essent floridæ ætatis & omni ex parte egregii, Matrimonium inter se contraxerunt, erecta tamen prius coram Magistratu *Unione prolium, Einkindschaft/ Erb, Verbrüderung/* vi cujus ex pacto parentum liberi utriusque partis ita parificabantur, ut sine distinctione æqualiter & simul succederent in utriusque bonis, tam paternis quàm maternis, quasi liberi isti non ex diverso Matrimonio nati, sed ex eodem, nempe ex dictis viduo ac vidua essent prognati. Ex filiis vidui unus, videlicet Alexander, adamare cepit filiam viduæ, nimirum Rebeccam, & quia ob conjugium parentum sæpius erat occasio familiaris agendi, Alexander persuasit Rebec-

cæ, ut secum pangeret Sponsalia de futuro. Accesserunt igitur Parochum, & Sponsalia inita insinuârunt petendo denuntiationes consuetas. Parochus re intellecta postulavit spatium deliberandi, & inquirendi, num inter ipsos validum consistere possit Matrimonium. Duo ipsi occurrebant impedimenta, nempe Affinitatis, quia pater & mater sunt conjuges, adeoque filium & filiam conjugii esse incapaces conjectabat, deinde impedimentum Cognationis Legalis: in priore non diu hæsit, sed in Autoribus facile reperit, id fieri posse: de posteriore mansit dubius, & ideo consuluit virum SS. Canonum peritum, à quo sequentem in modum resoluta est

Esf 2

QUÆ.

QUÆSTIO.

An inter Alexandrum & Rebecam intercedat impedimentum Cognationis Legalis?

Apparet quidem intercedere. 1. quia cognatio legalis oritur ex adoptione. l. 14. l. 17. l. 55. ff. de ritu nuptiar. & quidem in specie quoad lineam transversam inter adoptatam & filium naturalem adoptantis. ff. 2. Instit. de Nupt. l. 17. c. 1. & c. un. h. 2. ibi: Si qua per adoptionem mihi soror esse coeperit, quamdiu durat adoptio inter me & ipsam, nuptiæ consistere non possunt. Sed unio prolium vel est adoptionis species, vel ei simillima. per l. 2. c. de Adopt. Gail. l. 2. observ. 125. n. 6. & 8. Si nempe fiat cognita causâ, intervenientibus Tutoribus vel Curatoribus & consanguineis liberorum, atque Judicis auctoritate; quia adoptio definitur esse actus legitimus, per quem is, qui naturâ non est, assumitur in filium (filiam) vel nepotem, Communis cum S. Thoma in 4. dist. 42. q. 2. art. 1. ex l. 1. & l. 11. ff. de adopt. Per hanc verò unionem prolium liberi uxoris à marito assumuntur in liberos suos, consequenter in hoc casu Rebecca assumpta est in filiam Vidui, ma-

trem suam ducentis, adeoque facta est soror legalis Alexandri. 2. Ratio, cur impedimentum cognationis legalis ex adoptione provenientis introductum sit, fuit periculum iacotentia & libidinum, in quas facile alias prolaberentur personæ sic conjunctæ per adoptionem, ex qua oritur specialis amor, familiaritas, & frequens cohabitatio vel perpetua; sed hæc ratio etiam datur in unione prolium, præsertim in nostro casu; ergo. 3. Si ex unione prolium non oritur impedimentum cognationis legalis tunc ideo, quia non est strictè dicta adoptio; sed hæc ratio nihil probat, quia etiam adoptio simplex & imperfecta, qua quis auctoritate Judicis assumitur in filium, qui sui juris non est, nec transit in potestatem adoptantis, licet fiat hæres ab intestato, non tamen necessarius fundat impedimentum hoc. Gloss. in c. un. cit. in fin. Abb. Covarruv. Tolet. Pont. Gutierrez, Barbof. Palao, Gonzal. Clericat &c. quia textus sine distinctione inter ad-

optionem perfectam & imperfectam, h. e. inter *arrogationem*, qua quis sui juris autoritate Principis ita assumitur in filium, ut transeat in adoptantis potestatem patriam, fiatque hæres necessarius, sicut filius naturalis, & inter *adoptionem simplicem*, seu in specie, loquuntur: sed ubi lex non distinguit, nec nos debemus distinguere. Accedit, quod de iure *Digestorum*, quo legalis cognatio introducta est, etiam per adoptionem in specie filius adoptivus in potestatem patris adoptantis transierit; quod, licet de Jure Codicis in l. 10. C. de *adopt. mutarum* sit, nihil tamen mutatum reperitur ratione cognationis.

Hæc tamen minimè attendenda esse respondit bene ille Canonista interrogatus, ac nullatenus Alexandrum & Rebeccam à meditato Matrimonio impediendos esse ex causa cognationis legalis. Fundamentum ipsius fuit omnino solidum & convincens; quia nempe impedimentum cognationis legalis SS. Canonès statuerunt tantum in cognationem legalem (seu à Jure Civili primitus introductam) ex adoptione provenientem. *can. 1. §. caus. 30. q. 3. rubr. & c. un. b. t.* quæ nimirum fundatur in *adoptione*, seu in perfecta tantum, quæ dici solet *arrogatio*, ut habet probabilior & hodie communior sententia cum Sanch. Henriq. Perez, Conink, Tanner, Laym, Pirhing. seu etiam

in imperfecta; quæ simpliciter & specificè appellatur *adoptio*: atqui unio prolium non est verè adoptio & in sensu proprio ac stricto, in quo sumi debet adoptio in hac materia, ubi agitur de impedimento dirimente Matrimonii, quod est strictæ interpretationis; siquidem nec est adoptio simplex & specifica, nec arrogatio, partim quia non tam personarum, quàm bonorum conjunctio est ex principali intentione unionem hanc facientium, partim quia hæc unio prolium in Jure scripto est prorsus incognita, & sic de ea nihil in legibus constitutum: atqui adoptio vera & propriè dicta, quæ fundat cognationem legalem, consequenter & impedimentum Matrimonii, unice introducta est primitus à legibus seu Jure Civili, ac postmodum approbata & recepta à Jure Canonico: erubescimus autem sine lege loqui, & impedimentum statuere sine textu expresso inconveniens est. *Nov. 18. c. 5.* Neque consuetudo, per quam inventa est unio prolium, eidem tribuit cognationem legalem, minùs impedimentum Matrimonii.

Opposita facile removet, primum quidem negando *Min.* non enim talis Unio est species adoptionis veræ, sed potiùs simulacrum, adeoque adoptio vera ac propriè dicta non est, tum quia leges à quibus solis provenit adoptio, de hac

F ff 3

Unio.

Unione prorsus nihil sciunt vel statuunt, tum quia hæc Unio principaliter spectat bona parentum inter liberos diversi Matrimonij æqualiter dividenda, non conjunctionem personarum; per hoc autem, quod viduus & vidua conjungantur Matrimonio, liberi ipsorum sunt quidem respectivè privigni & privignæ, non verò adoptivi & adoptivæ. Igitur Rebecca facta quidem est privigna vidui nunc vitrici, non verò filia adoptiva, seu in filiam Legalem assumpta. *Secundum* dicendo, nullatenus rationem, etsi permitteretur eandem reperiri in unione prolium, quæ reperitur in adoptione, ad hoc sufficere, ut cognatio legalis & impedimentum Matrimonij asserendum sit, aliàs deberemus dicere, quod privigni & privignæ contraherent cognationem Legalem, quia etiam isti frequenter habitant simul, ac inde amorem & familiaritatem, consequenter periculum incontinentiæ oriri facile contingit. Ratio Legis non facit Legem, præsertim odiosam & impedimentum dirimens Matrimonij statuentem. *Tertium* negando *Min.* Etiam si enim transmitteretur, per adoptionem simplicem, imperfectam, & ut subinde vocatur, impropriam induci impedimentum cognationis Legalis

(quod tamen ego falsum esse existimo, & satis probasse mihi videor in meo *Candidato b. t.*) tamen inde non sequeretur, etiam per Unionem prolium induci, eò quod hæc neutiquam sit adoptio vere & propriè dicta, e contra adoptio simplex & imperfecta dici possit, & forte sit verè & strictè dicta adoptio, à Legibus introducta; saltem à Legibus agnita & introducta est; quando autem vocatur *impropria* (sæpius ac ordinariè dicitur *imperfecta* vel *specifica* seu in *specie*, aut *simplex*) sensus non est, quod propriè & verè non sit adoptio, vel saltem non magis propriè dicta, quàm Unio prolium, sed quia comparativè ad *perfectam*, seu ad arrogationem, minus est perfecta, eò quod adoptatus per illam non transeat in familiam & potestatem patris adoptantis, nec fiat hujus hæres necessarius, sicut filius naturalis legitimus: vel etiam in hoc sensu, quod non sit talis adoptio, per quam inducitur impedimentum cognationis Legalis Matrimonium dirimens, quod juxta nos
SS. Canones tribuunt
Soli Arrogationi.

¶ ¶

TITULUS XIII.

De eo, qui cognovit Consanguineam
Uxoris suæ, vel Sponsæ.

DECISIO CXXXVI.

De Matrimonio cum sorore prius de-
floratæ ante adventum dispensatio-
nis contracto.

SPECIES FACTI.

Vigilius nobilis juvenis cum Doróthea paris nobilitatis rem habuit, & quia ædes Dorothæ sæpius frequentavit, familiaritatem etiam contraxit cum Amalia sorore Dorothæ, quæ eò processit, ut amo-
rem suum paulatim totum transtulerit in Amaliam, vel verè, vel saltem ipsi visam pulchriorem, atque etiam Matrimonium ipsi promiserit, nihil cogitans vel sciens, se cum Amalia propter illicitam cum sorore copulam contraxisse impedimen-
tum

tum affinitatis. Rescijt autem ad postea, dubitavit tamen, an incurreret hoc impedimentum, eò quòd ignoraverit illud à Jure esse annexum suo delicto. Idcirco venit ad me & interrogavit, an indigeat dispensatione, & cum annuerem, statim scripsit Romam, ut per amicum, ibi satis potentem, obtineret dispensationem à S. Pœnitentiaria, quia hoc impedimentum erat prorsus occultum. Paulò post intellexit, Pœnitentiariam eius desiderio certè gratificationem, & intra mensem certò adfore dispensationem. Quapropter omnia parat ad nuptias, invitat hospites, & spe intra mensem adventuræ dispensationis diem nuptiarum designat primam post mensis lapsum. Biduò ante decretam festivitatem nuptialem sollicitus & anhelus occurrit ad me seiscitans, an, si intra biduum non venerint litteræ

dispensationis, quas jam expeditas in via adhuc hæere sat certis argumentis probavit, licitè possit pergere celebrando nuptias? Respondi, id quidem ipsi in his circumstantijs licitum esse, ac Matrimonium, si revera Romæ jam tum expeditæ fuerunt litteræ, validum fore, abstinendum tamen esse sub peccato ab usu Matrimonij, donec certò constiterit per exhibitas litteras, dispensationem priùs jam fuisse datam. Quæruntur jam duo. 1. Utrum Vigilius invincibiliter ignorans, se contraxisse impedimentum affinitatis, illud incurreret, & dispensatione indigeret? 2. An ante adventum dispensationis probabilissime jam obtentæ Matrimonium validè ac licitè potuerit contrahere cum Amalia.

QUÆSTIO I.

An Vigilius, invincibiliter ignorans, à Jure statutum esse impedimentum affinitatis in copulam illicitam, illud contraxerit?

Ne.

Negant Paludanus, Major, Baucius apud P. Burghaber *centur. 2. casu 54.* & Fernandez apud Diana p. 10. rr. 13. *resol. 51.* dicere aulius est hanc opinionem esse communioem. Rationem dant 1. quia impedimentum affinitatis ex copula illicita est statutum propter delictum, consequenter in poenam; sed poenas à Jure statutas non incurrit invincibiliter eas ignorans, v. g. censuras. *c. 2. de Constit. in 6. Sanchez l. 9. de Matrim. d. 30. n. 1. ergo.* 2. Qui post contractum Matrimonium carnaliter cognoscit consanguineam, v. g. sororem suam uxoris, invincibiliter tamè ignorat, in suum delictum à Jure itatuta esse privationem juris petendi debitum conjugale à sua uxore, non incurrit hanc privationem & impedimentum affinitatis respectu suam uxoris, quia hæc privatio & impedimentum habet ratione poenæ, ut docent Tambr. Bonac. Perez, Palao, Sporer, & alii satis communiter apud P. Kugler *de Matrim. n. 1319.* ergo nec ille, qui carnaliter cognoscit vel cognovit consanguineam, v. g. sororem sponsam, invincibiliter tamen ignoravit, suo delicto esse annexum à Jure impedimentum affinitatis, istud incurrit, cum utraque dispositio proveniat ab eodem Jure Ecclesiastico ex eadem causa delicti, ac Tridentinum *sess. 24. c. 4. de ref. Matr.* ut notant DD. parificaverit hoc delictum in eo, quod in utroque casu solum usque ad secundum gradum

inducatur, & privatio juris ad petendum debitum, ubi Matrimonium jam est contractum, & impedimentum affinitatis, ubi est contrahendum. 3. Poena debet proportionari delicto. *c. 5. quam autem. de poenis in 6.* ergo is, qui deliquit ignorans poenam impedimenti affinitatis esse decretam in suum delictum, non ita puniri debet, sicut sciens; sed eodem modo puniretur, si etiam ignorans contraheret hoc impedimentum: ergo dicendum est, ignorantem non contrahere.

Verum levioris hæc momenti sunt, quam ut meum assensum obtineant, imò pro indubitato tenendum cenfeo, Vigiliam non obstante sua ignorantia contraxisse affinitatem cum Amalia per copulam fornicariam cum sorore, atque ideo dispensatione opus habuisse. Fundamentum meum unicum & efficacissimum est hoc: impedimentum affinitatis ortæ ex copula illicita, sicut reliqua ferè omnia impedimenta Matrimonij dirimentia (exceptò juxta me impedimento Criminis) statutum est non ut poena, saltem principaliter, sed ut inhabilitas, scilicet propter eandem causam, propter quam inductum à Jure est impedimentum affinitatis ex copula licita seu conjugali, quia nimirum Jus Ecclesiasticum censuit esse Juri ac dicentia Naturali conforme, ut, qui per copulam carnalem, per quam una caro factus cum complice, & sic hujus cog-

nationis fines ingressus est, cum alia ejusdem cognationis ob reverentiam & pietatem erga sanguinem absque dispensatione Matrimonium contrahere non possit. Dicastillo 17. 10. de Matrim. d. 9. n. 108. & alii communiter: atqui inhabilitates à Jure statutz incurruntur etiam ab ignorantibus, ut patet in impedimento Claustricitatis, Impuberitatis, Raptus, Ligaminis, Cognationis spiritualis & Legalis, Consanguinitatis, Affinitatis ortæ ex copula licita &c. in Irregularitatibus ex defectu ortum habentibus &c. Pirhing tit. de Constit. n. 50. & plerique omnes: ergo. Nec obstat, quod in hoc impedimento contrahendo intervenerit delictum; quia etiam in Claustricitate, Raptu, Metu injustè incusso, Ligamine &c. intervenit delictum, & tamen ista impedimenta contrahuntur etiam ab ignorantibus, eò quod non in pœnam, saltem principaliter, introducta sint, sed ut inhabilitates ad Matrimonium propter bonum publicum.

Obmota facillè dimoventur. Auctoritas ab aliorum communi doctrina penitus enervatur, præsertim cum rationes Adversariorum nitantur manifestè falsò supposito, quod nempe affinitas, ex copula illicita ortum trahens, à Jure statuta sit unicè vel saltem principaliter in pœnam. Et hinc ad rationem 1. N. M. Delictum non fuit causa statuendi hoc impedimentum affinita-

tis ex copula illicita, sed alia, quam paulò antè insinuavi, scilicet illa, propter quam introductum est impedimentum affinitatis ex copula licita seu conjugali, quod juxta omnes incurritur etiam ab ignorante: delictum fuit potius causa restringendi hoc impedimentum affinitatis ex copula illicita ad secundum gradum inclusivè, cum tamen impedimentum affinitatis ex copula licita ortum extendatur usque ad quartum gradum inclusivè; sic restrinxit Tridentinum s. 24. c. de Res. Matrim. Ad 2. Alii forte communius negant Antec. ego concedo, sed N. Conseq. & paritatem; quia privatio juris ad petendum debitum à propria uxore vel unicè vel saltem principaliter statuta est in pœnam, partim quia ipsum Jus in c. 1. h. t. privat jure petendi debitum scienter peccantes cum consanguinea uxoris, & in c. 6. c. 10. eod. coniugem innocentem non privat, partim quia, quamvis peccans cum consanguinea uxoris suæ contrahat impedimentum affinitatis ex copula illicita & incestuosa quoad consanguineas uxoris in ordine ad contrahendum cum ipsius Matrimonium usque ad secundum gradum inclusivè, non obstante sua ignorantia, quoad uxorem tamen suam & in ordine ad Matrimonium jam contractum non contrahit affinitatem vel inhabilitatem, quia Matrimonium semel validè contractum non dissolvitur; solum

igitur in pœnam privatur jure petendi debitum; quæ tamen pœna non incurritur ab ignorante, ut ipsimet Adversarii contendunt. Ad 3. N. Conf. vel potius suppositum, quod impedimentum affinitatis ex

copula illicita proveniens sit introductum in pœnam, unice vel principaliter saltem.

QUÆSTIO II.

An Vigilius ante adventum dispensationis probabilissimè jam obtentæ Matrimonium validè & licitè potuerit contrahere cum Amalia?

Valorem, etiam supposito, quod dispensatio jam fuerit Romæ obtenta & expedita (si enim nondum fuisset obtenta, clarum est, Matrimonium non valere, cum personæ contrahentes adhuc essent inhabiles) impugnat 1. defectus acceptationis; nam gratiæ, inter quas reputatur etiam dispensatio, quamquam invitis dari possint, non tamen solent, nec obtruduntur, ne vilescant; sed Vigilius ante contractum Matrimoniale non acceptavit, nec acceptare potuit dispensationem, utpote ipsi nondum inti-

matam & cognitam: ergo. *Ma. constat ex l. qui absenti ff. de acquir. possess. c. si tibi absenti de præb. in 6. ibi: jus in Beneficio, quod absenti confertur, non acquiritur, donec absens ratam habuerit collationem.* Unde Vasq. 1. 2. d. 156. n. 30. & Suar. l. 8. de Legib. c. 15. n. 26. putant, nuptias ante dispensationem certò cognitam invalidè ac illicitè celebrari, quia sic præsumi debet de mente Pontificis, 2. licentia præsumpta, quam scilicet sacerdos præsumit à parochio sibi concessam esse ad assistendum Matrimonio aliorum parochianorum, ut

Ggg 2

ut

ut cum communi docui in meo *Candidato tit. de clandestin despons. n. 22.* non sufficit ad valorem Matrimonij: ergo nec sufficit dispensatio præsumpta ad valorem Matrimonij: sed in hoc casu tantum præsumitur data jam fuisse dispensatio, nec de ea adhuc constat. 3. Licet forte respectu Vigilij, qui dispensationem petijt, possit ea valere in ordine ad contrahendum, quia jam acceptasse censendus est dispensationem, quando petijt, non tamen valebit respectu Amaliæ, & hæc manet adhuc inhabilis ad Matrimonium, quia ipsa insciã fuit petita, & sic ab ea non acceptata dispensatio: sic si ambo haberent votum castitatis, & una pars peteret dispensationem, altera non, dispensatio non valeret respectu non petentis. Sanchez *l. 8. d. 26. n. 7. de Matrim.*

Licentiam vel licentiam contrahentis Matrimonialis ante adventum dispensationis tollit periculum peccati, cui se exponit Vigilij contrahendo Matrimonium; quia dispensatio per se est relaxatio à lege adhuc vigente & obligante: ergo, ut liceat agere contra legem, relaxatio debet esse nota dispensato; quamdiu enim non est nota, quamvis probabilissimè sit data, tamdiu manet periculum agendi contra legem adhuc obligantem, quod est peccatum.

Sed his non attentis rectè me puto respondiisse cum Soto *in 4. d.*

24. q. 2. art. 1. & Sanch. *l. 3. de Matr. d. 36. n. 6.* Matrimonium (supposito, quòd revera jam fuerit Romæ expedita dispensatio) validè contrahi potuisse, & si probabilissimum fuerit, uti fuit, jam fuisse concessam, etiam licitè. Pars prior constat ex *c. 7. & 9. de Rescript.* ubi dicuntur Rescripta gratiæ, inter quæ etiam est dispensatio extra omne dubium, statim valere à die data, non præsentata. *c. 12. eod. in. 6.* hoc est, quamprimum data est & expedita in Curia Romana gratia vel dispensatio, & non primum consequitur suam valorem, quando actualiter exhibetur vel præsentatur: ergo, si illo tempore, quo contraxit Matrimonium Vigilij, Romæ jam fuit expedita dispensatio, licet ei necdum sit præsentata & exhibita, adeoque nondum intimata, validè contraxit, quia impedimentum & inhabilitas jam fuit sublata. Pars posterior eruitur ex generalibus principiis de Probabilismo, quia generaliter licitum est sequi opinionem probabilissimam, quæ ferè attingit moralem certitudinem, uti in nostro casu se res habebat. præsertim quando aliæ urgentes causæ extrinsecæ concurrunt, uti hic; si enim fuisset dilatatum Matrimonium, fuisset periculum infamiæ & scandali ex eo, quòd homines potuissent suspicari, quòd res erat, vel aliud subesse impedimentum, item prostitutionis Vigilij & offensæ apud consanguineos

neos, jam invitatos hospites, item apud Sponsam, dein expensæ inutiliter factæ &c. Cur autem dissuasorium usum Matrimonij usque ad adventum dispensationis, ratio erat, quia ex una parte potuisset absolute contingere, ut dispensatio necdum esset obtenta, ex altera verò nullum fuit periculum in mora, quæ insuper non diuturna credebatur.

Ad ea, quibus hæc doctrina impugnabatur, facilis est responsio: imprimis circa *Valorem Ad I. N. Min.* nam satis acceptavit Vigilius dispensationem, quando petijt; commune enim omnibus est donationibus, gratijs, & privilegijs, ut, cum aliquis postulavit vel per se vel per alium, cui ad id dedit mandatum, ut statim valeant, vimque suam & robur accipiant, quamprimum consensum præbet, à quo postulata sunt, antequam postulanti de hoc consensu aliquid innotescat; quia tota vis est in voluntate concedentis, ille autem, cui confertur gratia, dispensatio &c. suum consensum, ordinariè necessarium, jam dedit, dum postulavit gratiam, dispensationem, privilegium. Aliud esset, si Vigilius nec per se nec per mandatarium prius petisset dispensationem, sed quidam tertius inscio vel non consentiente Vigilio eam postulasset; tunc enim, antequam innotesceret & acceptaretur à Vigilio dispensatio, non valuisset; quia ha-

bet rationem donationis, quæ non acceptata non valet, & quamvis possit Papa absolute gratiam concedere invito, tamen id non est præsumendum. Et de hoc casu intelligendi fortè sunt Vasq. & Suar. allegati: si tamen loquerentur de casu, quo prius petita est dispensatio ab eo, cui jam data at nondum cognita est, cum omni reverentia ab ipsorum opinione recedo, quia præsumendum est, mentem Pontificis esse conformem Juri, quod vult Rescripta gratiæ vim suam obtinere à die data, non primùm à die presentate vel intimatæ gratiæ. Ad 2. *dist. Ant.* licentia Parochi merè præsumpta, seu quæ non est data, sed creditur danda, si peteretur, non sufficit. *C. Ant.* non merè præsumpta, sed quæ actu jam est data, nondum tamen intimata, licet probabilissimè ex circumstantijs conjici ac præsumi possit, actu jam esse datam, non sufficit. *N. Ant.* & sub data distinctione etiam *Conseq.* In nostro casu non merè præsumpta, sed jam data supponitur dispensatio. Ad 3. negatur, quòd non valeat respectu Amaliæ; quando enim impedimentum necessariò afficit utramque partem, ut est consanguinitas & affinitas, quæ unana tantùm afficere nequit, satis est dispensationem ab alterutra obtineri vel acceptari, ut profit etiam alteri ignorant. *Sanch. d. 26. cit. n. 6.*

Ggg 3 quia

quia dispensatio exendi debet ad necessarium connexa. Aliud est in casu, quo impedimentum respicit solum unam partem, vel utramque quidem, sed contractum à qualibet particulariter & independentem ab altera, uti in allato in objectione exemplo, ubi utraque pars vovisset castitatem; tunc enim dispensatio cum una non extenderetur ad alteram partem, cum non detur necessaria connexio.

Ad id, quod circa *Licentiam* fuit obmotum, negatur, dari periculum morale vel propinquum peccati, ubi probabilissimum est; seu quasi moraliter certum, legem non amplius stringere, sed jam esse sublatam; & hinc nullum fuit periculum peccati formalis in hoc casu, licet esse potuerit remotissimum peccati materialis, quod non teneatur vitare; alias nunquam liceret sequi opinionem probabilissimam de non-existentia legis; quod non facile quis asseret, minus in praxi observabit. Quam-

vis certò nondum fuerit Vigilio nota dispensatio, nota tamen fuit probabilissimè, & ferè moraliter certò. Hoc tamen adhuc observo, si Curia Romana non soleret dispensare immediatè, sed alteri, v. g. Episcopo, aut Confessario committere vel delegare dispensationem, tunc contraria omnia essent tenenda, eò quòd per expeditionem litterarum Romæ factam dispensatio nondum esset obtenta, consequenter stante impedimento & peractuale dispensationem necdum remoto Matrimonium invalidè ac illicitè contraheretur. Sed mihi asseveranter fuit expositum ac ita, ut prudenter dubitare tum non poterim, ab ipsa Pœnitentia saltem pro hoc casu immediatè dispensari, & probabilissimè dispensatum jam fuisse.

SSO

TITULUS XIV.

De Consanguinitate, & Affinitate,

DECISIO CXXXVII.

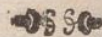
De dispensatione in Impedimento
Consanguinitatis in tertio gradu mixto ex
secundo, petita ab Episcopo.

SPECIES FACTI.

M Athias ex mediastino aliquis Monasterij promotus ad officium Villici, ut villam ad dictum Monasterium pertinentem prorsus pinguem deinceps administraret. Quia verò ad id necessaria ipsi videbatur uxor, circa hanc, uti hoc hominum genus præprimis inhiare nuptiis assolet, sibi circumspiceret.

cepit, atque omnibus consideratis
œconomix aptiorem, sibi que ob
varias dotes magis dilectam non
invenit, quàm Sybillam, in tertio
tamen & secundo consanguinitatis
gradu sibi conjunctam; Mathias
enim à communi stipite distabat
tertio, Sybilla verò solùm secundo
gradu. Opus igitur habuit dispen-
satione, quam, quia audivit Germa-
niæ Episcopis, Augustano, Eustet-
tensi, Frisingensi, Passaviensi, Ratif-
bonensi &c. potestatem à Summo
Pontifice concessam esse ex privile-
gio, singulis quadriennijs vel quin-

quennijs restaurando, potestatem
dispensandi in tertio & quarto gradu,
simplici & mixto, tam consanguini-
tatis quàm affinitatis cum pauperi-
bus tantùm, etiam ad contrahen-
dam Matrimonium, petijt ab Epif-
copo, & ut intellexi, feliciter dis-
pensationem obtinuit. Mo-
ta tamen ab alijs
est

QUÆSTIO.

*An Episcopus vi hujus privilegij possit dis-
pensare in gradu tertio mixto
cum secundo?*

Fuit nonnemo, qui se acriter op-
poneret, & quidam dubitarunt
ex his causis. 1. Expeditum est
in Jure, quòd inferior nequeat dis-
pensare in lege Superioris. *can. in-
ferior. d. 21. Clem. ne Romani, de Elect.*
ergo nec Episcopus in impedimentis
dirimentibus Matrimonij, à Ponti-
fice vel Jure Communi introductis.
Sanch. l. 8. de Matr. d. 6. n. 14. seqq.
& cum eo plerique alii, nisi nimi-

rum specialiter indulgeat Summus
Pontifex vel per privilegium, vel per
delegationem, vel alium modum.
Atqui per privilegium Episcopis
Germaniæ concedi solitum non con-
fertur potestas dispensandi, ubi con-
currit vel involvitur gradus secun-
dus, quia in privilegij tenore nulla
prorsus fit mentio gradus secundi,
sed solùm tertij & quartij; & genera-
liter difficilius conceditur dispen-
satio,

fatio, quò major est conjunctio consanguinitatis, & gradus propinquior, ut notant passim DD. 2. Sicut dispensatio est odiosa & strictè interpretationis, minimè extendenda ad casum in petitione vel dispensatione non expressum. c. 1. §. ille. verò. de fil. presbyt. in 6. c. quæ à Jure de R. 1. in 6. DD. omnes. Ita etiam privilegium & potestas dispensandi alicui concessa; eò quòd tendat ad impediendas dispensationes, quæ sunt vulnera legum, & advertantur Juri Communi; ut enim dignoscatur, an aliquid sit odiosum & restringendum, vel favorabile, debet attendi effectus confurgens. l. 1. ff. solut. Matrim. Si ergo exercitium dispensationis, quod est effectus potestatis dispensandi, est odiosum, ipsa quoque potestas talis erit: & si causa immediata est odiosa, talis quoq; erit mediata, seu facultas dispensandi. 3. Pius IV. in quadam Constitutione apud Pyrh. Corrad. Prax. dispens. l. 7. c. 7. n. 57. ad valorem dispensationis, quæ Romæ obtinetur, requirit expressionem gradus propinquioris, v. g. secundi, si concurrat cum tertio: ergo Pontifex ipse non intendit dispensare, quando concurrit gradus secundus cum tertio: ergo nec censendus est Episcopus concedere potestatem dispensandi in hoc casu, siue dein ista diversitas gradus proveniat ex uno eodemque communi stipite, & simplex est

(R. P. Pichler Decis. T. 2.)

consanguinitas, siue ex duobus vel pluribus communibus stipitibus, seu quando consanguinitas est mixta, duplex nimirum vel multiplex. 4. Et licet S. Pius V. in Constitutione Sanctissimus anno 1566. rem iterum reduxerit ad Jus Commune, & valere voluerit dispensationem, si tantum remotior gradus à supplicantis sit expressus, non proximior, modò non concurrat ex una parte gradus primus, executor tamen talis dispensationis, ubi non fuit expressus propinquior, v. g. secundus cum tertio mixtus, neque postmodum Romæ obtentæ litteræ declaratoræ, id non obstare, invalidè dispensationem exequitur, ut contra Sanch. Pont. Tambur. Gobat, Perez, & Engel probabilius docet Reiffenstuel in Appendice de dispens. super Impedim. Matrim. §. 4. n. 172. seqq. cum Pyrho Corrad. & Justis, styllum Curie allegantibus, nempe alias executione non valere: In confirmationem adducit Breve Urbani VIII. de anno 1624. & Innoc. X. ergo Romæ valde attenditur gradus secundus, si concurrat cum remotiori. §. Tridentinum Sess. 24. de res. Matrim. c. 5. expressè prohibet, ut in secundo gradu nunquam dispensetur, nisi inter magnos Principes & ob publicam causam: ergo secundus gradus specialis est considerationis, adeoque non credibile, quòd Papa det potestatem Episcopis dispensandi in gradu secundo, H h h licet

licet concurrat cum tertio, cum pauperibus, 6. Ille non nemo per *Agentem* sui Episcopatus inquiri iussit Romæ apud Datariam, an per illud quasi-privilegium (nam verum non est, quia non perpetuum, sed post aliquot annos iterum petendum & de novo concedendum) Episcopis Germaniæ concedi solitum intelligatur etiam gradus secundus mixtus ex tertio, & negativam responsum tulit ab hoc suo agente: ergo sic habet stylus Curia. 7. In eodem §. privilegii, in quo Papa indulget Episcopis Germaniæ facultatem dispensandi in gradu tertio & quarto, simplici & mixto, addit, in contrariis vero (Matrimonii) cum hæreticis conversis etiam in secundo, simplici & mixto; ergo, ubi Pontifex dat facultatem dispensandi in gradu secundo mixto, cum tertio, id exprimit: ergo, cum non expresserit hoc, quando potestatem dedit dispensandi cum non hæreticis conversis, non dedit potestatem dispensandi in gradu tertio mixto ex secundo.

Hac re diu multumque considerata ac diligenter expensa, illustratisque Auctoribus, tum antiquioribus, tum recentioribus, maxime Germanis, quos tamen omnes hac in quaestione, silere deprehendi, tandem ex receptis inter Canonistas principis conclusi, longe probabilius esse, in gradu

tertio, etiam si mixtus sit cum secundo ex eodem communi stipite, posse Episcopum, cui generaliter delegata est potestas dispensandi in tertio & quarto gradu, simplici & mixto, dispensare. Atque sic respondi cuidam Secretario Ecclesiasticæ Curia, qui meum responsum misit ad alium Canonistam celebrem, me longe doctiorem, qui suum quoque calculum adjecit. Probo autem 1. auctoritate Sanchezii, qui, licet non loquatur de Episcopo hujusmodi privilegium adeptum, tamen lib. 8. de Mat. disp. 24. n. 34. generaliter deducit, eum, cui conceditur potestas dispensandi in aliquo gradu, posse in eo dispensare, quamvis is mixtus sit ex alio propinquiori, quia is gradus verè non est mixtus, sed simplex; cum is solus gradus (ut explicat n. 24.) impedimentum Matrimonio prestat, qui à stipite remotior est, & quia, quando duo consanguinei in gradu dispari distant, intelliguntur tantum distare inter se, quantum remotior distat à communi stipite, c. fin. de consang. & affini. ergo, sicut gradus remotior trahit ad se, & imbibit proximior, quantum ad rationem magis distandi à primo stipite, ita eundem imbibit, & ad se trahet, ut solus ejus ratio sit habenda in impetranda dispensatione. Atqui Episcopis Germaniæ solet concedi generaliter potestas dispensandi in gradu tertio simplici, & mixto: ergo etiam concessa censei debet potestas dispensandi in gradu tertio, quam-

vis mixtus sit ex alio propinquo-
ri, scilicet secundo; si enim foret
mixtus ex primo, alia Pontificis
dispositio obtaret, de qua postea.
Allegat pro sua doctrina idē Sanch.
cit. n. 34. Angel. Sylv. Toledo.
Pro mea igitur sententia habeo gra-
ves Auctores, contra eam verò
nullum reperi; ergo ex authorita-
te DD. rectè sustinetur.

Probo 2. ex Jure Communi,
quo disponitur, ut remotior tantum
gradus exprimat, & atten-
datur in linea inæquali in ordine
ad dispensationem ad contrahen-
dum à consanguineis & affinibus
Matrimonium. Text. & DD. in c.
sua. b. t. ubi remotior tantum gra-
dus impedimentum præstare dici-
tur, & sic trahit ad se propinquo-
rem, ac propterea ejusdem remo-
toris tantum habenda est ratio in
dispensatione Matrimoniali, ut
inter & cum cæteris docet Sanch.
n. 24. cit. & in Collegium Officia-
rium dispensationum in ipsa Can-
cellaria Apostolica à Summo Pon-
tificæ cooptatus, ac in Curia Roma-
na summè præcticus Pyrrhus Cor-
radus in Praxi dispensationum l. 7. c. 7.
n. 66. Sanch. loc. cit. etiam allegat
quandam Extravagantem, quæ in-
cipit Nuper. Clementis VI.

Probo 3. Ex Constitutione Sanctis-
simi S. Pii V. edita 26. August. anno
1566. quam ait Pyrrhus Corradus
n. 57. in viridi esse observantia, &
quotidie practicari. Ea sic habet:

Sanctissimus . . . attendens, per quan-
dam Constitutionem dudum per sel. record.
Pium IV. Sanctitatis suæ prædecessorem e-
ditam, qua cavetur, quòd in dispensa-
tionibus Matrimonialibus pro diversis con-
sanguinitatis, seu affinitatis, ex eodem
stipite provenientes gradibus conjunctis,
non remotioris solum, prout olim fieri so-
lebat, sed etiam propinquo-
ris graduum expressa mentio fieri debeat, alioquin dis-
pensationes, ac desuper confecta litteræ
nullius sint roboris vel momenti, prout
in dicta Constitutione plenius continetur,
& dispositione Juris Communis, & lau-
dabili, ac antiquo Romano Curie stylo
nimium recedi, ac favorem Matrimonii
debitum restringi, volensque propterea
Juri & stylo prædictis, nec non pia mem.
Gregorii X. & Clementis VI. Romanorum
Pontificum, etiam Sanctitatis suæ præde-
cessorum, vestigiis inherendo, Sacra-
mento & libertati Matrimonii, quan-
tum cum Deo potest, favere statuit, &
ordinavit; NB. quòd de cætero in qui-
buscunque dispensationibus, quas pro Ma-
trimoniis contractis aut contrahendis in-
ter viros & mulieres invicem diversis pro-
hibitis consanguinitatis, seu affinitatis,
aut mixtis, ex communi seu ab eodem
stipite surgentibus, quicumque illi sint,
dummodo primum quoquo modo non at-
tingant, cum in eo Sanctitas sua nunquam
dispensare intendat, gradibus conjunctos
ab eadem Sanctitate sua, & pro tempore
Romano Pontifice, aut Sede Apostolica
impetrari, aut aliàs concedi contigerit,
NB. ac litteris commissis omnibusque desuper
etiam locorum Ordinariis faciendis, gra-
Aus

H h h 2

dus remotior attendatur, trahatque se-
 cum propinquorem, ac ob id NB. suf-
 ficiat remotiorem tantum gradum exprime-
 re - - - dispensationesque NB. seu dis-
 pensandi commissiones, ac desuper con-
 sectas litteras - - dispensatis, seu his,
 cum quibus dispensari mandatur, propter
 propinquioris gradus hujusmodi non ex-
 pressionem de subreptionis vel obreptionis
 vitio, seu intentionis defectu notari non
 posse, sed in omnibus & per omnia suffra-
 gari, perinde ac si in litteris, seu com-
 missionibus hujusmodi de proximioris, seu
 utroque gradu specialis & expressa men-
 tio facta fuisset. Ex qua Constitutio-
 ne colligitur 1. à S. Pio V. rem,
 abrogata Constitutione Pii IV. esse
 reductam ad Jus Commune, &
 antiquum Curia stylum, vi quo-
 rum in dispensationibus solum at-
 tenditur gradus remotior in linea
 inaequali in favorem Matrimonii,
 sicut solum remotior attenditur in
 ordine ad hoc, ut impediatur Ma-
 trimonium. *c. fin. cit.* 2. ita qui-
 dem, ut ne quidem necesse sit ad
 valorem dispensationis exprimi à
 petente gradum propinquorem,
 nisi sit primus ex una parte Matrimo-
 nium contrahere volentium, &
 ab uno eodemque communi stipi-
 te descendentium; & quamvis Pi-
 us V. in contextu exigat peti ac
 dari declaratorias litteras à Curia
 Romana, ubi fuit dispensatum,
 gradum propinquorem non obsta-
 re, id tamen solum exigit in casu,
 quo propinquior gradus non fuit

expressus, nempe ad cavendum
 scandalum, & pro foro externo,
 Sanch. n. 28. 31. cum Henriquez,
 Probo, Gaëta, & Petro de Ledef-
 ma. 3. eamque procedere in li-
 teris & Commissionibus, quæ dantur
 locorum Ordinariis in ordine ad
 impertiendas dispensationes cum
 conjunctis in gradibus mixtis, sive
 dein sint commissiones vel delega-
 tiones generales, sive speciales,
 quia Constitutio non facit discrimen,
 imò in generalibus id magis
 videtur habere locum, quia com-
 missio vel delegatio generaliter
 concessa ad dispensandum, tan-
 quam beneficium Principis, favo-
 rabilis est. *c. olim. de V. S.* specialiter
 verò data in ordine ad exequendam
 dispensationem, sicut ipsa dispen-
 satio, est odiosa. Cum igitur
 (ut meò iudicio rectè inferitur) po-
 testas dispensandi in gradu tertio,
 simplici & mixto, Episcopis Ger-
 manicæ generaliter de tempore in
 tempus concedi & committi soleat,
 & potestas dispensandi aliis inferioribus
 concessa reguletur secundum
 stylum Curia Romanæ. per ea, quæ
 tradit Reiffenstuel §. 3. n. 145. re-
 ctè, inquam, inferitur, quòd validè
 dispensent dicti Episcopi in gradu
 consanguinitatis tertio, non ob-
 stante, quòd concurrat cum se-
 cundo; quia solum attenditur gra-
 dus remotior, & solus obstat Ma-
 trimonio secundum Jus Commu-
 ne, stylum Curia, & recitatam
 Con-

Constitutionem Pii V. licet ne quidem exprimeretur gradus secundus; à fortiori, si exprimitur; tunc enim nec litteræ declarationis pro foro etiam externo sunt necellariz.

Probo 4. ex tenore privilegii seu delegationis, qua Episcopis Germaniæ conceditur potestas dispensandi, videlicet in tertio & quarto, simplici, & mixto, tantum cum pauperibus in contrahendis ex uno stipite, in contrahendis vero cum hereticis conversis etiam in secundo simplici & mixto, dummodo nullo modo attingat primum gradum, & in his casibus prolem susceptam declarandi legitimam. Ita refert privilegium P. Reiffenstuel §. 2. n. 22. Jam ad-vertito 1. verbum mixto etiam refertur ad tertium gradum, ita ut facultas dispensandi sit etiam data quoad gradum tertium mixtum; quia particula copulativa et bis est posita, ut alius proin sensus esse nequeat, quam iste: in tertio gradu simplici & mixto, sicut in verbis reliquis sensus est: & in quarto gradu simplici & mixto; nam eodem modo loquitur privilegium de tertio, quo modo loquitur de quarto gradu, in tertio & quarto, seu ille vel iste sit simplex seu mixtus. 2. Gradum tertium mixtum non tantum esse, quando concurrat cum quarto, sed etiam quando concurrat cum secundo, imò magis proprie, si concurrat cum secundo, quia in ordine ad dirimendum Matrimo-

nium, quando duo gradus concurrunt, attenditur ille, qui à communi stipite remotior est, & imbibit proximior, uti jam annotatum est supra. 3. Si gradus tertius mixtus ex secundo non intelligeretur in facultate Episcopis concessa, frustra poneretur, in tertio mixto, sed sufficeret ponere, in quarto; si enim tertius deberet includere quartum, tunc jam esset quartus gradus, consequenter sufficeret in facultate sic dicere, in quarto gradu, simplici & mixto; nam sic jam includeretur tertius gradus mixtus ex quarto. Jam sic argumentor: Pontifex tribuit Episcopis potestatem dispensandi in tertio gradu mixto: sed Mathias & Sybilla, de quibus præfens est casus, sunt conjuncti in tertio gradu mixto (nimirum cum secundo) ergo Episcopus dispensare potest cum Mathia & Sybilla tertio gradu mixto ex secundo conjunctis.

Confirmatur 2. ex recepta ac in utroque Jure fundata doctrina, quæ tradit, facultatem dispensandi, generaliter concessam, esse favorabilem, utpote nec Juri Communi adversantem, nec ulli privato, sed soli concedenti, adeoque latè interpretandam, velut beneficium Principis. 1. beneficium. ff. de Constit. Princip. c. olim, de V. S. Sanch. l. 8. de Matrim. d. 2. n. 1. allegans innumeros. Pontius de Matrim. l. 8. c. 4. n. 13. Sperelli Decis. 112. n. 16, ergo,

H h h 3

ergo, cum verba Facultatis Pontificiæ patiantur sensum hunc, in gradu tertio mixto ex secundo, uti ostensum est, in hoc sensu accipi debent.

Confirmatur 2. ex c. 57. de R. I. in 6. ibi: *contra eum, qui legem dicere posuit apertius, est interpretatio facienda*; ergo, licet aliquo modo obscurum esset, an per gradum tertium mixtum etiam veniat gradus mixtus ex secundo, ita tamen accipienda & interpretanda est Facultas Pontificia, ut complectatur etiã gradũ secundũ, cum contra solum Pontificem, qui hanc facultatem dedit & hanc quasi legem posuit, pugnet ista extensio. Nunc fluunt Responsiones ad Opposita.

Ad 1. *N. Mi.* quamvis enim Papa nõ faciat disertã & explicitã mentionẽ gradũs secundi, facit tamen implicitam per verba, in gradu tertio mixto: nam gradus tertius mixtus etiam est, si sit mixtus ex secundo, ut abunde probãt mihi videor. Ad 2. *Neg. assertum*; satis probavi paulo ante, quod facultas dispensandi sit favorabilis, licet dispensatio sit odiosa. Quod facultas dispensandi tendat ad dispensationes, & ad ipsum exercitium dispensandi tanquam effectum, non facit illam odiosam, quia in ordine ad dignoscendum, an aliquid sit favorabile vel odiosum, semper principale propositum disponentis inspiciendum est. *l. rogãsti pr. l. si quis. ff. si certum pesat.* at, quando conceditur potestas dispensandi, principale &

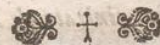
directum propositum vel intentum concedentis non est vulnerare Jus Commune, licet per actualem postea dispensationem id veniat in consequentiam; sed principale ejus intentum est favore quodam ac beneficio afficere eum, cui concedit facultatem, adeoque hæc facultas ut beneficium Principis, quod est latissimæ interpretationis, consideranda est. Causa mediata licet odiosa sit, sufficit tamen causam immediatam, quæ est liberalitas Principis, esse favorabilem; & hæc regulariter est attendenda. *l. socium, qui in eo. ff. pro socio.* uti principale & directum intentum concedentis, quod in hoc casu est favere Episcopis. Ad 3. Constitutio Pii IV. abrogata iterum fuit à S. Pio V. uti jam dictum est supra in Probatione 3. Ad 4. Omissis *Antec. Dist. Conseq.* Romæ valde attenditur gradus secundus, si concurrat cum remotiori, in casu, quo à petente dispensationem exprimitur gradus secundus, licet in nostra facti contingentia fuit expressus. *N. Conseq.* in casu, quo non exprimitur, *Subdist.* in ordine ad impediendam validam executionem sine obtentis litteris declaratoriis pro foro externo. *Translat.* in ordine ad invalidandam dispensationem. *N. Conf.* sic nos respondere docet ipsa Constitutio S. Pii V. superius recitata. Ad 5. Tridentinum loquitur de gradu secundo simplici. Dein etiam in hoc cum

cum aliis quoque personis, non Principibus, ex causa gravi, licet non publica sit, dispensare solet Pontifex. Reiffenstuel §. 3. n. 122. in cit. *Appendice lib. IV.* quia Tridentinum Pontifici nec potuit nec voluit legem ponere, & manus ligare. In secundo & tertio gradu, de quo hic sermo, passim solet dispensare Pontifex. Ad 6. Illud privatum Agentis responsum privato datum nec à longe facit auctoritatem declarationem styli Datarie vel Cancellariæ Romanæ, nec ipsæ hæ Curie potestatem habent declarandi privilegium Episcopis à Pontifice concedi solitum sine interventu & autoritate Pontificis, quitamen & ipse declarationem suam deberet debitò modo inlinuare Episcopis; quod quamdiu non fit, rectè in istis tenori facultatis concessæ, ex quo eruitur potestas dispensandi etiam in tertio gradu mixto ex secundo Episcopis concessa, ut huc usque ostensum est. Quis Curie sit stylus, satis colligere licet ex Constit. S. Pii V. sæpius allegata, qui nostræ doctrinæ conformis, non contrarius est. Ad 7. N. *Conseq.* utramque Pontifex quidem exprimit gradum secundum, quando dat facultatem dispensandi in gradu secundo, etiam simplici, uti apud hæreticos conversos post Matrimonium jam contractum in eodem §. privilegii, in quo dedit potestatem dispensandi

in tertio & quarto gradu simplici & mixto. expressit; exinde tamen non inferitur, quòd exprimere solet gradum secundum, si mixtus sit cum tertio; cum nec à petente voluerit exprimi gradum secundum cum tertio mixtum in ordine ad valorem dispensationis, sed sufficit exprimere gradum remotiorem. *Const. Piana cit.*

Dices adhuc: Barbofa in suis *Decisionibus. lib. I. voto 3.* non ausus est Matrimonium habere pro valido, quod erat initum cum dispensatione Pontificia, ubi petentes expresserunt solummodo gradum tertium omisso secundo, cum quo fuit ille mixtus; eò quòd Urbanus VIII. à quo postmodum nova dispensatio petita, Matrimonium illud prius contractum vocaverit *incestum, nulliter, & de facto contractum.* Urbanus VIII. non ita vocavit *affirmativè*, sed solum *relativè*, seu *narrativè*, quia Officialis Toletanus, qui novam petiit dispensationem, recensuit prius Matrimonium nulliter esse contractum, quam narrationem, uti fieri consuevit, Pontifex præmisit. Gobat *Exper. Theol. tr. 9. casu 22. n. 620. 622.* Dein ex ista relatione Gobatiana non liquet, an non in illo casu aliæ adfuerint circumstantiæ, propter quas nova fuit petita dispensatio, vel an non ex erronea persuasione vel scrupulo ille Officialis petierit novam dispensationem.

TITULUS XV.

De Frigidis & Maleficiatis.

DECISIO CXXXVIII.

De Spadone seu Evnucho, qui duxit
Uxorem, & diu in Matrimonio
perstitit.

SPECIES FACTI.

L Eodegarius, cui in pueritia
uterque testiculûs, forui-
to casu contusus, & à Chi-
rurgo fuit exsectus, in vi-
rili ætate Matrimonium contraxit
cum Dorothea, vitiò corporis sui
altùm dissimulatò. Cohabitârunt
pluribus annis usi constanter Ma-

trimoniò, sed absque prole, cum
in ejusmodi eviratis & spadonibus
non generetur semen verum &
prolificum juxta communem Me-
dicorum sententiam, licet emitte-
re in congressu possint materiam
semini haud multùm dissimilem.
Accidit tamen, ut post plurimum an-
norum

norum lapsum audiret, Matrimonia ab iis, qui utroque carent testiculo, valide non contrahi. Quapropter in magnas conscientiae angustias coniectus, ut eam tranquilaret, virum, quem credebatur harum rerum peritum probum & prudentem esse, consuluit. 1. An suum Matrimonium revera sit invalidum? & si hoc, 2. An non

per dispensationem juvari, vel alio modo sibi consuli possit, cum sine scandalo & maxima sua & comparitis difficultate illud dissolvi nequeat?

QUÆSTIO I.

An Matrimonium Leodegarii Spadonis invalidum sit?

Pro valido habent Glossa in c. bi, qui, 1. auf. 32. q. 7. Anchor. Alci. Barthol. Socinus, Angel. Tabiena, Gutierrez &c. apud Sanch. l. 6. de Matrim. d. 92. n. 15. Nituntur hinc rationibus. 1. Auctoritate Scripturae Sacrae; nam Gen. 37. Putiphar vocatur eunuchus Pharaonis, & tamen genuit filiam, quam duxit Joseph: ergo eunuchi non sunt incapaces generandi, consequenter nec Matrimonii contrahendi. 2. Si non essent capaces generandi, tunc ideo, quia carent testiculis ad generandum necessariis: sed isti non sunt necessarii ad generandum, ut patet in animalibus, v. g. piscibus, serpentibus &c. & Aristoteles l. 1. de generat. animal. c. 4. idem testatur: ergo. 3. Et si essent incapaces generandi, tamen, modo sint capaces coeundi cum foemina, uti noster Leodegarius, sunt apti ad contrahendum Matrimonium; quia sic obtinetur finis saltem secundarius Matrimonii, scilicet remedium concupiscentiae; nam & viri & mulieris concupiscentiae satisfit per congressum: nec requiritur, ut obtineatur finis primarius Matrimonii, nempe generatio prolis ad valorem Matrimonii. Si quidem 4. communis est doctrina, quod impotentia generandi non sit im-

pe-

pedimentum dirimens Matrimonii, ut patet in senibus, & sterilibus, quorum Matrimonia, licet generare nequeant, ab Ecclesia ipsa habentur pro validis, sed solum impotentia coeundi, seu copulam carnalem exercendi, est impedimentum: atqui Leodegarius potentiam coeundi non caret: ergo. §. Saltem eatenus validè contrahunt Spadones Matrimonium, quatenus eligunt Matrimonium ad castè vivendum, ut docet Basil. Pontius, cujus sententiam Diana p. 4. tr. 4. resol. 75. defendit, & probabilem vocat: sed Leodegarius Matrimonium elegisse censendus est, & adhuc eligere potest ad castè vivendum, scilicet ad castitatem conjugalem servandam, & ad vitanda alia carnis vitia; nam castitas dividitur in conjugalem & virginalem.

Sed cum communi S. Thomæ & aliorum tum Theologorum tum Jurisperitorum, antiquorum & recentiorum, & forsan hodie certa sententia omnino sentiendum, quòd Matrimonia Eunuchorum, utroque testiculo carentium, consequenter & nostri Leodegarii, invalida sint. Fundamentum hujus resolutionis primum sumitur ex Jure Naturali, quod ad Matrimonii valorem, utpote à Natura & Deo ordinati ad propagandum genus humanum per generationem, quæ juxta omnes Medicos, & alios D. D. plerosque non fit sine vero se-

mine, de se prolifico, requirit copulam carnalem talem, quæ ex se & per se apta est ad generandum; sed Spadones utroque testiculo carentes nequeunt exercere talem copulam, quia non habent verum semen & de se prolificum, ut non solum docent, & ex doctrina Galeni & Hippocratis optime probant Medici cum Nicolao Florentino de Membr. Naturalib. serm. 6. tr. 1. c. 3. ad fin. sed etiam ipse Aristoteles in Problematis sect. 11. probl. 6. ubi Spadones vocat Seminis expertes. Fundamentum secundum petitur ex Motu Proprio Sixti V. edito anno 1587. & ad Nuntium Apostolicum directo, ubi sic decidit: *Commissarius fraternitati tuæ, & mandamus, ut conjugia per dictos, & alios quoscunque eunuchos & spadones, utroque teste carentes, cum quibuslibet mulieribus, desectum prædictum sive ignorantibus sive scientibus, contrahi prohibeas: eosque ad Matrimonia contrahenda NB. inhabiles auctoritate nostra declares: & tam locorum Ordinariis, ne hujusmodi conjunctiones de cætero fieri quoquo modo permittant, interdicas: quàm eos etiam, qui sic desectum contraxerint, separari cures, & Matrimonia ipsa, sic desectum contracta, NB. nulla, irrita, & invalida esse decernas.* Sed objicies, hoc Breve Sixtini, vel Motu Proprio Sixti V. in Germania non esse promulgatum, & usu receptum: ergo inde nihil probatur contra Leodegarium. §. 1. Usu receptum esse, vix am.

ambigi posse, cum Germani Scriptores, qui post dictum Breve scripserunt in Germania, uti Tannerus *no. 4. disp. 8. q. 4. dub. 8. n. 133.* Laym. *l. 5. Theol. Moral. tr. 10. p. 4. c. 11.* Dicaltillo, Conink, Busenbaum &c. ex hoc Breve probant nullitatem hujusmodi Matrimoniorum, quorum Auctorum doctrinam passim sequuntur in Scholis Theologi, item Confessarii & Parochi Germaniz. & hæc observantia supplet, vel æquivaleret promulgationi, si in Germania non sit facta debito modo. *§. 2.* Sixtus V. non tulit novam legem quæ requirat promulgationem, sed Jus antiquum & Naturale declaravit, ut constat tum ex illis verbis, *authoritate nostra declares*, tum ex eo, quod irritaverit, seu pro nullis declaraverit Matrimonia, ab hujusmodi hominibus jam contracta; quod in nullius potestate Pontificis est, quia Matrimonia semel valide contracta & consummata dissolvi nequeunt ulla authoritate humana, uti docetur *ad Titulum de Divor. iij.*

Opposita parùm vel nihil faciunt. *Primum* quidem, quia in SS. Litteris per illum Evnuchum intelligitur Minister Regis, non verè dictus spado, sicut *Gen. 40.* pincerna & pisttor Regis appellantur evnuchi. *Pereira in Genes. c. 17. d. 19.* cum Cajetano, Abulensi, & aliis. *secundum*, quia negatur *Min.* vel distinguitur: testiculi non sunt neces-

sarii ad generandum in animalibus imperfectis, quæ illis carent, quibus à multis DD. accensentur pisces. *C. Min.* in perfectis, quæ inter maximè est homo. *N. Min.* Aristoteles intelligendus ibi est de animalibus imperfectis. *Tertium*, quia negatur *Ma.* nam nec finis secundarius obtinetur per copulam quamcunque, sed per copulam suapte natura & de se aptam ad generationem, qualis non est, ubi deficit verum semen; quamvis enim contingere possit, ut spadones apti sint ad coeundum, tamen verum semen non habent: cujusmodi coitus non est finis secundarius Matrimonij, vel, si diceretur esse talis, non sufficeret ad valorem Matrimonij. Senes & steriles, quamvis destituti sint semine fecundo, sufficiente ad generationem, quod per accidens est, tamen ex communi sensu habent verum semen, quod est ejusdem rationis cum semine fecundo, etsi per accidens non sit fecundum, & ipsi non generent. *Quartum* ruit ex primùm dictis, quia non qualiscunque potentia coeundi facit habiles ad Matrimonium, sed potentia coeundi tali modo, ut verum semen emitatur, & immittatur in vas scemineum. *Quintum*, quia rursus negatur *Ma.* Basil. Pontius loquitur de volente castè vivere, & contrahente cum intentione copulam non exercendi; quam tamen exercuit, & exercere porro vult Leodegarius

noffer : ergo Pontius ipsi non patrocinaur, consequenter nec Diana, ipsum allegans, cum sit censendus loqui juxta mentem Pontij, cujus sententiam judicat probabilem, quamvis ea à plerisque aliis habeatur pro improbabili. Castitas conjugalis est improprie talis, quæ ordinariè non venit sub voce *Castitatis*. Si Leodegarius cum sua Dorothea post Matrimonium jam contractum, sine scandalo non dissolvendum, velit

castè, h. e. sine copula, in qua non verum semen, sed humorem duntaxat aqueum, aliquo modo similem semini, emittere potest, vivere instar fratris & sororis, secundum SS. Canones ipsi permitti potest. *4. c. 5. h. t.* Ex quibus etiam resolvitur

QUÆSTIO II.

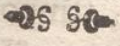
An Dispensatione, vel alio modo juri vari possit Leodegarius?

R. Reviter 1. non dispensatione; vel enim, uti satis jam probatum est, Leodegarius est inhabilis ad Matrimonium? & tunc nec Papa dispensare cum ipso potest, cum sit inhabilitas & impedimentum Juris Naturalis: vel non est inhabilis? & rursus dispensatio locum non habet. **R.** 2. nec juri vari potest titulo & jure possessionis, quod obtinuisse sibi forte videtur per plurium annorum curriculum, quibus constanter suo mo-

dò usus est Matrimonio per tactus & copulam carnalem. Quamvis enim usus rei bona fide acquisita ac possessa permitti generaliter soleat tum à Jure tum à DD. si ille usus fundetur in sententia non improbabili; cum in dubio melior sit conditio possidentis; in hoc tamen casu non fundatur usus & possessio in sententia probabili, eò quòd post Sixti V. declarationem meò judicio certum jam sit, Matrimonia Spadonum utroque testiculo carentium esse in-

valida. **R. 3.** nec patrocinator
 Leodegario sententia Pontii & Dianæ,
 partim quia planè est impro-
 babilis,urpote Matrimonium habens
 pro valido, quod ad fervendam ca-
 ritatem conjugalem contrahitur
 non solum à spadone, sed etiam à
 quolibet impotente ad copulam de-
 se aptam ad generandum; nunquid
 enim ex hoc sequeretur, cum dicta
 intentione validum contrahi Matrimo-
 nium à laborantibus alio im-
 pedimento Matrimonii dirimente,
 v. g. cognationis, affinitatis, publi-
 ce honestatis &c. quis autem hoc
 dicere auserit, quis ferat? partim quia
 ipsi Pontius & Diana aperte negant,
 talibus conjugibus, juxta suam opi-
 nionem valide conjunctis, concessos
 esse actus Matrimoniales, ac im-
 pudicos: quid igitur ab his auctori-
 bus pro se auxiliij obtinet Leodega-
 rius, qui vult pergere in actibus Ma-
 trimonialibus? **R. 4.** Si tamen
 Leodegarius cum sua Dorothea, in

id consentiente, velit commorari &
 cohabitare instar fratris & sororis
 ad vitandum scandalum, quod ex
 separatione sequeretur, cum eorum
 Matrimonium publicè habeatur pro
 valido, id ipsi permillum est. **4.**
& 5. ult. modò absit periculum in-
 continentis, tactuum, & delecta-
 tionum venerarum. Sed hoc non
 esset permittendum, si nullitas Ma-
 trimonii publicè constaret; nec à
 Judice, qui tale Matrimonium de-
 claravit esse nullum, talem cohabi-
 tationem censeo indulgendam, quia
 moraliter vix aberit periculum in-
 continentis &c. in his personis, in-
 ter quas tam arcta & diuturna
 jam fuit consuetu-
 do.

lii 3

TL

TITULUS XVI.

De Matrimonio contracto contra In-
terdictum Ecclesiæ.

DECISIO CXXXIX.

De Parocho, qui adstipit Matrimonio
tempore Quadragesimæ contra
expressam prohibitionem
Episcopi.

SPECIES FACTI.

IN Bavaria, ubi teste Layman
consuetudo habet, ne parochus
sine licentia Episcopi, si spatium
petendi habeat, assistat Matrimo-
nio tempore feriato, nempe in
Adventu & Quadragesima, etiam
in casu necessitatis, quidam Officia-

lis militaris, quem voco Martialem,
accessit parochum rogans, ut se cum
Ludovica copulet Matrimonio ad-
huc in Quadragesima, eò quòd an-
te tempus Paschale satis certo credat
se avocandum & ablegandum ad
suam cohortem alibi existentem, &
ja

inde ad castra, Parochus id sibi hoc tempore non licere causatus sine Ordinarii licentia promissit, se eam petiturum. Petijt, & repulsam tulit cum diserta prohibitione, ne assistat huic Matrimonio. Efferatus Martialis Parochum quã minis quã promissis eò adegit, ut Matrimonio assisteret quidem, sed sine benedictione nuptiali, & sponsæ solenni deductione, publicaque pompa, & vanæ latitiæ signis, quæ sola hoc tempore ab Ecclesia prohiberi, non verò ipsam assistentiam Matrimo-

nialem, didicerat ex Jure Canonico, nempe *can. 8. & 10. caus. 33. q. 4. & c. 4. de serijs.* atque ex Auctoribus, Quin Parochus & Contraheutes illicitè egerint, poenamque promeriti sint, vix dubitari potest, cum violaverint legitimi Superioris interdictum. Nota tamen est

QUÆSTIO.

An iste Parochus validè adstiterit Matrimonio Martialis & Ludovicæ ?

Videbatur quibusdam hoc Matrimonium esse invalidum 1. quia contractum sine benedictione nuptiali non censetur esse contractum in facie Ecclesiæ, quod hodie post Trid. s. 24. c. 1. de ref. Matrim. omnino necessarium est ad valorem Matrimonij. 2. quia jura non patiuntur, ut quis ex delicto suo ferat commodum: sed contrahentes contra interdictum

Episcopi ferrent commodum, quod quærebant, si Matrimonium valeret, ex suo delicto. Sed leviora hæc sunt: fortius impugnatur valor 3. Ex *can. 1. caus. 35. q. 6.* ubi Papa Cælestinus sic ait: *quod contra interdictum & ordinem Ecclesiæ factum est, ratum non haberi, tam Divinæ quàm Humanæ legis proclamat autoritas.* 4. Ex *c. 4. de sponsa duor.* ubi Alexander III. reitriptit Archiepiscopo Genuensi:

si contra interdictum Ecclesie publicè factum venire præsumpserint, Matrimonium tam præsumptuosè contractū poteris irritare, h. e. irritum declarare; nam semel validum dissolvere excedit potestatem Archi- & Episcopalem. §. Ex c. 13. de Despons. Impub. Ubi Innocentius III. sic disponit; quod contra interdictum nostrum in præjudicium ipsius aliquid fuerit attentatum, id irritum esse decernimus, & viribus omnino carere. Quin imò 6. Ex generali regula, quæ traditur in l. non dubium §. C. de Legib. ubi nullum esse pactum, conventionem, contractum, inter eos subsecutum, qui contrahunt lege (legitimo Superiore) contrahere prohibente. Denique ac fortissimè 7. Ex defectu potestatis ad assistendum, quæ in hoc casu diferte adempta est parochi ab Episcopo assistentiam prohibente; qui enim potestate agendi destitutus agit, nulliter agit, ut patet in casu, quo non parochus sine licentia proprii parochi assisteret, Trid. lo. cit.

Sed quidquid sit de his, ego in oppositam eo sententiam manibus pedibusque, ut aiunt, & sto pro valore Matrimonij cum Sanch. l. 7. de Matrim. d. 2. n. 2. qui testatur, sic omnes sentire. Satis apertè id innuitur c. 1. & c. 2. h. t. ubi sustinetur Matrimonium contra prohibitionem Episcopi contractum, pœna tamen contra prohibitionem Ecclesie talia audentibus imponenda decernitur, respectu parochi ea erit arbitraria, respectu contrahentium

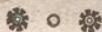
inhibitio usus Matrimonij ad tempus, nisi ob periculum incontinentiæ alia pœnitentia salubrior esse censeatur, & facilius executionis, Ratio est, quia in potestate nullius Episcopi (excepto Romani) est impedimentum Matrimonij dirimens inducere, & sic Matrimonium à Jure non irritatum irritare, aut parochi, cui ipsum Jus Commune potestatem assistendi Matrimonij dedit, eam adimere contra legem Superioris. c. 16. de Majorit. licet usum hujus potestatis per prohibitionem reddere possit illicitum.

Contraria nihil negotij faciunt. Ad 1. 8. Matrimonium in facie Ecclesie contrahi nihil esse aliud substantialiter, quam coram parochi & testibus contrahi, per Trid. lo. cit. & communem interpretum sensum. Benedictio nuptialis etiam aliàs sæpius omittitur, ut in secundis nuptijs, & est ceremonia solum accidentalis. Ad 2. Quando Jura non irritant actum, tacite permittunt commodum ex delicto suo ferre agentibus contra prohibitionem, quod nimirum illis obvenit ex valore actus, quod proinde per accidens fit, & ex mera permissione Juris, licet illud commodum vindicet, & vindicari velit per pœnam contra præceptum venientibus imponendam. Ad 3. 4. 5. 6. dico, ea procedere, si non Episcopus, vel Papâ inferior, cuius non est irritare

Ma.

Matrimonia, sed ipse Pontifex interdicit ea contrahi, non quomodo-
 docunque, sed cum clausula irritante, vel nullitatem a&us, aut inhabilitatem agentis declarante. Pontius
 l. 6. de Matrim. c. 7. n. 5. Palao 17.
 28. d. 4. pu. 2. §. 1. n. 2. Gonzal.
 ad. b. l. c. fin. n. 2. Zæf. h. n. 1. &
 2. & melioris notæ DD. nam multa,
 etiam à Pontifice, & Jure, saltem
 Canonico, prohibentur, quæ tamen,
 si facta sint, roboris obtinent firmitatem.
 1. ad apostolicam 16. de Regularibus. Ad
 7. patet ex dictis, quia parochus à
 Tridentino accepit potestatem assi-

stendi quâ parochus, & jure proprio
 ac parochiali, non ab Episcopo :
 ergo nec ab isto adimi ipsi potest, sed
 ipsi competit jus ac potestas validè
 assistendi, quamdiu manet paro-
 chus ; quamvis licitè non assistat,
 ubi Episcopus justè prohibet : quòd
 autem justè prohibeat, præsu-
 mendum est, donec constet
 de opposito.

TITULUS XVII.

Qui Filii sint Legitimi.

DECISIO CXL.

De prole ex Matrimonio, cujus va-
 lor reddebatur dubius,
 nata.

(R. P. Pichler Decis. T. 2.)

Kkk

i

SPR.

SPECIES FACTI.

ANte sat multos jam annos quædam mulier, postquam triennio perstitit in conjugio, virum tanquam frigidum seu impotentem ad usum Matrimonij ad Curiam Ecclesiasticam detulit, atque declarata Matrimonij nullitate separationem petijt, eamque causâ diligenter discussâ per sententiam obtinuit factâ sibi licentiâ alteri viro nubendi. Vir appellavit quidem ab hac sententia, negans, se esse frigidum, & in mulierem conjecit omnem culpam dicens, eam nunquam sibi paruisse, & cognosci permisisse. Dum pendebat appellatio, mulier aliud contraxit Matrimonium, & ex novo viro concepit peperitque prolem masculam, Eugenium dictam. Post

10. annos vir primus repudiatu-
fatis concessit, intra quod totum
tempus appllationem prosequi ne-
glexit, ac demum & vir secundus
instituto hærede Eugenio mortuus
est. Paulò post à consanguineis
secundi viri lis mota est, qui institu-
tionem hæredis Eugenio impugnare
cœperunt, eò quòd per errorem, quo
suus consanguineus eum credebatur
esse legitimum filiû, ac totius hære-
ditatis paternæ capacem, invalide
institutus esset. Ventilata igitur
fuit, ac Judicialiter
decisa

QUÆSTIO.

*An Eugenius iste fuerit filius legi-
timus?*

ACriter contendebant consanguinei actores, eum esse illegitimum, & hæc argumenta pro-

ferebant. 1. Matrimonium secundum fuit nullum, eò quòd non-
dum constiterit moraliter certo, pri-

primum non tenuisse. *c. 1. & 3. de Sponsal.* quia interposita est appellatio à sententia, cujus proin vis fuit suspensa vel extincta. *l. 1. §. 14. ad s. C. Turpill.* nullumque interim produxit effectum, 2. Hæc mulier contrahendo cum secundo, & consummando hoc Matrimonium commisit adulterium: ergo etiam mortuò primò virò non potuit remanere cum secundo, cum quo adulterium commisit. *c. 5. de eo, qui duxit.* Efficacius 3. Lite pendente nihil est innovandum, & quidquid attentatur circa rem litigiosam, si alienetur &c. id irritum est, & retractandum. *vabr. & t. 1. Ut lite pendente.* sed interposita post sententiam appellatione lis pendere perrexit, & mulier facta est & mansit quasi litigiosa, & hinc alienare in alium virum se non potuit. *Auth. nunc si litteris. C. de litigios. c. ex litteris de Jure patron. c. cum M. Ferrariensis & ibi Innoc. de Constit.* Accedit 4. quòd à sententia meritò, & non temere fuerit appellatum; cum enim mulier toto triennio, quo stetit in Matrimonio cum primo viro, non reclamaverit, ad reclamandum & ad agendum, ut Matrimonium dissolvatut ob frigiditatem viri, non amplius audiri debuerat. *c. 1. de frigid. & males. præsertim cum vir contrarium asseveraverit, cui potiùs tanquam capiti, quam mulieri, credendum fuisset. & quia is stetit pro Matrimonio, pro quo Jura stari potiùs volunt quam*

contra. c. continebatur. de Sponsal. Denique 5. Sententia in Matrimonijs nunquam transit in rem judicatam, sed semper retractari potest. per c. tenor. c. consanguinei. de sent. & re jud. cum sententiæ, forsan erroneæ, observatio nutriat peccatum. arg. e. fin. de consuet. & c. fin. de Præscript. ergo nunquam obtinuit completas vires.

Sed contrarium non immeritò fuit consultum & decisum, nempe Eugenium fuisse, & haberi debuisse pro filio legitime nato viri secundi, adeoque hæreditatis capacem fuisse. Fundamentum fuit præcipue duplex. 1. quia Matrimonium secundum fuit validum, saltem ex præsumptione Juris, quæ stat pro sententia Judicis. *l. Herennius §. Caia. ff. de Evict.* etiamsi per appellationem fuerit suspensa, quousque nimirum fuerit per aliam sententiam prævijs legitimis probationibus rescissa & reformata. *l. suspensa. §. 1. ff. de inoffic. testam. Clem. un. de sequestrat. c. in præsentia. de Renunt. Innoc. in. c. tenor. cit.* sed proles ex valido Matrimonio nata juxta omnes, & ipsa Jura notoria, est legitima: ergo. Dein, etsi initio (quod tamen negatur) non fuisset validum Matrimonium, valere tamen cœpisset mortuò primò virò, quia tunc cessavit impedimentum. *c. 2. de conjug. servor.* ambo enim censentur continuasse & saltem Matrimoniali usu satis manifestasse suum consensum;

nec opus fuit denuo coram Parocho & testibus illum instaurare, uti docet verior & communior, postquam semel fuit coram parocho & testibus contractum Matrimonium: qua stante doctrina nec admittenda videtur probatio in contrarium, per *c. is, qui, de Sponsal.* ergo nec contra legitimitatem Eugenij locum invenit probatio in contrarium. 2. Posito etiam, quod nec initio, nec ex postfacto secundum Matrimonium fuisset verè validum, tamen innegabile est, saltem fuisse apparenter validum, tum propter præsumptionem Juris pro sententia stantem, tum propter ignorantiam & bonam fidem saltem præsumptam (donec contrarium, quod fieri nequit, probetur) viri secundi, ut ut forsan mulier viri potentia non ignara malitiose reclamasset, & sententiam per dolum obtinuisset: sed proles ex Matrimonio apparenter saltem & puritatè valido prognata, item ubi in una saltem parte & conjuge fuit bona fides ob ignorantiam impedimenti, certò est legitima. Textus & DD. in *c. 2. & c. 14. b. t. gl. in c. 1. de eo, qui duxit. l. 11. Cod. de Naturali, lib. 1. qui contra. C. de incest. nupt. ergo.*

Machinationes Consanguineorum legitimitatem impugnantium haud difficulter fuerunt declinatae. Ad 1. negando assertum, quia Matrimonium præsumptivè fuit validum, & sententia produxit effe-

ctum præsumptionis Juris, qua standum est, etiam in casu appellationis, præsertim non introductæ, donec evidenter vel concludenter probetur contrarium, ac tamdiu pro veritate habetur. *c. fin. de restit. spoliat. in. 6. l. 25. ff. de Probat. Ad 2. N. Antes,* quia Matrimonium cum secundo contraxit cum autoritate Ecclesie prius Matrimonium declarantis irritum: ergo contrahentes præsumuntur bona fide contraxisse & consummâsse, *l. generaliter. ff. 1. justè possidet. 11. ff. de acquir. possess. sed habentes bonam fidem, vel ignorantes, non committunt adulterium, quod ipsis imputetur ad poenam. can. in lectum. caus. 34. q. 2. minus proli innocenti, cui specialiter favent & cautum volunt Jura. c. 2. 14. & l. 11. cit. & l. 7. ff. de statu ham. Ad 3. litis, vel appellationis pendentia non impedit novum contrahi Matrimonium, si prius fuit nullum, uti hîc fuit nullum auctoritate Judicis declaratum. textus apert. in *c. cum in Apostolica 18. de Sponsal. & c. 2. de Matrim. contractis contra interd. Eccl.* Jura in contrarium allegata procedunt de lite pendente, ac in prima instantia, ubi contrahens nullam adhuc habet sententiam pro se, & sic nullum colorem contrahendi, non autem, saltem in causa Matrimoniali propter dictos textus, quando contrahens jam habet sententiam pro se, ut in nostro casu. Ad 4. postquam cau-*

sa primi Matrimonij fuit deducta ad
Judicem, ab eodem acceptata, dis-
cussa, & per sententiam decisa, præ-
sumendum est à Judice omnia esse
facta, quæ de Jure sunt faciendæ,
consequenter etiam discussum esse,
an mulier adhuc fuerit audienda
reclamante etiam viro, & an attule-
rit sufficientes probationes impo-
tentia viri: siue igitur merito & ju-
ste appellaverit, siue non, rectè
habatur sententia pronuntiatæ ob
presumptionem Juris, quamdiu vir
appellans non probasset, malè pro-
nuntiatum esse, quod nunquam fe-
cit, imò appellationem deseruit, uti-
que desperans de probatione liqui-
da, qualis esse debet contra senten-
tiam prolatam. Allegatum *c. 1. de
frigid.* ritè debet intelligi, quia extant
textus apparenter contrarii, uti *c. 6.
eod.* ubi conceditur audientia etiam
post annos multos. & *c. fin. eod.* ubi
post 8. annos. Sensus *c. 1. cit.* juxta
melioris notæ DD. Sanch. *l. 7. de Matr.
d. 109. n. 14.* Gutierrez, Palao,
Barb. *in c. 1. cit. n. 1.* est, quòd mu-
lieri reclamanti propter signa impo-
tentia dubia deferendum sit, si sta-
tim, nempe post unum vel alterum
mensem ab attentata copula recla-
met, uti &, si reclamet propter signa
certa: si verò sint signa dubia, non

audienda sit ante triennium, quod à
Jure conceditur ad probandum, an
detur impotentia vel noa: post
triennium verò statim & semper
audienda est, etiam contradicente
viro. *c. 6. & c. fin. cit.* Et hoc mo-
do conciliantur Jura. Ad 5. *dist.*
Antec. nunquam transit in rem ju-
dicatam, h. e. semper & quocunque
tempore admittenda est probatio in
contrarium, & allata probatione
concludenti sententia reformanda
vel pro vel contra Matrimonium.
C. Antec. non transit in rem judica-
tam, vel non fingitur transisse, ita ut
secundum sententiam Matrimo-
nium non debeat haberi pro valido
aut invalido, & interim, donec im-
pugnata fuerit, & malè pronuntia-
tum esse per legitimas probationes
constiterit, sententia non sit obser-
vanda. *N. Ant.* propter textum in
c. fraternitatis 6. de frigidis, & concor-
dantes; si enim non liceret senten-
tiam interea observare, ea in causa
Matrimoniali nunquam habere pos-
set executionem, & sic Judicium
foret in ludibrio & sine effectu, quod
utique dicendum & admitteren-
dum non est.

TITULUS XVI.

Qui Matrimonium accusare possunt,
vel contra illud testificari ?

DECISIO CXLI.

De Judice Laico super causa adulterij
& sævitiei Mariti Judicialiter cognoscente,
& divortium permit-
tente.

SPECIES FACTI.

Agnes honestorum parentum filia nupserat Hartmanno opifici, artis quidem suæ admodum perito magnūque lucrum facienti, sed

homini crudo & aspero, quod vitium, uti & propensionem nimiam in carnis vitium, Agnes ignoraverat. Primò statim post nuptias añò gravibus non solùm convitijs & im-

imprecationibus Agnetem impetijt Hartmannus, sed etiam ad peiora progressus non semel verberibus atrociter excepit cruentavitque: bis ei tegmen capitis diripuit, laceravit, & in ignem coniecit; ter cerevisiam effudit in ejusdem vultum, & ipsam hydriam, sed fallente jactu, in caput impingere, & candelabro, nisi interveniens ancilla impedivisset, percutere molitus est, eiecitque cubiculo male pugnis multatam. Notatus quoque est Hartmannus à tota vicinia suspectam habere familiaritatem, etiam de nocte, cum prostituti pudoris scemina. Quapropter afflicta & tot injurijs affecta Agnes ad Judicem loci sæcularem pro-

fugit, atque maritum de sævitie & adulterio accusavit, petens separationem à cohabitatione & thoro. Judex multæ inhians ob huiusmodi excessus & delicta meritò infligendæ reo suscepit causam, Judicialiter examinavit, auditisque testibus non solùm punivit Hartmannum multà pecuniariâ notabili, sed etiam separationem à thoro Agneti per sententiam concessit.

¶ § ¶

QUÆSTIO.

An non hic Judex excesserit limites potestatis suæ, & non involaverit in Jurisdictionem Ecclesiasticam?

Sunt fortè quidam sæculares, parùm tincti in Jure Canonico, vel Ecclesiasticæ potestatis perversi contemptores qui hunc Judicem excusent ex his causis. 1. quia nec

sævities nec adulterium sunt causæ spirituales, vel delicta Ecclesiastica, imò adulterium est mixti fori. l. 30. c. ad L. Juliam de adult. c. 8. de for. comp. ergo Judex Judicialiter has causas

fas tractando non violavit jurisdictionem Ecclesiasticam. 2. Judex Laicus rectè Judicialiter cognoscit & dirimit causas dotis, alimentorum prolium, hæreditariæ successione, quia sunt causæ merè sæculares, non obstante, quòd connectantur cum Matrimonio: ergo etiam de lævitie, & adulterio, quia non sunt causæ spirituales, sed sæculares, rectè cognoscit & pronuntiat Judicialiter, licet connectantur cum Matrimonio. 3. Judex Ecclesiasticus, si causa divortij ad ipsum deferatur, potest cognoscere atque etiam decidere causam dotis, alimentorum &c. tanquam connexam, & incidenter in suum Judicium deductam. *c. 1. qui filii. c. 3. 6. 7. de donat. int. vir. & ux.* ergo etiam vice versa Judex sæcularis, ad quem delata est causa sævitie & adulterij, potuit cognoscere & pronuntiare de instituendo divortio, utpote cum illa connexo, & quasi incidenter ad suum Judicium deducto. 4. complanata & decisã causã sævitie & adulterij sufficienter probati per se, & ex sententia Juris, fuit separatio quoad cohabitationem & thorum, si velit innocens separari: ergo talis Judex permittendo divortium propter dictas causas non tam ipse inducit divortium vel statuit, quàm exequitur inductum & statutum ab ipso Jure. 5. si non posset Judex Laicus Judicialiter tractare causam divortij, tunc propter *c. iur. de Procurat. & c. 1.*

ut lite non contest. ex his enim probat Sanch. *l. 10. de Matrim. d. 8. n. 15.* sed ex illis plus non probatur efficaciter, quàm quòd talis lis à Juce Ecclesiastico possit quidem, non quòd debeat tractari.

Sed omnino tenendum cum communissima omniù Jurisperitorum Catholicorum, rectèque sententium, hunc Judicem perperam involasse & usurpasse jurisdictionem Ecclesiasticam, nulliter pronuntiãsse sententiam, qua Agnoscere permittit instituere divortium, imò, nisi ignorantia (modò non fuerit crassa & supina) ipsum excusaverit, incurrisse pœnam excommunicationis latæ sententiæ, Summo Pontifici reservatam in Bulla Cœnz, & latam contra eos, qui usurpant jurisdictionem personis Ecclesiasticis ratione officij vel beneficii competentem. Abstrahendo ab aliis utor hoc unico argumento, at convincenti omnem Catholicum. Cognitio & decisio Judicialis causarum Matrimonialium, sub quibus venit non solum Matrimonium, sed etiam eidem connexa juxta *Clem. 2. de Jud.* & communem Interpretum, uti Sponsalia, Matrimonij impedimenta, sponzorum & conjugum jura & obligationes, legitimitates prolium &c. ita ut, quando de his, vel de natura, qualitatibus, valore, licetate, dissolutione vel quoad vinculum vel quoad thorum, restauratione &c. Sponsalium vel Matrimo-

monij agitur, seu movetur quæstio
pari, ad solum Judicem Ecclesia-
sticum pertinet, exclusò Laicò.
c. 3. de ord. cognit. c. 5. & 7. qui filij sunt
legit. c. 12. de Excess. Prælat. Trid. sess.
24. c. 20. de res. & can. 12. de Matrim.
caus. sess. ubi sic definitur; si quis dixe-
rit, causas Matrimoniales non spectare ad
Judices Ecclesiasticos, anathema sit. Ra-
tio est clara, quia Matrimonium in
Nova Lege est unum ex 7. Sacra-
mentis, adeoque res spiritualis;
de rebus autem spiritualibus nemo
cognoscere, easque decidere po-
test, nisi spirituali jurisdictione,
quæ non habent sæculares, præditus
lit. c. 2. & 3. de Judic. c. 12. de sent.
Excom. in 6. ergo. Cùm igitur ob-
ligatio cohabitandi sit Matrimonio
connexa, & jus divertendi à com-
parte sit jus resultans ex dicta obli-
gatione per partem violata, Ju-
dicialiter de hoc jure & obligatione
nemo nisi Judex Ecclesiasticus, ni-
mirum per se Episcopus, cognosce-
re, & per sententiam pronuntiare
potest, non verò Judex Laicus
propter defectum jurisdictionis.

Obstacula levi removentur bra-
chio. Ad 1. dist. Antec. sunt causæ
non spirituales in se & per se. c.
Antec. Non sunt spirituali annexæ,
si deducantur in Judicium in ordine
ad divortium, vel separationem à
thoro & cohabitatione. N. Antec. &
Conf. Adulterium, si super eo aga-
tur criminaliter, non tamen ad
mortem vel mutilationem, per se
(R. P. Pichler Decis. T. 2.)

quidem est mixti fori, non ta-
men, si super eo agitur civiliter
ad divortium instituendum, quæ
actio in c. 5. de procurat. in fin. voca-
tur mixta inter civilem & criminalem,
quæ nempe innocentis spectat utili-
tatem, & nocentis poenam seu pri-
vationem juris petendi debitum
conjugale. Ad 2. C. Ant. N. Conf.
quia causæ dotis, donationis pro-
pter nuptias, alimentorum, & hæ-
reditariæ successiois connectuntur
(vel potius aliquo modo solum respiciunt vel supponunt) cum Ma-
trimonio solum ex dispositione
Juris Civilis, remotè, extrinsecè,
& quasi per accidens, & ideo pro-
priè Matrimoniales non sunt, ma-
nentque ex communi DD. sensu
merè temporales; contra causa
divortij connectitur cum Matrimo-
nio etiam ex dispositione Juris Ca-
nonici, cujus est temporalem
spirituali annexam facere causam,
& quasi ex natura rei, per se,
& propinque, nimirum quia agi-
tur de fœdere Matrimonij, ut loqui-
tur c. 1. ut lite non contest. seu de jure
& obligatione personali conjugum
quæ talium, atque ideo ex commu-
ni Interpretum sententia est causa
verè Matrimonialis, ac spirituali
annexa, quam Judicialiter tra-
ctari ab alio quàm ab Eccle-
siastico Judice non sinunt sæ-
cra Jura in ratione decidendi pau-
lò antè allegata. Ad 3. pariter
concesso Antec. N. Conf. & parit.
L. II nam

nam Judex Ecclesiasticus in ordine ad causas temporales non est incapax jurisdictionis, & ideo, ne continentia causarum dividatur contra Leges, etiam illas, solum incidenter in suum Judicium deductas, tractare non prohibetur, imò expresse permittitur *c. 1. 3. 6. 7. tit. e. contra* Judex secularis, nisi habilitetur à Summo Pontifice, est incapax jurisdictionis spiritualis & Ecclesiasticæ, & ideo, si incidenter in ejus Judicio moveatur quæstio de valore Matrimonii, de causa instituendi divortium &c. ea ablegari debet ad Judicem Ecclesiasticum, Judex autem secularis interea suspendere debet causam principalem temporalem, donec illa à Judice Ecclesiastico fuerit terminata. *c. 3. de Ord. cognit. c. 5. 7. qui filij &c. c. 1. ut lit. non contest.* Dein Negatur suppositum consequentis; non enim incidenter solum causam divortij ad Judicem secularem detulit Agnes, sed principaliter & directè, nimirum petendo separationem cognitâ causâ: quid enim principaliter in Judicium censetur esse deductum, noscitur ex

conclusionione libelli, seu expeditione actoris vel aëtrici. Ad 4. *diff. Antec.* complanata & decisa per legitimum Judicem causâ adulterij vel sævitiæ fuit per se separatio, si eam velit facere innocens. *C. Antec.* per Judicem non legitimum, incompetentem, vel omnino jurisdictionis incapacem, qualis est Laicus in causa verè Matrimoniali. *N. Antec. & Conf.* Non abnegatur Judici Laico cognoscere de sævitiæ vel adulterio mariti in ordine ad hæc delicta puniendi secundum Leges Civiles vel Statutarias. *c. tua §. de procurat.* in ordine autem ad permittendû vel discernendum propter hæc delicta divortium omnino prohibetur & inhabilis est. Ad 5. *N. Ma.* nos enim ex alijs Juribus, ex Tridentino, & ex ratione in Jure fundata, probavimus. Dein posset etiam negari *lit.* quia *cist. c. tua §. & c. 1.* supponunt necessitatem, ut causæ Matrimoniales, speciatim divortij, tractentur non ab alio quàm Ecclesiastico Judice, tanquam rem certam.

TITULUS XIX.

De Divortijs.

DECISIO CXLII.

De viro ex hæresi Lutherana ad Catholicam Fidem reverso, & Matrimonium ob spirituale & carnale adulterium dissolvere cupiente.

SPECIES FACTI.

Vir primæ Nobilitatis, & officio militari præcipuo clarissimus, egregiusque dotibus animi & corporis præstans, illustrante & movente Divini Spiritus gratiâ, Lutheranifimum post maturam deliberationem abjuravit Catholica sacra professus, remanente interim conjuge pertinaciter in imbibita semel hæresi. Post conversionem viri, nescio qua de causa, cohabitatio mutua & conjugalis

LII 2

galis fuit diu interrupta, & vir domicilium vel quasi fixit in urbe haud multum quidem hinc distita, multorum tamen dierum itinere ac valde remotâ à loco, in quo habitabat uxor. Quare vir hujus solitudinis & vitæ quasi cælibis, cui non erat assuetus, pertæsus cogitare cepit de dissolutione sui Matrimonij, quod non negabat fuisse consummatum, quoad vinculum, aliâque thori consortem sibi jungere, uti ex hujusmodi causis apud Lutheranos facile permittitur; quia verò Catholicos hac in re sciebat difficiliore esse, sapius consultationem instituit cum quodam Religioso in illa civitate ob doctrinæ famam & genij af-

fabilitatem percelebri; quem quoque instigavit, ut occasionem sibi faceret etiam me super hoc argumento disputantem audiendi: quam quoque nactus est, illo Religioso causas, propter quas fieri & permitti possit transitus ad alia vota, diligenter & ardentem proponente, prorsum propter causam adulterij carnalis, cuius insimulabat suam conjugem, tum spiritualis, quod consistit in hæresi, in qua pertinaciter adhuc illa hæ-

rebat.

✱

QUÆSTIO.

*An huius præcellentis viri Matrimonium
dissolvi quoad vinculum
possit?*

Rationes dubitandi.

Religiosus ille sic argumentabatur, 1. Ipse Christus permittit uxorem dimittere propter ejus

fornicationem, seu adulterium, atque aliam ducere, consequenter dissolvi vere Matrimonium quoad vinculum.

lum: nam Christus *Matth. 19. v. 9.* dixit: *quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, moechatur, similia docuit Matth. 5.* ergo a contrariis, qui ob causam fornicationis vel adulterij dimittit uxorem suam, & aliam ducit, non moechatur, non adulterat. Neque verba Christi intelligi tantum possunt de dimissione quoad thorum, quia Judæi Christum interrogabant de omnimoda dissolutione, etiam quoad vinculum, Matrimonij: atque hujus viri uxor commisit adulterium, si non carnale, uti tamen creditur, saltem spirituale, cum remaneat in hæresi, quod in Jure æquiparatur adulterio carnali in ordine ad dimissionem uxoris. *c. 6. 4. 7. b. c. ergo. 2.* Plures Principes Christiani dimiserunt suas uxores propter hujusmodi causam, ut quidam Constantinus Imperator Irenem, Carolus Crassus Richildem &c. sed ista non fuissent permilla ab Ecclesia, si licite & valide fieri non potuissent. 3. Lutherani sine scrupulo permittunt marito uxorem dimittere ac aliam ducere propter adulterium, & pro casu, quo comparat amplectitur Religionem Catholicam; tunc enim permittunt alteri se separare, & aliud Matrimonium contrahere, maxime si ad Catholicos transgressus non cohabitent remanenti in Lutheranismis: ergo idem Catholicis licitum & æquum est quasi Jure Talionis. 4. Lutherani non eo modo intendunt

contrahere Matrimonium; quo Catholici, nimirum in ratione Sacramenti & indissolubiliter, sed præcisè in ratione contractus civilis, & solubiliter propter conjugis adulterium, absentiam, inobedientiam in reddendo debito conjugali, mutationem Religionis: ergo hujus viri Matrimonium patitur dissolutione quoad vinculum propter dictas causas, cum actus & contractus non operentur ultra intentionem contrahentium, & mensura obligationis in contractibus sit voluntas ac intentio se obligandi. Atque ex hac causa dicitur quidam Magnus Comes A Catholicus ante paucos annos Romæ licentiam obtinuisse relicta priore aliam ducendi conjugem. 5. Saltem Pontifex dispensare cum isto viro poterit; quia in ejus potestate est dispensare in Matrimonio Rato: ergo etiam in Consummato, cum substantialiter non differant inter se Matrimonium Ratum & Consummatum: non enim concubitus, sed consensus facit Matrimonium. *l. 30. ff. de R. J.* Denique 6. addaxit textum S. Ambrosij relatum in *can. uxor 17. caus. 32. q. 7.* ubi S. Pater explicans verba Pauli *1. Cor. 7.* ubi mulier ab Apostolo prohibetur propter fornicationem viri alium ducere, sic ait: *ideo non subdit de viro, quod de uxore præmisit, quia viro licet ducere aliam.* Similia habentur in *can. concubuit 23. d. caus. 6. q. 1.* item in *can. si qua 6. caus. 31. q. 1.*

Rationes decidendi.

Quidquid autem sit de his, quæ infra examinabimus, Veritas Catholica est, in Scripturis Sacris & à Tridentino definita, quoddam Matrimonia Christianorum semel valide contracta, & consummata, sint quoad vinculum indissolubilia auctoritate humana, etiam Pontificis, licet contingat unum ex conjugibus adulterium committere; consequenter huic viro, vivente adhuc priori conjugæ, non posse permitti transitum ad aliud Matrimonium ob impedimentum Ligaminis.

Inconcussa & irrefragabilis redditur hæc resolutio 1. ex Scriptura S. Novi Testamenti, ubi Christus *Marci 10. v. 11.* ait: *quicumque dimiserit uxorem suam, & aliam duxerit, adulterium committit super eam.* Et: *si uxor dimiserit virum suum, & alii nupserit, mœchatur.* Item *Luc. 16. v. 18.* *Omnis, qui dimittit uxorem suam, & alteram ducit, mœchatur, & qui dimissam à viro ducit, mœchatur.* Hi textus, quos Ecclesia de Matrimonio consummato intelligendo esse declarat *c. 7. de Convers. Conjug.* absolute, & præscindendo ab omni causa, etiam adulterii, nunquam dissolvi posse Matrimonium quoad vinculum clarè indicant. Id quod Apostolus *I. Cor. 7. v. 10. 11.* videtur ad-

huc magis declarare, dum ait: *is, qui Matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, uxorem à viro non discedere: quodsi discesserit (nempe ex justa causa adulterii à viro commissi; istud solum enim est justa causa divortium perpetuum quoad thorum instituendi) manere innuptam, aut viro suo reconciliari.* Si ex præcepto Domini, adeoque Jure Divino, debeat manere innupta, casu quo non reconciliatur viro, propter adulterium læso, & eam propterea dimittentem, utriusque manet vinculum Matrimoniale, & impedimentum ligaminis, dirimens Matrimonium cum alio. Confirmatur ex verbis Christi *Matth. 19. v. 6.* ubi de existentibus in Matrimonio loquens Christus diserte vetat: *Quod Deus conjunxit, homo non separet.*

2. Tridentinum Concilium, quod tanquam legitimè ac univèrsale in suis definitionibus inallabile est, *Sess. 24. can. 5.* sic definit: *Si quis dixerit, propter hæresim, aut malefæm cohabitationem, aut affectatam absentiam à conjugæ, dissolvi posse Matrimonii vinculum; anathema sit.* Item *can. 7. subseq.* *Si quis dixerit, Ecclesiam errare, eam doceri, & doceri, juxta Evangelicam & Apostolicam doctrinam, propter adulterium alterius Conjugum Matrimonii vinculum non posse dissolvi &c. anathema sit.*

fit. Ergo indubitata Religionis Catholicae doctrina est, Matrimonium Consummatum nec propter adulterium carnale alterius conjugis, nec propter spirituale, seu haeresim, quod utrumque à Tridentino expressum est, nec propter aliam causam dissolvi quoad vinculum posse.

Confirmatur ex significatione Matrimonii Consummati, quam habet ex institutione sua & voluntate Christi juxta S. Paulum *Eph. 6. 5.* & communem Catholicorum inter-

pretationem; significat enim conjunctionem Christi cum Ecclesia per assumptionem carnis humanae (de eo enim loquitur Paulus, dicitur ait *cit. 2. 5. Ephes. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico, in Christo & in Ecclesia*) Sed ista conjunctio Christi est perpetua & indissolubilis:

ergo.

¶

Diluuntur Objectiones.

Ad ea, quae Religiosus subornatus in speciem objecit, sic respondi, & hic iterum respondeo. Ad 1. Christus permisit quidem dimissionem uxoris quoad thorum & cohabitationem propter ejus fornicationem seu adulterium, non vero dissolutionem quoad vinculum, ut evidenter probant textus & Tridentini definitiones, quibus nostram resolutionem irrefragabiliter firmavimus: imò etiam textus in contrarium allegatus ex *Matth. 6. 5.* (idem procedit de altero textu, quoad sensum & ordinem verborum prorsus simili, ex *Matth. 6. 19.*) nostram distinctionem haud obscure approbat, si consideretur, ut oportet, ordo verborum; nam

Christus primum post verba, & *aliam duxerit*, posuit verbum *moeretur*, non post verba, *quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem*: ex quo ordine verborum planissime infertur: ergo Christus permisit uxorem dimitti propter ejus fornicationem, non tamen permisit aliam duci: ergo concessit quidem dimissionem uxoris propter causam fornicationis, seu separationem quoad thorum, seu divortium, etiam perpetuum, non tamen omnimodam dissolutionem vinculi Matrimonialis; aliàs enim non dixisset, *virum moereri* seu adulterare, si *aliam duxerit*, & Matrimonii vinculum dissolvere posset. In ò ipse Christus *6. 19. Matth. cit. v. 8.* cla-

clare in Novo Testamento sustulit libellum repudii, quo ipsum Matrimonii vinculum propter conjugis adulterium dissolvere auctoritate Divina Moyses indulserat Judæis propter duritiam cordis eorum, uti & c. 5. Matth. cit. v. 32. ubi sic ordinavit: *Dicitur est antiquis: quicumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudii. Ego autem dico vobis: quia omnis, qui dimiserit uxorem &c.* ergo aliud ordinavit, quam Moyses, circa dimissionem uxoris adulteræ sublatò libellò repudii. Ex quibus etiam corrui argumentum & illatio à contrario, utpote laborans falsò suppositò, quòd Christus verbum *mœchatur* posuerit post verba, *quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob fornicationem.* Permisit Christus dimittere uxorem quoad thorum propter fornicationem, & hoc bene inferitur argumento à contrario, non verò dissolutionem Matrimonii quoad vinculum, quia cum mœchari dixit, qui aliam duxerit. Judæi duo interrogabant, unum, an liceat *dimittere uxores*, alterum, an *propter quamcunque causam*, id intelligendo de omnimoda dissolutione: Christus respondit ad utrumque, unum concessit, nempe dimissionem seu separationem perpetuam quoad thorum, sed solum propter *causam fornicationis*, non verò omnimodam dissolutionem, de qua loquebantur Judæi, alterum negavit, quòd *propter quamcunque causam*

etiam liceat separationem seu divortium perpetuum institueri. Siquis objiciat Jus Civile antiquius, quòd l. 1. 2. & aliis *ff. de divort. & l. 8. c. de repud.* permittit dissolutionem Matrimonii quoad vinculum vel mutuo consensu conjugum, vel datò repudii libellò, prout Judæis erat permiffum, nòsse debet, quòd regulare Matrimonia, quæ in Nova Lege rationem habent Sacramenti, & ideo ad res Spirituales pertinent, ac de ijs disponere nihil possit Princeps vel Magistratus Sæcularis, præsertim contra Scripturam S. & Ecclesiæ definitionem.

Ad 2. Exempla perverforum Principum Catholicorum aq̄e parùm, ac Legum Civilium ordinationes, aut Hæreticorum p̄taxis & doctrina, Juri Divino & Catholicæ veritati prævalere possunt. Ad 3. *N. Conseq.* Multa faciunt Aetholici, quæ Catholicis imitari non licet, præsertim ubi S. Scriptura & dogma Catholicum repugnant. Ad 4. Imprimis non ratio Sacramenti, quam utique Matrimonio negant moderni Sectarii, Matrimonium facit indissolubile, aliàs & Matrimonium Ratum esset indissolubile, sed Significatio Matrimonii, Institutio Divina, ac voluntas Christi. Dein etfi Lutherani errore particulari intendant contrahere Matrimonium solubiliter in ratione contractus merè Civilis juxta principia suæ Sectæ, intentione tamen generali & im-

implicita tamdiu censendi sunt velle
contrahere Matrimonium eo mo-
do, quo Christus in Lege nova
contrahi voluit, & inter Christianos
validè iniri potest, ut proles suæ sint
legitimæ &c. quamdiu nimirum
clare non expriment contrarium,
vel de contraria ipsorum intentione
non constat, cum nemo sit præsu-
mendus tam malitiosam habere vo-
luntatem ac intentionem: sed in-
tentio generalis contrahendi validè,
& ut Christus ordinavit, prævalet
eorum errori particulari. Si tamen
hanc intentionem generalem & im-
plicitam non haberent, vel omnino
contrariam, volendo nimirum ab-
solutè solubiler contrahere, & suæ
erroneæ intentioni alligarent suum
consensum, Matrimonium utique
foret solubile, vel potius nunquam
verum & validum, utpote deficiens
in aliquo substantiali, quod requi-
rit Jus Divinum, imò & Naturale
vix primæ institutionis Matrimo-
nii. Atque si de tali intentione suf-
ficienter constaret in foro externo,
utique potestas aliam ducendi uxo-
rem concedi posset. Et talis forsan
casus fuit ille, de quo meminit
objectio, dum asseruit magno cui-
dam Comiti Romæ concessam esse
facultatem aliud inveniendi Matrimo-
nium, vivente priori conjugè, utpo-
te putatiivæ tantum. Ad s. N. Con-
seq. Nam Matrimonium Ratum non
significat conjunctionem Christi
cum Ecclesia, & unionem hyposta-
(R. P. Puchler Decis. T. 20.)

ticam, uti Consummatum, sed solum
conjunctionem Christi cum anima
fidelis per gratiam sanctificantem,
quæ conjunctio per peccatum mor-
tale solubilis est. Differunt itaque
Matrimonium Ratum & Consumma-
tum in significatione sua, quamvis
non differant in substantia. Et Ec-
clesia textus Scripturæ, volentis
Matrimonium indissolubile esse, in-
telligit de Consummato, non de
Rato. Ad 6. *Can. Uxor* dicitur esse
suppositivus, non S. Ambrosii, quia
alibi docet contrarium. Dein doct-
rina unius S. Patris non est dog-
matica, minùs prævalet Ecclesiæ doct-
rinæ. Demum posset dici, S. Am-
brosium, si Textus esset ipsius, lo-
cutum esse juxta *Legem Juliam* Civi-
lem, quæ tunc erat in usu vel po-
tius abusu. Reliqui duo Canones,
si habeant auctoritatem, explicari
debent juxta c. 1. h. t. ubi *Canon si qua*,
primitus in Concilio particulari
Wormatiensi seu apud Vermerias
editus, vel ideo vim Juris non ob-
tinuit, non nihil mutatus ponitur,
& additur *post mortem Uxoris*, si volu-
erit, aliam ducere potest, item in
Can. concubivisti principaliter in adul-
terantem statuitur impedimentum
criminis *impediens*, ita ut nec post
mortem innocentis conjugis licitè
potuerit contrahere Matrimonium
ullum: quod impedimentum con-
suetudine nunc sublatum est.

Postquam hæc ex me audivit
vir ille præcellens, abiit, sed, ut
Mum

ex vultu apparebat, subtristis; quia tamen bonus fuit Catholicus, destitit in sua intentione contrahendi aliud Matrimonium, & sic usque ad

mortem in sua cruce permansit, & ternam utique mercedem habiturus in Cælo.

TITULUS XX.

De Donationibus inter virum & uxorem, & Dote post Divortium restituenda,

DECISIO CXLIII.

De Vidua post mortem Mariti stuprum admittente, cui propterea hæredes mariti renuunt restituere Dotem.

SPECIES FACTI.

Bertha Vidua post mortem Mariti luxuriosè vivere cœpit, & admisit stuprum (sic vocatur concubitus cum Virgine, & Vidua, adulterium verò cum conjugata commissus. Text. & Gloss. in l. inter §. 1. ff. ad L. vel. de adult.) quod delictum postquam in-

notuit hæredibus mariti, sine prole decedentis, reuenerunt Berthæ, dotem suam, quam marito tempore contracti Matrimonii attulerat repetenti (uti & legata à Marito ipsi relicta) extradere, excipiendo de vita luxuriosa Berthæ & stupro commisso, ex qua causa amississe eam jus ad dotem (& legata) asserabant. Quare dubitatum est, an, sicut uxor vivente mari-

to committens adulterium amittit dotem. *l. consensu C. de repud. c. plurimque b. t.* ita vidua post mortem mariti committens stuprum eandem amittat. Unde
fit

***

QUÆSTIO.

An Bertha Vidua ratione stupri commissi amiserit jus repetendi dotem?

Videtur, quòd non r. quia, quando Jura loquuntur de privatione & amissione dotis, loquuntur de adulterio, quod non committitur nisi vivente adhuc marito: ergo non debent extendi ad stuprum à vidua commissum post mortem mariti, cum privatio dotis sit pœna, quæ locum non habet in casu non expresso. per *l. cum quidam ff. de liber. & posth. c. in penis. de R. J. m. G. 2.* Si privatio dotis haberet locum in stupro viduæ, tunc propter injuriam prædefuncto marito illatam: sed vidua prædefuncto marito per fornicationem non infert injuriam, saltem veram & præ-

priam, sed solùm fictam. Bald. in *l. Sororem. C. de his, quib. ut indign. cujusmodi injuria ficta non sufficit ad punitionem & pœnam ordinariam, à Jure statutam, incurrendam, sicut, qui corpus exanimatum vulnerat, non punitur de vulnere, quia corpus mortuum offensam non patitur: ergo. Ex quo fit, ut non sit eadem ratio in stupro viduæ, quæ est in adulterio uxoris: ubi autem non est eadem ratio, præsertim in pœnalibus, uti est privatio dotis, non est eadem Juris dispositio, si de altero Jus taceat, & unum duntaxat exprimat. 3. Privatio à lege inducta pro casu
M m 2 vero,*

vero, non debet habere locum in casu ficto. Text. & DD. in *l. fin. c. de interdicto Matrim.* Alexander in *l. fororem cit. Jafon. in l. fideicommissum. c. de fideicommissis.* Sed stuprum viduæ post mortem mariti solummodo est adulterium fictum, non verum & proprium: ergo. 4. Licet vafallus, si cum uxore Domini sui adhuc viventis concubuerit, amittat feudum, non tamen amittit, si stupret viduam domini sui jam demortui, uti à contrario decisum esse putat, & infert Baldus in *1. Feud. 21. cap. 2. ibi: si concubuerit (Vafallus) cum uxore domini sui domino vivente.* Ergo etiam, cum Jura statuerint privationem dotis in adulterium ab uxore commissum vivente adhuc marito, à contrario rectè infertur, eam non esse statutam in stuprum mortuò marito à vidua admissum. Atque sic sentiunt Alex. Deci. Cravetta *conf. 205.* Chaffan. in *Consuetud. Burg. fol. 156. v. sed quero.* & plures alii.

Hæc argumenta tantam habent veritatis apparentiam, ut parum abfuerit, quin & ego huic sententiæ meam adjicerem calculum. Quia tamen contrariam reperi communiorē esse, bonisque fundamentis innixam, censeo quoque veriorē esse, à qua in consulendo & judicando non sit recedendum, ut inquit Anton. Galeatius Malvaticens in suo Consilio Vi-

dua n. 11. 20. Fundamentum 1. sumitur ex illis Legibus, quæ fingunt prius Matrimonium respectu viduæ adhuc perdurare. per *l. fin. c. de bonis maternis:* & ex hoc capite vidua sequitur forum mariti prædefuncti. Jafon & alii in *l. cum quedam ff. de jurisdiction. omn. Judicium.* ac retinet domicilium ejusdem. *l. fin. §. vidua ff. ad Municipalia.* adhuc possidet eandem dignitatem, quæ illustratur à marito. *l. fæmine ff. de Senator.* Quidam Pap. *decis. 349.* ac insuper, si forte egeat. de bonis mariti alii debet in memoriam bene transacti Matrimonii. Cyo. in *d. l. fin. c. de bonis matern. l. unum ex familia ff. fin. ff. de Legat. II.* ibi. *ne honor bene transacti Matrimonii, fides etiam communium liberorum, decipiat patrem, qui melius de matre præsumperat.* Sed fictio in casu ficto idem operatur, quod veritas in casu vero. *l. filio, quem pater. ff. de Liber. & posthum. & æquitas postulat, ut vidua, cui ob fictionem Juris, quod Matrimonium post mortem mariti adhuc perduret, indulgentur commoda ac privilegia, quæ à marito habuit adhuc vivente in honorem bene transacti Matrimonii, etiam ex transacti Matrimonii violatione penas luere debeat, consequenter dote privari ob incontinentiam, sicut commissam vivente adhuc, ita & commissam defuncto marito; qui enim sentit emolumenta, sentiat &*

& onus ac pœnas, *l. secundum naturam ff. de R. J. ergo.* Confirmatur ex *glossa fin. c. plerumque h. t.* communiter recepta, quæ vult, quod in Matrimonio putativo, quod nimirum propter impedimentum occultum, v. g. consanguinitatis non valet, mulier propter adulterium amittat dotem non minus ac in Matrimonio vero: ergo recte etiam dicitur eam amittere fornicans in Matrimonio ficto, quod Leges stante viduitate fingunt perdurare.

Fundamentum 2. sumitur ex *l. penult. C. ad leg. jul. de adult.* ubi teste *gl. Bart. & aliis* habetur, quod maritus non minus patitur injuriam per stuprum ab uxore commissum post dissolutum Matrimonium, quam per adulterium stante Matrimonio commissum, atque ideo maritus, sicut constante Matrimonio præfertur cæteris in accusando de adulterio, ita secuto divortio vel dissolutione Matrimonij præfertur in accusando de stupro postea commissum, quia etiam post solutum Matrimonium ipsi facta censetur injuria: ergo etiam maritus post Matrimonium morte sua dissolutum non minus patitur injuriam gravem per stuprum à vidua admistum, quam per adulterium ipso vivente commissum: ergo pari modo vindicari debet ei negando restitutionem dotis per exceptionem ab hæredibus loco mariti defuncti op-

ponendam, cum mortuus vindicare amplius non possit, & persequi.

Fundamentum 3. desumitur à pari: Legatarius stuprans uxorem testatoris defuncti amittit legatum, sicut amitteret ex adulterio cum illa commissum, dum testator adhuc vivebat, ex ratione, quod testator in priore casu non minus offendatur, & sic legatarius legato reddatur indignus, atque in posteriori: ergo etiam vidua stuprum admittens post mortem mariti non minus debet amittere dotem, quam committens adulterium vivente marito, quia non minus per illud offenditur defunctus, quam per istud. *Antec.* tenet *Glossa in l. Fideicommissum est.* quam *DD.* communiter sequuntur, item *Glossa in d. l. uxorem.* quam iterum communiter sequuntur *Scribentes*, ex eadem injuriæ defuncto illatæ causa expressè privans viduam repetitione dotis. Atque ita concludunt *Paulus de Castro in eist. II. Marfil. August. de Arimin. Ripa, Modern. Curt. jun. Nevizan. & communiter alij apud eist. Ant. Galeart.*

Ad argumenta contraria satis commodè responderi posse videtur. Ad *l. N. Conf.* quia idem in Jure statutum est de Matrimonio ficto, seu quod à Jure fingitur adhuc perdurare, quod est statutum de Matrimonio vero, cum, quod Jure esse fingit, pro veritate habeatur, & fictio idem operetur in casu ficto, quod

M m m 3

ope

operatur veritas in casu vero. *l. filio. sit.* non obstante, quod agatur super pœna, ut est privatio dotis; cum fictio æquivalet generaliter ac indistinctè veritati. sic fingitur Matrimonium validè fuisse contractum, si Papa dispenset in radice Matrimonij, & tollat impedimentum retro, non obstante, quòd indè aliis præjudicetur. Dein si fornicans mulier in Matrimonio putativo privetur dote, uti dictum: quare non possit privari mulier fornicans in Matrimonio ficto, seu quod fingitur adhuc existere. Accedit, quòd ista lex privationem dotis, in adulteram statuens, sit favorabilis, scilicet spectans reverentiam ac honorem Matrimonij bene transacti, & tendens ad excludendum peccatum per pœnam privationis: ergo rectè extenditur ad Matrimonium fictum, præsertim cum sit eadem ratio injuriæ marito etiam à vidua illata.

Ad 2. Negatur *Ma. & Min.* nam non sola injuria marito defuncto illata, sed etiam, & vel maxime fictio Juris, vi cuius censetur perdurare adhuc Matrimonium, causa est privationis dotis: & injuria ficta idem operatur quàm vera, ac eodem modo puniri debet. Paritas de vulnerante corpus exanimatum nulla est, quia Jura non fingunt, tale corpus adhuc vivere, sicut tamen fingunt, Matrimonium stante viduitate uxoris adhuc existere. Dein

sæviens in corpus exanimatum non solet esse impunis, cum perversa intentio, ex qua provenit talis crudelitas, in æstimatione morali offendat jam occisum, & ei injuriosa sit, eiusque animam contritari suo modo possit. Etiam mortui capaces sunt injuriæ accipiendæ. per *l. 1. & 10. C. de his, quib. ut indign.* Unde & fit, quòd sit eadem ratio in stupro viduæ, quæ in adulterio uxoris.

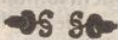
Ad 3. *N. Ma.* vel *dist.* si lex aliter disponat de casu ficto, quàm de vero, uti fit in *l. fin. de interd. Matrim. sit.* circa casum quemdam particularem. *C. Ma.* generaliter, per se, & ubi aliter non disponit lex, *N. Ma.* Leges *fideicommissum*, & *forem.* nostri Auctores cum Paulo de Castro aliter & melius interpretantur, quàm Alex. & Jason, sibi alibi contrarius, nempe in *l. 2. col. 2. ff. solut. Matrim.*

Ad 4. *N. Antec.* cum non minus inferatur injuria Domino defuncto per concubitus vasalli cum relicta uxore, quàm per concubitus cum ea domino adhuc vivente: ergo indignus etiam in priori casu feudi retentione efficitur. Dein multi DD. putant, quòd in textu *sit, cap. 2.* subaudiatur dictio *maximè*, & sic includatur etiam casus mortis domini - demum alii dicunt, textum procedere, vel potius argumentum inde à contrario deductum,

rum, de casu, quo uxor non amplius est in statu viduitatis, sed ad secundas nuptias convolavit; pro quo casu admittimus & nos, non amitti feudum, si vasallus cum ea concubar; tunc enim non amplius censetur vel fingitur perdurare Ma-

rimonium cum domino directo, & sic ei non infertur iniuria.

TITULUS XXI.

De Secundis Nuptijs.

DECISIO CXLIV.

De Vidua ad secunda vota aspirante cum viro, cujus uxor an adhuc vivat, vel mortua sit, dubitabitur.

SPECIES FACTI.

PAUCIS admodum abhinc annis venit ad me egregia, pia, & nobilis vidua, mihi exponens desiderium cuiusdam Colonelli militaris, Mauri nomine, quo cupiebat se ducere in conjugem, addens tamen, suis votis (nam & ipsa illi auebat nubere) obstare incertitudinem, an Mauri uxor adhuc vivat, nec ne; nam ante sexennium discedebat a Mauro, marito suo, & quantum resciri potuit, in Hungariam, ab illo autem tempore nihil de ipsa innotuisse dicebat, nisi quod fama sit, eam in reditu in loco, quem mihi nominabat, mortuam & sepultam fuisse. Scripsi ad Parochum loci, successorem eius, sub quo dicebatur fuisse sepulta, & informationem peti, an non circa hoc & hoc tempus aliqua matrona sublimioris nobilitatis (addidi nomen gentilitium familiae cum nomine Baptismali) ibidem mortua ac sepulta sit; sed mihi re-

sponsum est, nihil de hoc ibi constare, neque in libro mortuorum & sepulcorum quidquam reperiri. His intellectis, cum vidua rursus ad me accessisset, exposui ipsi, non adesse meo quidem Iudicio sufficientem probationem solui Matrimonij ex parte Mauri, atque ideo nullum facile parochorum ausurum esse novum assistere, nec ab Episcopo concedendum. Abiit subtristis, & intra anni curriculum copulatam fuisse comperi, an autem nova mortis prioris conjugis argumenta supervenerint, ignoro. An vero suffecerint Parocho vel Ordinario ea, quae mihi innotuerant, vel suffe-

crepotuerint,

est

QUAESTIO.

An sexennis absentia conjugis, & simul fama de morte & sepultura illius sufficiant ad secundas Nuptias, vel ad Novum Matrimonium permittendum?

Beza

Sexennem absentiam uxoris sufficere, probatur 1. ex l. 6. ff. de divortijs. l. 7. c. de repucijs. ubi uxori datur potestas alteri nubendi, si maritus fuit absens per quatuor vel quinque annos, & nullum fospitatis ejus indicium haberi potest: ergo, cum vir & uxor non judicentur ad imparia, & æqualis sit ratio utriusque. *can. 4. caus. 32. q. 1. & can. 4. q. 1. can. 2. caus. 33. q. 2.* etiam marito licebit transire ad vota secunda propter absentiam quadriennem, à fortiori sexennem uxoris, si nullum fospitatis & vitæ ejus indicium haberi potest. 2. Tam diuturna absentia sine omni, quòd adhuc vivat uxor, indicio fundat præsumptionem verisimilem mortis: sed conjugii, si de alterius obitu verisimiliter præsumatur, licet contrahere aliud Matrimonium. *c. fin. §. parro. ut lite non contest.* ergo. Confirmatur: prudenter & licite operatur, qui sequitur opinionem probabilem, imò & minùs probabilem: sed præsumptio mortis ex tam diuturna absentia fundat opinionem probabilem: ergo. 3. Sola fama de morte alicujus gignit certitudinem sufficientem ad id, ut saltem Ordinarius permittat novum Matrimonium. Anchoran. Jul. Clarus, Gomez, & Perez Jure-Consultus apud Sanchez l. 2. d. 46. n. 15. de Matrim. contra Abb. Gutierrez, & Rodriquez. Et utique 4. sufficet, si sexennium absentia concurrat cum fama; nam fama aliis adminiculis

vel indiciis munita, v. g. uno teste, præsumptione gravi, indicio valde probabili, v. g. si absens jam sit fenex, prælium ingressus cruentum &c. Gloss. Navar. Menoch. Masc. S. Antonin. Dominic. Sotus &c. & alii apud & cum Sanch. lo. cit. & n. 12. itè Bonac. Laym. Tanner. d. 8. q. 4. dub. 6. n. 108. Palao. d. 4. de Sponsal. pa. 13. §. 1. n. 8. facit moralem adeoque sufficientem certitudinem obitùs. 5. In c. 19. de Sponsal. plus non requiritur, quàm ut ad secunda vota transire volentes certum nuntium recipiant de morte virorum: ergo sufficit unus testis saltem de visu, seu nuntius: ergo à fortiori fama cum diuturna absentia. 6. Si Matrimonium secundum jam fortè fuit contractum ob indicia valde probabilia, ad opinionem de morte conjugis gignendam pro sufficientibus habitata, nequit Judex Ecclesiasticus separare tales conjuges. per *can. per bellicam. caus. 34. q. 1.* ubi Papa Leo ait: *Nec tamen culpabilis judicetur, & tanquam alieni juris perversor, qui personam ejus mariti, qui jam non esse NB. existimabatur, assumpsit.* Layman. l. 5. tit. 10. p. 3. c. 3. n. 2. quem sequitur Gobat. 17. 9. Theol. Exper. n. 305. ergo etiam contrahi secundum Matrimonium potest cum indiciis, ad opinionem de morte conjugis gignendam sufficientibus; quia in utroque casu æquale est periculum adulterii, & præjudicii conjugis fortè adhuc viventis. 7. Esto, quòd

NAD

pa-

Parochus non requisitò priùs Ordinariò, cujus est in dubio dignoscere, an probatio mortis conjugis sit sufficiens ad novum Matrimonium permittendum, neque at assistere. Abbas in *o. in presentia de Sponsal. n. 6. ibi: in summa, hanc materiam relinquerem arbitrio judicantis.* Bonac. de Matrim. q. 3. p. 10. n. 16. posset tamen permittere Ordinarius causam cognitam; nam Constitutiones Synodales Constant. p. 1. Tit. 26. sic decernunt: *volumus, & Curatis omnibus seriò injungimus, ne deinceps hujusmodi personas (quæ intra septennium de morte vel vita prioris conjugis nihil audiverint; idem videtur esse de sexennio) ad alias nuptias sic transeuntes Matrimonialiter conjungant, NB. nisi priùs causa coram Officiali nostro cognita, & licentia contrahendi in scriptis impetrata fuerit: ergo potest Officialis vel Ordinarius dare licentiam conjungendi; saltem id procedit in casu, quo verisimilis probatio, quam affert transire volens (in nostro casu Maurus) de morte conjugis suppletur per juramentum, quo is juret, se credere conjugem non amplius vivere. Reiffenstuel h. t. n. 21. nam tale juramentum suppletorium semiplenæ probationi adjectum facit plenam fidem & integram. per l. 5. §. 2. l. 9. §. 1. ff. de Jurejur. l. 11. §. fin. C. de reb. cred.*

Hæc vero tanti non sunt ponderis, ut à priùs concepta opinione, & dato desuper responso meo dimovere me valeant vel debeant.

Nec propterea damno Maurum cum nova thori consortio, sed mihi persuadeo, nova interea documenta de morte prioris conjugis vel supervenisse vel detecta esse, iisque ritè ab Ordinario examinatis licentiam contrahendi datam. Proin suppositò, quòd ultra sexennium absentiam, & de qua mihi dictum est, nihil verò probatum, famam de morte prioris uxoris, alia probatio afferri non potuisset, illicite ab his personis, & casu quo prior uxor adhuc vixisset, invalide contractum fuisset novum Matrimonium. Fundamentalis mea, solida, ac in Jure fundata ratio fuit, & est. Ut vir vel mulier licite transeat ad novum Matrimonium, requiritur tales adesse conjecturas & probationes, quæ efficiant mortem prioris conjugis moraliter, & humano modo certam (per hoc non intelligo certitudinem moralem strictè talem, quæ nempe excludat omnem formidinem de opposito etiam re-nuem, ita ut vir prudens reddatur omnino certus, & contrarium nullo modo sit probabile, sed intelligo certitudinem moralem latius sumptam, vel opinionem probabilissimam, seu talia indicia mortis, quæ possint fundare præsumptionem valde vehementem, ita ut prudenter dubitari nequeat, vel talem certitudinem, quæ in foro externo aliàs parit plenam probationem; nam in moralibus plerumque haberi nequit omnimoda & indubitata certitudo)

titudo) sed sexennis absentia, & fama in hoc casu allegata, etiam simul sumptæ, non sufficiunt ad probabilissimè credendum, ita ut prudenter dubitari nequeat, uxorem Mauriatis concessisse: ergo.

Ma. sumitur ex c. 2. *hœtis*. ubi requiritur certitudo, & ut priùs constat, quòd ab hac vita migraverit conjunx. Item ex c. 19. de *Sponsal.* ubi Clemens III. rescripsit, quòd *quantocunque annorum numero* (consequenter etiam 20. & amplius annis) *viri vel mulieris absente sint, horum conjuges non possit ad aliorum consortium Canonice convolare &c.* donec NB. certum nuntium recipiant de morte absentium, h. e. certam relationem, ut Judici possit fieri fides, & ejus sententia non exponatur periculo nullitatis aut rescissionis. Deïn ex communi DD. sensu cum S. Antonino, Sylv. Navarro, Sanch. n. 2. cit. Tannero. d. *dub.* 6. n. 106. Palao de *sponsal.* d. 4. n. 13. §. 1. Tambur. de *Matrim.* n. 1. c. 10. n. 10. Quamquam in hoc non convenient, quòd aliqui pro morali certitudine latius sumptæ habeant quasdam conjecturas & indicia, alii verò non, sed vehementiora indicia requirant. Juxta plerosque sufficiunt ad dictam certitudinem faciendam 1. duo testes de visu, et si sint consanguinei: excluditur tamen uxor vel maritus illius, de cujus morte controversitur. 2. testimonium Parochi, uxorem vel maritum à se sepultum esse attestantis. 3. attestatio Magistratùs, etiam

Civilis, ac Militaris. 4. Notarij publici. 5. testis unus de visu cum alijs conjecturis & adminiculis gravibus, vel cum fama constanti de morte. 6. fama legitima (seu testes de auditu) suffulta conjecturis non levis momenti &c. ac insuper plerique notant, totam rem denique permitti arbitrio Judicis, cujus est pensatis omnibus circumstantijs & indicijs determinare ac decidere, an ad sit sufficiens certitudo de morte conjugis, nec ne. Eadem *Ma.* fundatur etiam in Jure & ratione Naturali, quæ prohibet probabili exponere periculo Matrimonij valorem, consequenter periculo committendi adulteria, atque gravis præjudicij conjugii fortè adhuc viventi ex novo Matrimonio immimentis.

Miv. autem ostenditur: quòd sexennis absentia non sufficiat ad licitè contrahendum novum Matrimonium, apertè decisum est in c. *in presentia* 19. de *Sponsal.* ubi, *quantocunque sit numerus annorum absentia,* negatur facultas contrahendi, sed requiritur certitudo de morte, scilicet saltem moralis, minùs strictè dicta, seu probabilissima conjectura excludens rationabile dubium, qualem faciunt duo testes de visu, testimonium Magistratùs, Parochi &c. Quòd autem nec fama absentia sexenni conjuncta in hoc casu potuerit efficere dictam certitudinem, liquet inde, quòd non habuerit conditiones ad famam, quæ aliquid probet, requisitas; adeòque potius

Non 2. 14.

rumor incertus, quàm fama fuerit. Condiciones autem ad famam legitimam cum Menoch. *de adipise. possess. remed.* 3. n. 665. *seqq.* & Mascardo *de Probat. concl.* 1074. exigit solertissimus & expertissimus P. Sanch. d. 46. *cit.* n. 16. sequentes. 1. ut probetur saltem per duos testes omni exceptione majores, qui deponant, se audivisse à fide dignis. 2. ut concurrat causa rationabilis, ex qua ortum habet fama, v. g. si is, de cujus morte agitur, prælium ingressus, nec post diligentem inquisitionem inventus est. 3. ut testes deponant, se audivisse publicè, atque à majore vel digniore parte populi illius loci, in quo mortuus esse perhibetur, nominando illos, à quibus audierunt, & à quibus fama ortum habuerit; quod tamen necessarium non est, si de fama testantur 7. vel 8. testes, aut ea confirmetur probabilibus conjecturis. 4. ut testes de fama asserant, se credere eam esse veram. Addit tamen Sanchez, testes de fama deponentes non esse cogendos jurare; item examinari posse Parte non citata. Sed fama, ac si in certo loco Mauri uxor sepulta fuisset, his omnibus conditionibus fuit destituta, imò specialiter enervata per testimonium Parochi, ubi sepultam fuisse spargebatur, & rumor erat, litteris fidem facientis, nec in libro sepulcorum inveniri notatam, nec ulli ex Parochianis de hac sepultura quid-

quam cognitum esse: quod utrumque, vel saltem alterutrum, non defuisset, siquid veritatis subesset.

In contrarium allata sicut tunc, quando consultus fui, me nullo modo morabantur, ita nunc levi brachio amolior, & dico ad r. Leges Civiles, circa Matrimonii contractum disponentes, utpote quod apud Christianos Sacramentum & causa Spiritualis est, non esse attendendas, præsertim cum à Jure Canonico *c.* 19. *cit.* expresse sint correctæ. Ad 2. *N. Maj.* vel *dist.* fundat præsumptionem verisimilem mortis, h. e. aliqualem & valde tenuem probabilitatem. *C. Maj.* præsumptionem vehementem, quæ attingat gradum certitudinis moralis latius sumptæ, atque sufficiat ad novum Matrimonium contrahendum. *N. Maj.* In allegato *c. fin.* per tō, si verisimiliter præsumatur, debet intelligi præsumptio valde gravis & vehementis, quæ attingat gradum dictæ certitudinis, tum ut *textus* hujus *cap.* concordet cum *textibus* *c.* 2. *C. c.* 19. *cit.* cum Jura debeant conciliari Juribus, ut evitetur contradictio, tum quia sic interpretantur DD. communiter. Adde, quod *cit. c. fin.* loquatur de casu, quo primum Matrimonium ob litem ratione impedimenti motum fuit dubium, non certò validum, imò per sententiam jam fuit declaratum nullum; quo casu utique minoris gradus probatio sufficit, nec requiritur.

tur certitudo de morte conjugis probabilius putatitii tantum. Ad Confirmationem; usus opinionis probabilis, à fortiori minus probabilis, non est licitus, ubi Jus requirit certitudinem, uti pro presenti casu requirit *cit. cc. 2. & 19.* & quando cederet usus in præjudicium Matrimonii jam aliquando valide contracti (uti hic fieret) nam contra hoc non admittuntur nisi probationes plenæ, & certitudo moraliter obtinibilis. *per c. fin. de sent. & re jud.*

Ad 3. non malè cum melioris forsitan notæ, majorisque numeri DD. negatur, quòd *sola* fama unquam sufficiat sine alijs adminiculis, conjecturis, præsumptionibus. Unde conformiter traditæ supra doctrinæ aio, solam famam requisitis supra conditionibus affectâ (quas inter tamen jam est aliud adminiculum, scilicet causa rationalis, ex qua ortam habet fama, & hinc strictè loquendo non fama sola) posse gignere certitudinem sufficientem, non verò si nullo alio suffulta sit indicio vel adminiculo. Ad 4. posset totum concedi, si in nostro casu fama fuisset legitima, debitis qualitatibus affecta, sufficienter probata, & per testimonium parochi, ubi uxoris sepulturam contigisse rumor erat, non enervata: nullatenus verò in his circumstantijs, ubi fama non tantum non debite probata, sed etiam reprobata est. Ad 5. ibi per certum nuntium non intelligitur

nuntius seu testis unus, & nuntium non denotat personam vel tabellarium, seu non sumitur in Masculino, sed in Neutro genere, sive denotat certam relationem; id quod ex ipso contextu clarè eruitur, cum difertè prohibeat novum Matrimonium non habita certitudine de morte conjugum. Neque Jura, & SS. Canones uni testi vim probandi tribuunt, quando agitur de præjudicio tertij, uti hic, nempe prioris conjugis probabiliter adhuc viventis, item ipsius Matrimonij jam semel valide contracti, contra quod non admittitur nisi probatio plena, quam unus testis non facit, nisi alijs adminiculis adiutus.

Ad 6. C. Antec. N. Conf. & parit. Suppositò enim, quòd alterum Matrimonium bona fide fuerit contractum, h. e. cum sincera opinione sufficientem certitudinem de morte conjugis adfuisse, quamvis postea deprehendatur, eam non adfuisse, sed solum probabilitatem (si enim mala fide fuisset contractum, negaretur Antec.) suppositâ, inquam, bonâ fide, facti novi conjuges bonæ fidei possessores, & sic eorum, tanquam possessorum conditio facta est melior, ita ut possit dubium practicum deponi à novis conjugibus initio in bona fide constitutis, quamvis supervenerit dubium speculativum, & adhuc duret: nec usu Matrimonij debent privari, donec satis probetur, conjugem priorem adhuc vivere. Imò Jura

Non 3 Ca-

Canonica & DD. ad eò favent, & stant pro valore Matrimonij bona fidejam contracti, ut unius Doctoris opinio valorem asserentis præferenda sit opinioni decem aliorum valorem negantium. Gobat in *Clypeo Clement. Judic. n. 195. edit. 2. & 3.* Aliud est, quando agitur de Matrimonio contrahendo, & dubium est, an prior conjunctura excesserit vel non; tunc enim non contrahere volentes, sed prius Matrimonium est in possessione, & sic stante dubio licetè contrahi nequit novum. Ad 7. Quamvis super controversia de morte conjugis cognoscere & judicare pertineat ad Episcopum, ac declarare, an probatio mortis sit sufficiens, nec ne; tamen nec Episcopus, vel ejus Officialis, licentiam ad secundas convolvendi nuptias dare potest in casu præsumptionis verisimilistantum & opinionis probabilis, sed solum in casu certitudinis supra descriptæ, ut docet Laym. *lo. cit. n. 2, ac eo teste com.*

munissima penè omnium DD. quorum plurimos adducit Sanch. *d. 46. cit. ac aperte probatur ex sæpius allegato c. 19. ubi requiritur certitudo, & certum nuntium, seu certa relatio, cum sicurer Bericht.* Si Episcopus, vel Officialis, diligenter pensatis omnibus circumstantijs adhuc aequaliter dubitet, an adsit sufficiens certitudo, cum P. Reiffenituel aliqui putant, ab illo deferri posse juramentum aspiranti ad novas nuptias, quo asserat, se nec scire nec credere, conjugem adhuc vivere, eoque præstatio nuptias concedi; quod proin juramentum, quia non tam veritatis quam credulitatis est, proprie suppletorium non est. Et hinc nec in casu, quò certè datur solum probabilitas vel etiam semiplena probatio mortis, locum habet juramentum hoc: minimè autem habere potuit in præsentis hypothesi, ubi nec vera probabilitas mortis vel semiplena

probatio reperiebatur.

cur.